

Nina Hiltunen

YHTEISTYÖN SUJUVUUS LAHDEN
KAUPUNGIN
TERVEYDENSUOJELUSSA
Yhteistoiminnan kehittämistarveselvitys

Opinnäytetyö
Ympäristötekniologia YAMK

Maaliskuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 6.3.2015	
Tekijä(t) Nina Hiltunen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Ympäristötekniologia YAMK, kestävä yhdyskunta	
Nimeke Yhteistyön sujuvuus Lahden kaupungin terveydensuojelussa. Yhteistoiminnan kehittämistarveselvitys.		
Tiivistelmä <p>Yhteistyö on tärkeässä asemassa kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentällä moninaisten tehtävien suorittamisessa, kuten tiedonkulun parantamiseksi ja eri organisaatioiden työtehtävien ja toimijoiden tuntemuksen edistämiseksi. Toimivalla yhteistoiminnalla on suuri merkitys ns. normaaliajan työskentelyssä ja toimivuus korostuu etenkin ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteissa, kuten talousvesivälitteisen epidemian esiintyessä.</p> <p>Tutkimuksessa selvitettiin Lahden kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön lähimpiä yhteistyötahoja, muiden tahojen tietämystä ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentästä, hyviä yhteistyötoimintamuotoja ja kehittämistarpeita. Tutkimuksen avulla haluttiin myös parantaa valvontayksikön näkyvyyttä eri toimialojen suuntaan, joka oli osaltaan yhteistoiminnan kehittämistä.</p> <p>Tutkimusaineisto kerättiin kesäkuu - lokakuu 2014 välisenä aikana Webropol -kyselyillä (kysely lähimmille yhteistyötahoille, vertailuanalyysi), omalle valvontayksikölle järjestetyllä aivoriihellä ja viidelle eri organisaatiolle (rakennusvalvonta, pelastuslaitos, vesilaitos, tutkimuslaboratorio ja poliisi) järjestetyin teemahaastatteluin. Vertailuanalyysiä varten tietoa kerättiin suomalaisesta ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköstä (Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto) sekä toisesta EU-maasta. EU-maaksi valittiin Saksa ja Saksassa Thüringenin osavaltio sekä osavaltion kaupungeista Suhl, joka on myös Lahden ystävyyskaupunki.</p> <p>Yhteistyön toimivuus koettiin tärkeäksi asiaksi ja sujuvuus pääosin hyväksi. Saksassa yhteistyötoimintakulttuuri ei ollut yhtä tiivis kuin Suomessa. Tietämys ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentästä oli melko hyvä ja yhteydenpitoa haluttiin toteuttaa tapaamisten, sähköpostin ja puhelinneuvotteluiden muodossa. Muiden tahojen ja terveydensuojeluyksikön tarpeet yhteistoiminnan kehittämiseksi olivat samansuuntaisia. Tietämystä muiden organisaatioiden tehtäväkentästä ja toimijoista sekä tiedottamista ja sähköisten järjestelmien käytön (esim. videoneuvottelut) hyödyntämistä tuli lisätä. Toiminnan haluttiin olevan myös organisoidumpaa, sillä tähän asti yhteistyötä oli toteutettu vain tarvittaessa. Tutkimuksessa kerättyä tietoa tultiin hyödyntämään omien käytäntöjen laadukkuuden lisäämiseksi.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Ympäristöterveydenhuolto, terveydensuojelu, viranomaisyhteistyö, yhteistyön kehittäminen.		
Sivumäärä 69 + 19 liitesivua	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteitä 9 kpl		
Ohjaavan opettajan nimi Maritta Jokela	Opinnäytetyön toimeksiantaja Lahden kaupunki/ terveydensuojelu Terveysvalvonnan johtaja Pekka Patrikka	

DESCRIPTION

		Date of the master's thesis 6 th of March 2015
Author(s) Nina Hiltunen	Degree programme and option MSc program in Environmental Technology	
Name of the master's thesis The fluency and quality of cooperation in municipal environmental health control unit.		
Abstract <p>Cooperation has an important role in the municipal environmental health sector. It is needed for a wide variety of tasks. Cooperation is important when improving the flow of information and for the communication of tasks between different organizations and actors. It is important that cooperation takes place in routine activities. Its functionality is especially important in specific situations relating to the environmental health sector, for example household water-borne epidemics.</p> <p>In relation to the control unit of the City of Lahti's environmental health sector, the purpose of the research was to determine the unit's closest cooperation partners, gain knowledge of the environmental health sector, recognise good forms of cooperation, analyse the needs for development in cooperation, improve the visibility of different operators, who have contributed to the development of cooperation.</p> <p>The data was collected during the period between June and October 2014. Data collection was carried out via Webropol-surveys (for closest cooperation partners and benchmarking), brainstorming by people in our own control unit, five themed interviews (building authorities, fire and rescue authorities, waterworks, research laboratory and the police). Research material for benchmarking was collected from another Finnish environmental health control unit (The City of Kuopio/Environmental health sector). Views were also sought from another EU country, Germany; more specifically the state of Thuringia and the city of Suhl, which is twinned with Lahti.</p> <p>Cooperation was found for the most part to be good and valued. In Germany the culture of cooperation was not as developed as it is in Finland. Other organizations' knowledge of the environmental health sector was satisfactory. Cooperation was carried out via meetings, e-mail and telephone conferences. The needs to develop cooperation were comparable between these other authorities and organizations and the control unit of City of Lahti.</p> <p>Sharing the knowledge and expertise of the personnel of other organizations as well as the use of electronic tools (e.g. video conferencing) and the flow of information are areas that need development. Better and more organized cooperation between parties was suggested as up till now cooperation had only been carried out when necessary. Information collected via this study will be used to develop the control unit's practices.</p>		
Subject headings, (keywords) Environmental health sector, health protection, cooperation between the authorities, the development of cooperation.		
Pages 69 pages and 19 appendix pages	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices 9 appendices		
Tutor Maritta Jokela	Master's thesis assigned by The City of Lahti/ Environmental health sector Director Pekka Patrikka	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUSONGELMA JA AIHEEN RAJAUS.....	2
3	TYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET	2
3.1	Aiempi tieto aiheesta	3
3.2	Selvityksen rakenne	4
3.3	Laadun määritelmä tässä työssä.....	5
4	VIRANOMAISYHTEISTYÖ.....	6
4.1	Viranomaisyhteistyön periaatteet	6
4.2	Viranomaisyhteistyöhön liittyvä lainsäädäntö ympäristöterveydenhuollossa6	
4.3	Yhteistyötahot.....	6
5	TUTKIMUSKOHTTEEN ESITTELY.....	7
5.1	Tutkimuskohteen sijoittuminen kaupunginorganisaatioon.....	7
5.2	Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon historiaa	9
5.3	Kunnallinen ympäristöterveydenhuolto nykyään	9
5.4	Lahden kaupungin terveydensuojelu	11
5.5	Valvonnan suunnitelmallisuus ja valvontakohteet	14
5.5.1	Tehtäväkenttä ja toimijat.....	16
5.5.2	Toimiminen erityistilanteessa	16
6	TUTKIMUSMENETELMÄT JA KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS	19
6.1	Kysely lähimmille yhteistyötahoille	19
6.2	Aivoriihi.....	22
6.3	Teemahaastattelut	23
6.3.1	Haastatteluiden toteutus	24
6.4	Vertailuanalyysi	26
6.4.1	Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto.....	27
6.4.2	Thüringen ja Suhl.....	31
6.5	Aineiston käsittely ja analysointi	37
6.6	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	37
7	TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU	38
7.1	Kysely lähimmille yhteistyötahoille	38
7.2	Aivoriihi.....	46

7.2.1	Lahden seudun rakennusvalvonta.....	46
7.2.2	Lahti Aqua Oy ja Ramboll Analytics.....	47
7.2.3	Päijät-Hämeen pelastuslaitos ja Lahden pääpoliisiasema.....	48
7.3	Teemahaastattelut	50
7.3.1	Lahden seudun rakennusvalvonta.....	50
7.3.2	Päijät-Hämeen pelastuslaitos	52
7.3.3	Lahti Aqua Oy ja Ramboll Analytics.....	53
7.3.4	Hämeen poliisilaitos/Lahden pääpoliisiasema	55
7.4	Vertailuanalyysi	56
7.4.1	Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto.....	57
7.4.2	Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz	59
7.4.3	Gesundheitsamt in Suhl	61
7.4.4	Käytäntöjen vertailu Lahden ja Saksan välillä.....	63
7.5	Tulosten yhteenveto.....	64
7.6	SWOT-analyysi	65
8	YHTEENVETO JA JATKOKEHITYSEHDOTUKSET	67
	LÄHTEET	69

LIITTEET

- 1 Elintarvikelain valvontasuunnitelmaan sisältyvät kohteet
- 2 Terveysturvallisuuslain valvontasuunnitelmaan sisältyvät kohteet
- 3 Tupakkalain valvontasuunnitelmaan sisältyvät kohteet
- 4 Kuluttajaturvallisuuslain valvontasuunnitelmaan sisältyvät kohteet
- 5 Teemahaastatteluiden kysymykset
- 6 Kysely ”Vertailuanalyysi: Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto”
- 7 Saksan osavalttiokartta
- 8 Thüringenin maakuntakartta
- 9 Kysely “Eine Umfrage über Praktiken im Bereich der Verbraucherschutz” sak-
saksi

1 JOHDANTO

Yhteistyö on jonkin muun tahon kanssa tehtyä työtä, joka voi onnistuessaan johtaa hyvin monipuolisen uuden tiedon syntymiseen hyödyttäen eri tahoja. Yhteistoiminnan merkitys ja tarve on lisääntynyt ympäristöterveydenhuollon työkentällä, jonka onnistuminen vaatii yhteistyöhalukkuutta ja uusien mahdollisuuksien näkemistä sekä omaksumista.

Selvityksen avulla kerättiin tietoa yhteistyön sujuvuuden, valvontayksikön näkyvyyden ja toimintatapojen kehittämiseksi. Teoriaosa koostuu taustojen ja tutkimuskohteen esittelystä. Selvitysosa toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa tutkimusmenetelminä käytettiin Webropol -sovelluksen avulla julkaistuja kyselyitä, teemahaastatteluita, vertailuanalyysiä sekä aivorihtä. Kyselyitä valmisteltiin kolme kappaletta, joista ensimmäinen käsitteli yhteistyön laatua Lahden kaupungin terveydensuojelun kanssa toimivien organisaatioiden välillä. Vertailuanalyysiä varten laadittiin kaksi kyselyä, joilla kerättiin tietoa toisesta suomalaisesta ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköstä (Kuopio) ja toisesta EU-maasta (Saksa). Vertailuanalyyseistä saatiin näkökulmia omassa organisaatiossa toteutettavan yhteistyön ja myös muun työn kehittämiseksi.

Terveydensuojelun valvontayksikölle pidettiin aivorihti, jonka vastausten perusteella saatiin aineistoa hyödynnettäväksi teemahaastatteluihin, joihin kutsuttiin Lahden seudun rakennusvalvonta, kaupungin vesilaitos Lahti Aqua Oy, tutkimuslaboratorio Ramboll Analytics, Päijät-Hämeen pelastuslaitos sekä Hämeen poliisilaitos/Lahden pääpoliisiasema. Lähimmille yhteistyötahoille lähetetyn kyselyn vastauksia hyödynnettiin myös haastatteluissa.

2 TUTKIMUSONGELMA JA AIHEEN RAJAUS

Selvityksessä tarkasteltiin yhteistyön nykytilaa, kehittämistarpeita ja mahdollisuuksia Lahden kaupungin terveydensuojelun toimintaan liittyen. Yhteistoiminnan laadun ja määrän parantamiseksi annettiin myös kehitysehdotuksia. Selvitys rajattiin käsittelemään ainoastaan Lahden kaupungin terveydensuojeluyksikköä, koska tavoitteena oli kehittää selvityskohteen käytäntöjä. Työ toimii myös eräänlaisena oppaana ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttään kuuluvista työtehtävistä ja menettelyistä.

Tietoa pyrittiin saamaan yhteistyön merkityksellisyydestä ja kehitystarpeista, huomioiden oman ja muiden organisaatioiden näkemykset sekä käynnistämään yhteistyön sujuvuuden ja laadun kehitysprosessi hankkimalla ja tuottamalla tietoa yhteistoimintaan. Tarkoituksena oli saavuttaa myös sujuvampi tiedonkulku, avoimuus ja arvostus yhteistyökumppaneiden kesken sekä lisätä terveydensuojelun näkyvyyttä ja valvonnan vaikuttavuutta. Tämä edellyttää, että eri organisaatiot tiedostavat mitkä tehtävät kuuluvat kunkin tahon tehtäväkenttään, ja keiden kesken yhteistoimintaa tulisi tiivistää. Ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentällä yhteistyötahoihin kuuluu viranomais- ja muita yhteistyötahoja.

Selvityksellä pyrittiin saamaan vastaukset seuraaviin kysymyksiin Lahden kaupungin terveydensuojelun näkökulmasta:

- Millainen on nykyinen yhteistyön taso?
- Millaiset kehitystarpeet ovat merkityksellisiä yhteistyön parantamiseksi?
- Miten yhteistoimintaa tulisi toteuttaa tehokkaammin?

3 TYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

Kunnallinen ympäristöterveydenhuolto on monimuotoinen toimiala, jossa tehtävien selvittämiseksi tarvitaan yhteistyötä monissa erilaisissa tehtävissä. Selvityksen tarkoituksena oli saavuttaa sujuvampi tiedonkulku, avoimuus ja arvostus yhteistyökumppaneiden kesken hankkimalla tietoa yhteistoiminnan merkityksellisyydestä ja kehitystarpeista. Aihe on tärkeä, sillä ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttään kuuluvia työtehtäviä ei mielletä usein edes lähimpien organisaatioiden toimesta. Siksi oli tarpeellista selvittää yhteistyötahojen nykyinen tietämys ympäristöterveydenhuollon tehtävä-

kentästä ja siitä miten tietämystä pystyttiin kehittämään. Työn tuloksia voidaan hyödyntää oman työorganisaation työtapojen tarkasteluun sekä lisäksi tärkeän tiedon saamiseksi muiden yhteistyössä toimivien organisaatioiden työtehtävistä ja -tavoista. Selvityksen aihe on tärkeä toimeksiantajalle nyt ja tulevaisuudessakin.

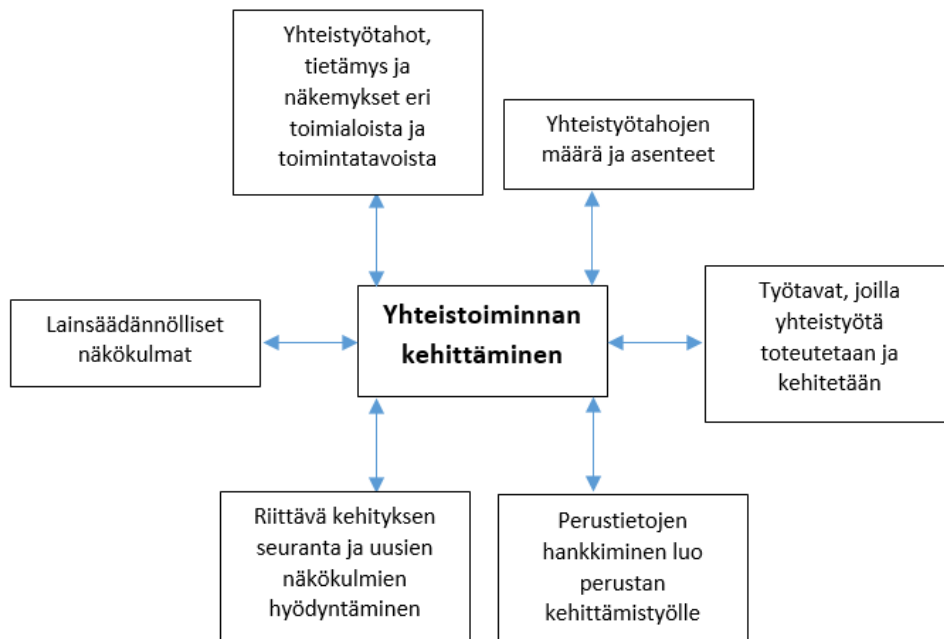
Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön muuttuminen sekä valvontatarpeiden lisääntyminen ja yhtenäistäminen vaativat myös yhteistoiminnan lisäämistä sekä tehtävien uudelleen resursointia. Jotta toimintaa voidaan kehittää muiden tahojen kanssa, tulee yksikön toiminta olla sujuvaa. Yhteistoiminnan kehittyminen voi tarkoittaa uusien toimintatapojen omaksumista ja tuoda mukanaan haasteita. Näkyvyyden lisääntyminen parantaa tiedonkulkua ja yhteydenotot erilaisten aiheiden osalta kasvavat.

3.1 Aiempi tieto aiheesta

Teoriatausta perustuu aikaisemmin ympäristöterveydenhuollosta, ympäristöterveydenhuollon laeista, viranomaisvaatimuksista ja yhteistyön merkityksestä julkaistuihin aineistoihin. Käsitteelliset lähtökohdat muodostuvat tutkimuskohteen esittelystä toimintoihin ja vastuualueineen sekä ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentällä esiintyvistä yhteistyöstä ja organisaatioista.

Aiempaa tietoa tai tutkimusta yhteistyömenettelyiden kehittämisestä kunnan sisällä eri organisaatioiden ja viranomaistahojen kesken ei ollut hyödynnettävissä. Yhteistyön toimivuutta kuntien yhteistoiminta-alueilla ja valvontayksiköiden välisenä yhteistyönä oli tutkittu enemmän (Keinänen, 2013; Etelä-Suomen aluehallintovirasto 2014). Tässä työssä selvitettiin kaupungin alueella toimivien organisaatioiden ja terveydensuojeluyksikön välisiä menettelyitä ja yhteistoiminnan merkitystä terveydensuojeluyksikköön ja muihin organisaatioihin. Kuvassa 1 esitetään yhteistoimintaan vaikuttavia tekijöitä.

KUVA 1. Yhteistyön kehittämiseen vaikuttavat tekijät

Yhteistoiminnan kehittäminen vaatii molemminpuolista tiedonsiirtoa, sitoutumista ja ajatustenvaihtoa. Kuvassa esiteltyjen tekijöiden vaikutukset ovat molemmansuuntaisia.

3.2 Selvityksen rakenne

Selvitys koostuu kahdeksasta osiosta, joista ensimmäinen on johdanto. Osiossa ”Tutkimusongelma ja aiheen rajaus” kerrotaan, miten työ käytännössä toteutettiin ja mihin tutkimusteoria pohjautuu. Osiossa ”Työn tausta ja tavoitteet” esitellään taustat ja tarpeet aiheen valitsemisen taustalla sekä tavoitteet, joihin työssä pyritään. Kappaleessa käsitellään myös yhteistyön laadukkuutta joka on tärkeä käsite yhteistoiminnan toteuttamisessa. Osion ”Viranomaisyhteistyö” tarkoituksena on toimia pohjatuksena viranomaistoiminnan käytäntöihin ja esitellä keskeisimpiä viranomaisyhteistyötahoja ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentällä.

Seuraavassa osiossa esitellään tutkimuskohde ja kohteen sijoittuminen kaupunginorganisaatioon, toimintatavat ympäristöterveydenhuollon erityistilanteessa sekä tarkemmin ympäristöterveydenhuollon tehtäviä, historiaa ja lainsäädäntöä joihin toiminta perustuu. Osiossa ”Tutkimusmenetelmät ja käytännön toteutus” esitellään työssä käy-

tetyt tutkimusmenetelmät, menetelmien valinta sekä miten ja miltä tahoilta tutkimusaineisto kerättiin.

Seitsemännessä osiossa ”Tulokset ja tulosten tarkastelu” esitellään saadut tulokset. Viimeisessä osiossa ”Yhteenveto ja jatkokehitysehdotukset” pohditaan päästiinkö selvityksessä haluttuihin tavoitteisiin ja käydään läpi tulosten käyttökelpoisuus ja kerätyn tiedon pohjalta syntynyt uusi tieto, uudet käytännöt, käyttökelpoisuus työyhteisössä sekä suositukset jatkotoimenpiteille. Työn lopuksi on esitetty käytetyt lähteet sekä työn liitteet.

3.3 Laadun määritelmä tässä työssä

Tämän kehitystyön osalta laatua voidaan arvioida subjektiivisesti omien tarpeiden ja kokemusten pohjalta, yhtä selkeää määritelmää ei voida nimetä. Laadun parantaminen tarkoittaa kaikkia toimenpiteitä, joiden avulla voidaan saavuttaa tavoitteita ja luoda parempia menettelyitä (Minkkinen 2009). Laatutekniikoista hyödynnettiin arviointia, joka on palautetta omien käytäntöjen parantamiseksi ja benchmarkingia eli vertailukehittämistä.

Henkilöstön sitoutuminen oli merkittävässä asemassa ja myös yksikön sisäisten toimintojen kehittäminen oli tärkeää laadukkaan lopputuloksen aikaansaamiseksi. Johtohenkilöstöllä oli tärkeä rooli henkilökunnan motivoinnissa. Laatua tulee jatkuvasti kehittää ja ulottaa kaikkeen toimintaan (Minkkinen 2009). Yhteistoiminnan osalta laadukkuutta on luotettavuus, yhteydenpidon toimivuus, yhdenmukaisuus, positiivinen mielikuva, tehokkaat yhteistyömenetelmät, asiantuntemus sekä kehittämismyönteinen asenne.

Lahden kaupungin teknisellä ja ympäristötoimialalla (Teky) on käytössä laatujärjestelmä, joka on myös jatkuvan parantamisen perustyökalu. Järjestelmässä esitellään toiminnan peruslinjaukset, henkilöstö ja ydinprosessit ja sen toimivuutta seurataan säännöllisin auditoinnein. Tekyn toiminta-ajatuksena on, että toiminnan ja tulosten laadun perusta on työkykyinen henkilöstö (Tekyn toimintakäsikirja 2014). Laatukäsikirja ja toimintaohjeet velvoittavat henkilöstöä toimimaan määrättyllä tavalla.

4 VIRANOMAISYHTEISTYÖ

Viranomaisyhteistyötä esiintyy paljon ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentällä normaaliajan tehtävien suorittamisessa kuin myös esimerkiksi erityistilanteissa toimimisessa ja erityistilanteisiin varautumisessa, tehostaen toimintaa. Viranomaisyhteistyön määritelmä tarkoittaa viranomaisten yhteistoimintaa ja tiedon jakamista (Lapin Pelastuslaitos 2014).

4.1 Viranomaisyhteistyön periaatteet

Viranomaisyhteistyö käsitetään yleisesti liittyvän esimerkiksi poliisiin ja pelastustoimen välisiin menettelyihin. Edellä mainittuun seikkaan saattaa vaikuttaa se, että poliisin ja pelastustoimen välisellä yhteistyöllä on pitkä historia ja molemmat toimivat samantyyppisellä tehtäväkentällä. Ympäristöterveydenhuollon näkökulmasta poliisi ja pelastustoimi ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita myös terveydensuojeluyksiköille. Esimerkiksi suurten yleisötilaisuuksien yleisöturvallisuuden ja tupakkakieltojen noudattamisen valvonnassa pelastustoimi ja poliisi toimivat yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisten kanssa (Ympäristöterveydenhuollon erityistilanneopas 2010, 16). Peruseriaatteena on tiedon kulku eri tahoille, ajan tasalla pitäminen, yhtenevien tietojen anto eri alojen toimijoille sekä toisaalta myös toimijoiden tasa-arvoinen kohtelu.

4.2 Viranomaisyhteistyöhön liittyvä lainsäädäntö ympäristöterveydenhuollossa

Pelastuslain 46 § määrätään yhteistyöstä pelastustoiminnassa, johon on sisällytetty myös yhteistyö pelastustoiminnassa ympäristöterveydenhuollon kanssa (Pelastuslaki 379/2011). Terveydensuojelulain 48 § mukaisesti poliisi ja aluehallintovirasto ovat velvollisia antamaan virka-apua kunnan terveydensuojeluviranomaiselle terveydensuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnassa (Terveydensuojelulaki 763/1994).

4.3 Yhteistyötahot

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tärkeimpiä viranomaisyhteistyötahoja ovat keskusviranomaiset (Evira, Valvira ja Tukes), aluehallintovirastot, poliisi, pelastuslaitos, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) sekä ympäristötoimi. Yhteistoi-

mintaa toteutetaan myös kunnan teknisen toimen, kunnallisen vesihuoltolaitoksen, työterveyshuollon, epidemiaselvitystyöryhmän, terveyskeskuksen, koulu- ja sosiaali-toimen, laboratoriopalveluiden tuottajan, paikallisten laitosten ja yritysten sekä tiedotusvälineiden kanssa. Erityistilanteiden osalta on tärkeää, että yhteistyötä terveydensuojeluyksikön ja yhteistyötahojen kesken toteutetaan jo normaalioloissa, jotta asioiden selvittäminen sujuu mutkattomammin erityistilanteessa (Ympäristöterveydenhuollon erityistilanneopas 2010, 24).

5 TUTKIMUSKOHTTEEN ESITTELY

Lahdessa teknisen toimen kehittymisen voidaan nähdä alkaneen vuonna 1878, jolloin paikkakunnalle perustettiin kauppala. Teknisen toimen varhaisimmat vaiheet juontuvat 1500 - 1700 -luvulle. Teknisen toimen muotoutuminen nykyisenkaltaiseen rakenteeseen käynnistyi 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, jolloin Lahdesta tuli kaupunki (Lavonen 2008, 10). Teknistä tointa kutsuttiin alkuajoista lähtien vuoteen 2003 saakka Teviksi (Tekninen virasto). Tevi virastona lakkautettiin vuonna 2003 siirryttäessä nykyiseen toimialaorganisaatioon ja tilalle muodostettiin tekninen ja ympäristötoimiala Teky (Lavonen 2008, 75).

5.1 Tutkimuskohteen sijoittuminen kaupunginorganisaatioon

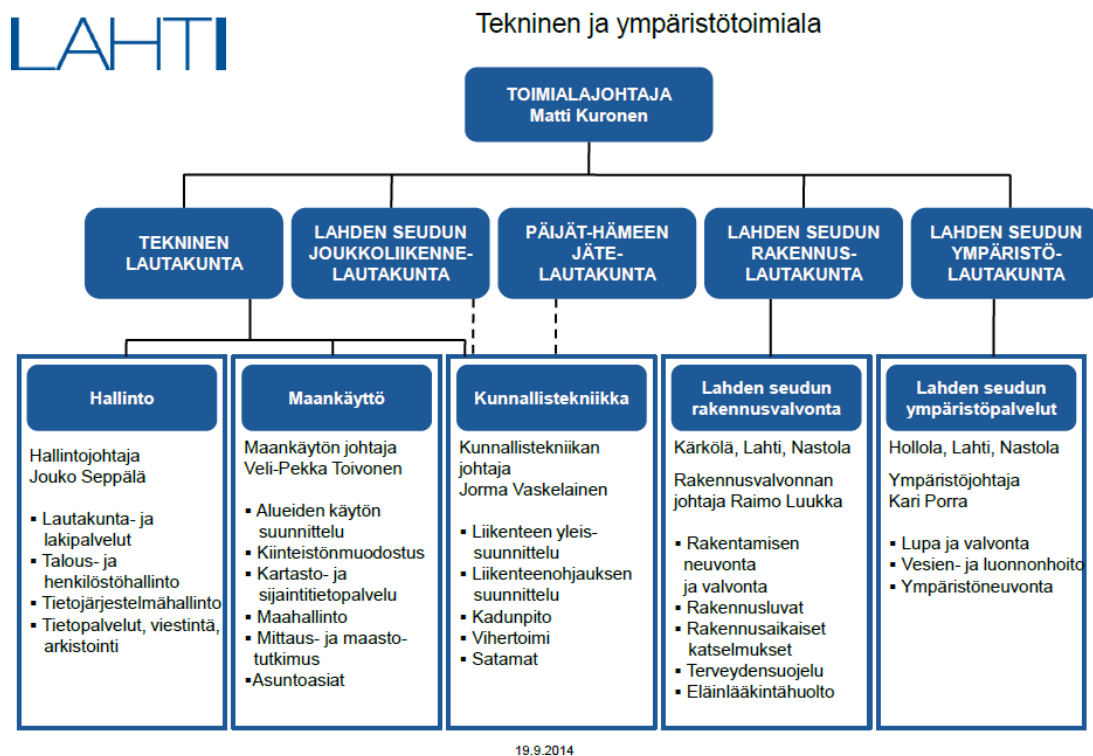
Lahden kaupungin terveydensuojelu kuuluu Lahden kaupungin teknisen ja ympäristötoimialan Lahden seudun rakennusvalvontaan ja vastaa kaupungin alueella ympäristöterveydenhuollon lakien valvontatehtävistä, ohjauksesta ja neuvonnasta. Tekninen ja ympäristötoimiala työllistää tällä hetkellä 204 henkilöä, joista 13 työskentelee terveydensuojeluyksikössä (Patriikka, 2014).

Lahden kaupunki sijaitsee Etelä-Suomen läänissä Päijät-Hämeen maakunnassa. Lahden kaupunki ja Nastolan kunta yhdistyvät 1.1.2017 lähtien muodostaen uuden kaupungin. Asukasluku on loppuvuodesta 2014 ollut noin 103 700 asukasta. Kaikessa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnassa pyritään ottamaan kestävän kehityksen periaatteet huomioon. Tavoitteena on kehittyä Suomen johtavaksi ympäristökaupungiksi. (Lahden kaupunki 2014).

Lahti on sitoutunut Green City -kehittämishjelmaan, joka on Lahden kaupungin EAKR (Euroopan aluekehitysrahasto) -rahoitteinen ohjelma. Kehittämishjelman tavoitteena on edistää ekologisen kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista. Käytännössä GreenCity -ohjelmaa toteutetaan muun muassa piloteilla, joita ovat esimerkiksi Lahden Tilakeskuksen pilotti ”Energiatehokas kaupunki”, Lahden seudun rakennusvalvonnan pilotti ”Uusia neuvoja rakentajille” ja kaupungin toimistoyksikköjen ”Green Office -ympäristöjärjestelmä” (Green City 2014).

Kaupungin organisaatio koostuu toimialoista, jossa ylintä päätösvaltaa käyttää asukkaiden valitsema 59-jäseninen kaupunginvaltuusto. Kaupunginvaltuusto on siirtänyt toimivaltaansa osittain myös kaupunginhallitukselle, lautakunnille ja johtokunnille (Lahden kaupungin organisaatio 2014).

Teknisen ja ympäristötoimialan, johon myös Lahden kaupungin terveydensuojelu kuuluu, tehtävänä on luoda perusedellytykset sekä kaupungin että ympäristön kestäväälle kehitykselle, turvallisuudelle sekä terveellisyydelle. Kuvassa 2 esitellään Teknisen ja ympäristötoimialan organisaatiokaavio (Lahden kaupunki 2014).

KUVA 2. Teknisen ja ympäristötoimialan organisaatiokaavio (Lahden kaupungin organisaatio 2014)

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii teknisen ja ympäristötoimialan lautakunnat, jotka ohjaavat maankäytön, kunnallistekniikan, Lahden seudun rakennusvalvonnan, Lahden seudun ympäristöpalveluiden sekä Tekyn hallinnon toimintaa (Lahden kaupunki 2014).

5.2 Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon historiaa

Ympäristöterveydenhuollon tehtävät kuuluvat kuntien vanhimpien lakisääteisten tehtävien joukkoon. Vielä nykypäivänäkin ympäristöterveydenhuolto käsittää samoja tehtäviä kuin 1800-luvun lopussa vaikka muutoksia virkanimikkeissä, työtehtävissä ja kuntien työtä ohjaavissa tahoissa on tapahtunut. Ympäristöterveydenhuollon kehittyminen on alkanut Suomessa 1800-luvun loppupuolella teollistumisen ja nopean väestönkasvun seurauksena (Forss & Keinänen 2009, 3).

Jo 1800-luvun lopulla annetun asetuksen tarkoituksena on ollut terveyshaittojen ennaltaehkäisy ja asetusta lukiessa huomataan, että moniin nykyään ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttään kuuluviin seikkoihin on puututtu lainsäädännön keinoin jo 1800-luvun lopussa. Ympäristöterveydenhuollon paikallistason keskeiset periaatteet kuten lautakuntajärjestelmä, kunnan palveluksessa olevat tarkastajat, tarkastus- ja laboratoriotoinnot sekä tiettyjen tilojen ja toimintojen luvanvaraisuus ovat edelleen käytössä (Forss & Keinänen 2009, 3).

Keisarillinen asetus sisälsi esimerkiksi asumisterveyteen, tuoteturvallisuuteen ja jätehuoltoon liittyviä säädöksiä. Terveystarkastaja-nimike ei ollut tällöin käytössä vaan nimikkeenä oli terveyspoliisi. Aiemmin kirkko toimi tiedon välittäjänä ja asioita selvitettiin kaupunki ja maaseutu -jaotteluun perustuen (Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus terveydenhoidosta Suomenmaassa 1879).

5.3 Kunnallinen ympäristöterveydenhuolto nykyään

Ympäristöterveydenhuollon työtehtävät ovat monelle tuntemattomia, vaikka useat jokapäiväiseen yksilön elämään liittyvät asiat kuuluvat ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentälle. Ympäristöterveydenhuolto käsittää terveydensuojelulain (763/1994), elintarvikelain (23/2006) ja lain elintarvikelain muuttamisesta (352/2011), kuluttajaturvallisuuslain (920/2011), eläinlääkintähuoltolain (685/1990), eläinsuojelulain

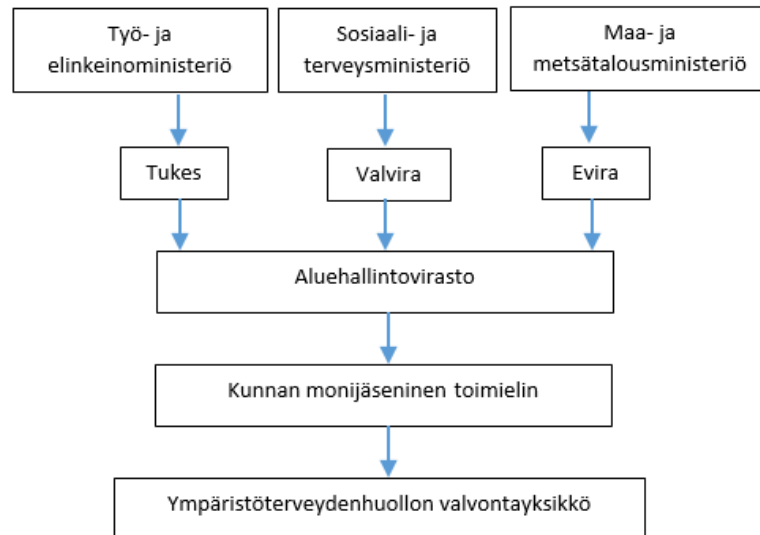
(247/1996), eläintautilain (441/2013) sekä tupakkalain (693/1976 ja muutos 286/2006 ja 698/2010) mukaiset tehtävät. Myös nikotiinikorvaustuotteiden myyntipaikkoja valvotaan lääkelain (395/1987) mukaisesti (Forss & Keinänen 2009, 2).

Kuluttajaturvallisuuslain mukaisten kuluttajapalvelujen valvonta on vastuutettu kunnille ja tavaravalvonta Tukesille. Uuden kemikaalilain (599/2013) voimaantulon myötä kemikaalilain mukainen markkinavalvonta ei 1.9.2013 lähtien ole kuulunut enää kunnille vaan valvonta on siirtynyt Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesille. Myös kemikaalilain mukainen ohjaus ja neuvonta kuuluvat Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle (Suomen Kuntaliitto 2013).

Valtakunnallisesti ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on suunnitelmallinen valvonta, näytteenotto, valvontakohteiden toimintaa koskevien ilmoitusten ja hakemusten käsittely ja päätöksenteko, lausuntojen antaminen hankkeiden valmisteluvaiheessa (muun muassa rakennuslupiin liittyen), varautuminen erityistilanteisiin, raportointi aluehallintovirastoihin ja keskusviranomaisille, toiminnanharjoittajien ja kuntalaisten neuvonta ja ohjaus sekä hallinnollisten pakkokeinojen käyttö. Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään esimerkiksi tilanteissa, joissa toiminnasta aiheutuu ilmeistä terveyshaittaa (Forss & Keinänen 2009, 4).

Ympäristöterveydenhuollon suunnittelun ja valvonnan ylin johto kuuluu toimialueittain työ- ja elinkeinoministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Ministeriöiden alaisuudessa toimivien keskusvirastojen tehtävänä on ohjata valtakunnallisesti ympäristöterveydenhuollon valvontaa sekä ohjata lainsäädännön toimeenpanoa. Aluehallintovirastot valvovat ja ohjaavat ympäristöterveydenhuollon toimintaa läänin alueella. Kunnilla on päävastuu ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimeenpanosta alueellaan (Forss & Keinänen 2009, 4).

Ministeriöiden alaisuudessa toimivat keskusvirastot ovat Evira (elintarvikelain alainen valvonta), Tukes (kuluttajaturvallisuuslain alainen valvonta) sekä Valvira (terveys- ja elintarvikelaissa ja tupakkalain alainen valvonta). Kuvassa 3 esitellään nykyinen kunnallisen ympäristöterveydenhuollon organisaatiokaavio ja kuntien työtä ohjaavat keskusvirastot sekä aluehallintovirasto (Forss & Keinänen 2009, 4).

KUVA 3. Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon organisaatiokaavio (Forss & Keinänen 2009, 4)

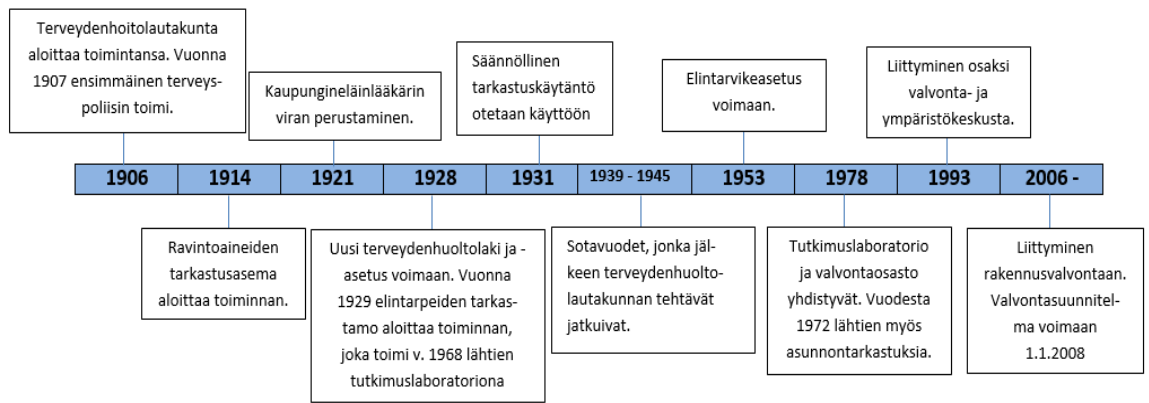
Lahden kaupungin terveydensuojelun (ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö) osalta aluehallintovirasto on Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja kunnan monijäseninen toimielin on Lahden seudun rakennuslautakunta/ ympäristöterveyden jaosto (Patriikka 2014).

5.4 Lahden kaupungin terveydensuojelu

Seuraava historiaosuus pohjautuu Arno Forsiuksen ja Päivi Siikaniemen kirjoittamaan lähdekirjallisuuteen. Lähdetietona on toiminut myös ”Lahden kaupungissa voimassa oleva terveydenhoitojärjestys” vuodelta 1931. Kuvan 4 aikajanassa esitellään Lahden kaupungin terveydensuojelun historian pääkohtia.

Lahden kaupungin terveydensuojelu kuului 1900-luvun alusta vuoden 1992 loppuun asti Lahden kaupungin terveysviraston alaisuuteen (terveyslautakunnan alainen valvontaosasto) (Patriikka 2014).

Kuva 4. Aikajana Lahden kaupungin terveysuojelun vaiheista (Forsius & Siikaniemi 1993, 310 - 325)

Terveysuojelutoiminta Lahdessa on alkanut muodostua nykymuotoonsa terveydenhoitolautakunnan aloittaessa toimintansa vuonna 1906. Terveystieteiden tutkimuskeskus laati kaupungin terveydenhoitosäännön, joka hyväksyttiin vuonna 1907. Tammikuussa 1907 esitettiin ensimmäisen terveystieteiden poliisin toimen perustamista. Terveystieteiden tehtäviin kuului terveydenhoidon ja työsuojelun valvontatehtävät. Ennen terveystieteiden toimintaa valvontatehtäviä hoiti terveydenhoitolautakunta tarkastusmiehineen. Tarkastuksia suoritettiin asuntoihin, ruokamyymälöihin sekä juomavesikaivojen asianmukaisuuden osalta. Vuonna 1908 terveydenhoitolautakunta aloitti lihantarkastuspakon valmistelun, josta tehtiin päätös vuonna 1913. Lihantarkastamon yhteyteen päätettiin perustaa samalla laboratorio maidontarkastusta varten.

Ravintoaineiden tarkastusasema aloitti toimintansa huhtikuussa 1914. Ravintoaineiden tarkastajana toimi sivutoimisesti piirieläinlääkäri sekä avustajana terveystieteiden poliisi. Vuoden 1921 lopulla perustettiin kaupungineläinlääkärin virka. Uuden elintarpeiden tarkastamon toiminta alkoi huhtikuussa 1929, joka toi mukanaan myös uusia työpaikkoja. Vuonna 1923 Lahteen perustettiin kauppahalli, jonka myötä terveydenhoitolautakunnalle tuli lisää valvontatehtäviä.

Uusi terveydenhoitolaki ja -asetus tulivat voimaan vuoden 1928 alusta, joiden perusteella laadittiin uusi terveydenhoitojärjestys, terveydenhoitolautakunnan ohjesääntö ja asunnontarkastajan johtosääntö. Terveystieteiden poliisin nimi muutettiin terveystieteiden poliisiksi vuonna 1933 ja tällöin hyväksyttiin myös terveystieteiden poliisin johtosääntö. Terveystieteidenhoitolautakunnan päätöksellä vuonna 1931 otettiin käyttöön uusi, säännöllinen tarkastuskäytäntö, jonka mukaisesti kaupungineläinlääkäri tarkasti terveystieteiden poliisin avustuksella.

la kaikki uudet elintarvikemyymälät, elintarviketehtaat sekä muut kaupungineläinlääkärin valvontaan kuuluvat laitokset.

Sotavuodet 1939–1945 olivat terveydenhuollon kannalta vaikeita aikoja. Sodan jälkeen terveydenhoitolautakunnan tehtävät kuitenkin jatkuivat ja toiminnasta vastasi 1. kaupungineläinlääkäri yhdessä kaupunginlääkärin kanssa. Kentällä tapahtuvia valvontatehtäviä varten terveydenhoitolautakunnan alaisena toimi edelleen terveystarkastajia, joiden nimike muuttui vuodesta 1948 terveydenhoidonkatsastajaksi ja vuodesta 1966 eteenpäin terveystarkastajaksi. Vuonna 1953 voimaan tuli elintarvikeasetus, jonka mukaisiksi elintarviketarkastajiksi terveydenhoitolautakunta määräsi kaupunginlääkärin ja kaupungineläinlääkärin. Vuodesta 1972 lähtien terveystarkastajat suorittivat myös asunnontarkastuksia.

Elintarpeiden tarkastamo muuttui vuonna 1952 elintarvikelaboratorioksi. Tällöin laboratorio siirtyi uusiin tiloihin kaupunginteurastamon uudisrakennukseen. Vuonna 1968 lääkintöhallitus hyväksyi laboratorion terveydenhoitoasetuksen mukaiseksi vesijohtoveden tutkimuslaboratorioksi. Vuonna 1978 tutkimuslaboratorio ja terveystarkastajien valvontaosasto sijoitettiin yhteisiin tiloihin (Forsius & Siikaniemi 1993, 310 – 325, 546 - 547). Vuonna 1993 terveydensuojelu aloitti toimintansa kaupungin valvonta- ja ympäristökeskuksen alaisuudessa yhdessä ympäristönsuojelun kanssa. Valvonta- ja ympäristökeskuksen osana terveydensuojelu toimi 30.6.2006 saakka, jonka jälkeen terveydensuojelu liitettiin Lahden kaupungin rakennusvalvontaan (Patriikka 2014).

Lahden seudun rakennusvalvonnan tehtäväkenttään kuuluu rakennetun ympäristön sekä rakennusaikainen valvonta, rakennuslupahakemusten käsittely ja valmistelu sekä päätöksenteko (Lahden kaupunki 2014). Kuvassa 5 esitellään Lahden seudun rakennusvalvonnan organisaatiokaavio.

lääkelaki 54 a § ja osa 3. kuluttajaturvallisuusvalvonta. Lisäksi valvontasuunnitelma sisältää valvontasuunnitelman ”Lahden kaupungin suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin järjestämisestä alueellaan”, joka perustuu valtakunnalliseen ohjelmaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2015 – 2019. Yleisesti kaikissa valvontasuunnitelmissa on esitelty mihin säädöksiin valvontasuunnitelmat perustuvat, valvonnan painopistealueet, tarkastusten sisällön määrittely, näytteenotto ja näytteiden tutkiminen, tehtävät raportoinnit, henkilöresurssit, varautuminen erityistilanteisiin ja viestintä (Lahden kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2014).

Vuoden 2013 aikana käyttöön otettiin kunnissa terveydensuojeluvalvonnan, kuluttajaturvallisuusvalvonnan sekä tupakkavalvonnan YHTI -kohdetietojärjestelmä (YHTI -kohdetietojärjestelmä 2014) ja elintarvikevalvonnan KUTI- kohdetietojärjestelmä (KUTI -kohdetietojärjestelmä 2014). Toukokuussa 2013 alettiin Lahdessa toteuttaa Eviran koordinoimaa Oivaa, joka on elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmä (Oivahymy 2014).

Elintarvikevalvonnan osalta valvontakohteita ovat esimerkiksi elintarvikemyymälät, ravintolat, laitoskeittiöt, ulkomyyntitapahtumat, leipomot ja elintarvikekontaktimateriaalit. Liitteessä 1 esitellään säännöllisen elintarvikevalvonnan valvontakohteet KUTI -luokituksen mukaan toimintatyypeittäin (Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2014). Terveysuojelulain mukaisia valvontakohteita ovat esimerkiksi lasten, nuorten ja vanhusten käyttämät kohteet kuten päiväkodit, oppilaitokset ja vanhainkodit. Uimahallit, yleiset uimarannat, parturi-kampaamot ja kauneushoitolat sekä asunnontarkastukset kuuluvat terveydensuojelulain mukaisiin valvontakohteisiin (Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma 2014). Liitteessä 2 esitellään säännöllisen terveydensuojelulain valvontakohteet.

Tupakkalain ja nikotiinikorvaustuotteiden valvontakohteita ovat esimerkiksi myymälät, ravintolat sekä oppilaitokset (Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma 2014). Liitteessä 3 esitellään tupakkalain säännöllisen valvonnan valvontakohteet. Kuluttajaturvallisuusvalvonnan tarkastuskohteita ovat esimerkiksi leikkikentät ja puistot, yleisötilaisuudet, uimahallit, talviuintipaikat ja uimarannat sekä kuntosalit (Kuluttajaturvallisuusvalvonnan valtakunnallinen valvontaohjelma 2014). Liitteessä 4 esitellään säännöllisen kuluttajaturvallisuusvalvonnan valvontakohteet.

Eläinlääkäripalveluiden osalta valvonta on kohdennettu muun muassa eläinten terveyden valvontaan, zoonoosien valvontaan sekä laitosten valvontaan. Lahden kaupungin terveydensuojelun valvontatehtävät kirjataan työntekijöittäin Digia Oyj:n Tarkastaja-valvontakohdetietokantaan. Valvontakohdetietokannasta kohdekohtaiset suoritteet ovat kaikkien valvontayksikön työntekijöiden luettavissa parantaen hyvää tiedonkulkua.

5.5.1 Tehtäväkenttä ja toimijat

Lahden kaupungin terveydensuojelun tehtäväkenttä on laaja ja monipuolinen. Pääasiallisena tehtävänä ovat ympäristöterveydenhuollon valvontatehtävät, kuten ympäristöterveydenhuollon lakien valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten suorittaminen, muut tarkastukset (esimerkiksi asiakasvalitusten perusteella), näytteenotto (esimerkiksi uima-allas ja uimarantavedet, ruokamyrkytykset), näytetulosten arviointi, ilmoitusten käsittely sekä ympäristöterveydenhuollon ohjaus ja neuvonta. Tehtävien suorittamiseen on varattu 13 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit. Kokoaikaisena toimii kahdeksan terveystarkastajaa, johtava terveystarkastaja, toimistos sihteeri, kaupungineläinlääkäri, praktikkoeläinlääkäri sekä terveystarkastuksen johtaja (ympäristöterveyspäällikkö). Määräaikaisena työskentelee praktikkoeläinlääkärin avustaja.

Terveydensuojelun osalta yhteistyötä eri organisaatioiden suuntaan ei ole toteutettu organisoidusti, vaan tarvittaessa. Vakiintuneita yhteistyömenettelyitä on jonkin verran, kuten viikoittainen rakennusvalvonnan luparyhmään osallistuminen, ruokamyrkytysselektioerityyryhmän jäsenenä toimiminen sekä viranomaistarkastukset esimerkiksi yleisötilaisuuksissa. Myös eläinsuojelun osalta on toimittu yhteistyössä poliisin sekä Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän kanssa. Yhteistyömenettelyt ovat olleet henkilösidonnaisia, painottuen esimiestasoon.

5.5.2 Toimiminen erityistilanteissa

Yhteistyön merkitys korostuu erityistilanteissa. Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteella tarkoitetaan tilannetta, jossa normaalioloista poiketen, yllättävä tai äkillinen uhka tai tapahtuma voi vaarantaa pahimmillaan yhteiskunnan turvallisuuden tai väestön elinmahdollisuudet. Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteita voivat olla esi-

merkiksi talousveden aiheuttama epidemia, elintarvikevälitteiset ruokamyrkytykset, kemikaalionnettomuudet ja muut säteilyvaaratilanteet, yhdyskuntailman ja sisäilman laatuongelmat, säteilyonnettomuus, kuluttajapalvelun suorittamiseen liittyvä onnettomuus tai pitkäkestoiset sähkökatkot. Erityistilanteessa toimiminen vaatii normaalioloista poikkeavaa johtamismallia ja viestintää (Ympäristöterveydenhuollon erityistilanneopas 2010, 15).

Erityistilanteet voivat olla toisistaan hyvinkin poikkeavia ja vaikuttavuudeltaan erilaisia. Kunnan toimintakyvyn perustana on ennen kaikkea omien tehtävien hallinta normaalioloissa. Jotta toiminnan jatkuminen pystytään varmistamaan myös erityistilanteissa, tulee poikkeusoloihin varautua etukäteen muun muassa laatimalla säännöllisesti päivitettävä valmiussuunnitelma (valmiuslain 40 § mukainen suunnitelma). Suunnitelmaan kirjataan, miten välttämättömät tehtävät pystytään hoitamaan käytettävissä olevin voimavaroin (Ympäristöterveydenhuollon erityistilanneopas 2010, 20).

Valmiussuunnitelmassa tulee olla osuus myös kunnan ympäristöterveydenhuollon toimialan valmiussuunnitelmasta. Suunnitelmaan tulee sisällyttää tiedot esimerkiksi keskeisimmistä tehtävistä kuntalaisten turvallisuuden ja toimeentulon sekä ympäristöterveydenhuollon palvelujen turvaamiseksi, sisäisen tiedonkulun järjestämisestä, väestölle tiedottamisesta sekä ympäristöterveydenhuollon organisaatio ja johtamiskäytännöt sekä normaaliaikana että erityistilanteessa (Ympäristöterveydenhuollon erityistilanneopas 2010, 20).

Terveydensuojelulain (763/1994) mukaisesti kuntien tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan turvallinen ja terveellinen elinympäristö (terveydensuojelulain 6 §). Terveydensuojelulaki velvoittaa kuntia yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa varautumaan erityistilanteisiin ja niistä aiheutuviin mahdollisiin terveyshaittoihin (terveydensuojelulain 8 §). Elintarvikelaki (23/2006, 46 §) sekä kuluttajaturvallisuuslaki (929/2011, 24 §) velvoittavat kuntia laatimaan suunnitelman erityistilanteisiin varautumisesta.

Lahden kaupungin terveydensuojelussa erityistilanteisiin on varauduttu laatimalla vaadittavat erityistilannesuunnitelmat, hyödyntämällä erityistilanteita varten laadittuja oppaita sekä kouluttamalla henkilökuntaa ympäristöterveyden erityistilanteisiin varautumisessa (Ympäristöterveyden valmiussuunnitelma 2011). Terveydensuojeluyksikön

edustaja on osallistunut alueella järjestettyihin valmiusharjoituksiin kaupungin johtokeskuksessa sekä alueellisille maanpuolustuskursseille (Patriikka 2014).

Valmiuslain 40 § mukaiseen valmiussuunnitelmaan ”Lahden kaupungin valmiussuunnitelman yleinen osa” sisältyy ympäristöterveydenhuollon toimialan valmiussuunnitelmaosa ”Ympäristöterveyden valmiussuunnitelma”. Vesihuoltoon liittyvien erityistilanteiden osalta käytössä on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran laatima ”Talousveden laadun turvaaminen erityistilanteissa, versio 2.0” sekä kaupungin vesihuoltoyhtiön Lahti Aqua konsernin valmiussuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisema ”Ympäristöterveyden erityistilanteet, opas ympäristöterveydenhuollon työntekijöille ja yhteistyötahoille” ja Sosiaali- ja terveysministeriön toimittama ”Terveysvaara – Elintarvike, vesi ja ympäristö” -kansio sekä kemikaalionnettomuustilanteita varten Työterveyslaitoksen laatimat OVA (Onnettomuuden Vaaraa Aiheuttavat aineet) -turvallisuusohjeet ovat käytössä.

Valmiussuunnitelmien liitteenä on elintarvikevalvonnan osalta Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen elintarvikkeiden tai talousveden välityksellä leviävien ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämisestä (251/2007) mukainen ”Työohje ruokamyrkytystä tai vesiperäistä epidemiaa epäiltäessä”, jonka toiminto-ohje on lisätty myös terveydensuojelun laatujärjestelmään. Elintarvike- ja talousvesivälitteisten epidemioiden varalta on koottu ruokamyrkytys selvitystyöryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti. Selvitystyöryhmään kuuluu edustajat terveydensuojelusta, vesilaitokselta, tutkimuslaboratoriosta sekä terveystoimialalta (Patriikka 2014). Kuluttajaturvallisuuslain osalta valvontasuunnitelman liitteenä on vuosittain päivitettävä ”Erityistilanteet Lahden kuluttajaturvallisuusvalvonnassa”-toimintaohje erityistilanteita varten.

Lahden kaupungin terveydensuojelussa erityistilanteessa viestinnän vastuunjako tehdään tilanteen luonne ja tiedottamisen kiireellisyys huomioiden. Tiedottamisen vastuuhenkilönä toimii elintarvikevalvonnan osalta kaupungineläinlääkäri ja terveydensuojelun terveysvalvonnan johtaja. Viestintä tapahtuu joko terveydensuojeluviranomaisen omasta toimesta tai yhdessä yhteistyökumppaneiden (esimerkiksi kaupungin tiedotustoimisto, pelastuslaitos, poliisi ja vesilaitos Lahti Aqua Oy) kanssa. Tarvittaessa tiedottamisessa ja tiedotteiden laadinnassa avustaa kaupungin tiedotustoimisto. Toimialan laatujärjestelmässä on myös ohjeet viestinnän toteuttamiselle (Tekyn toimintakäsikirja 2014). Ensisijaisena tiedottamisjärjestelmänä ovat sähköiset järjestel-

mät (Internet, sähköposti, radio). Tarvittaessa, esimerkiksi sähkökatkojen aikana, käytössä on kaupungin oma lähettipalvelu (Ympäristöterveyden valmiussuunnitelma 2011).

6 TUTKIMUSMENETELMÄT JA KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Tutkimusmenetelmät koostuvat niistä tavoista ja käytännöistä joilla havaintoja kerätään (Vilka 2005, 183). Tällaisia seikkoja ovat esimerkiksi selvityksen kohdejoukon valinta, tutkimusaineiston hankinta, tutkimusmenetelmät sekä lisäksi tutkimusaineisto, analysointimenetelmät ja ennen kaikkea selvityksen luotettavuus ja eettisyys (Viskari 2001, 36). Kaikki seikat, jotka ovat välttämättömiä selvitystyön ymmärtämiseksi ja arvioimiseksi, esitellään raportissa.

Tutkimusmenetelminä käytettiin Webropol-kyselyitä (kysely lähimmille yhteistyötahoille, kyselyt Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuoltoon ja Saksaan Thüringenin osavaltioon sekä Suhlun kaupunkiin vertailuanalyysiä varten), omalle organisaatiolle järjestettyä aivoriihi-ideointia sekä teemahaastatteluita. Edellä mainitut menetelmät valittiin tiedonkeruumenetelmiksi, sillä kyseisillä menetelmillä arvioitiin saatavan parhaiten vastauksia tutkimuskysymyksiin sekä riittävästi materiaalia ja näkökulmia kattavan tutkimusaineiston keräämiseksi.

Kohdissa 6.1.1 – 6.1.3 ja 6.2 esitellään miten eri tutkimusmenetelmiä käytettiin tutkimusaineiston keräämisessä sekä kohdejoukon valinta kunkin tutkimusmenetelmän osalta. Tutkimusaineisto hankittiin kyselyin, esityksin ja haastatteluin. Valmiita tutkimusaineistoja ei käytetty.

6.1 Kysely lähimmille yhteistyötahoille

Kyselyyn valmisteltiin viisitoista kysymystä, joista kolme oli avoimia ja muut olivat monivalintakysymyksiä. Lomakkeen alussa olevassa saatteessa kerrottiin vastaanottajille mitä tarkoitusta varten tietoa kerättiin. Saatteessa esiteltiin myös toimeksiantaja, kyselylomakkeeseen vastaamiseen keskimäärin kuluva aika ja mihin asti kysely oli avoinna. Kyselylomake testattiin ennen julkaisemista.

Kysely lähetettiin kesäkuussa 2014 yhteensä 81 vastaanottajalle: Etelä-Suomen Sanomat, Hämeen poliisilaitos/Lahden pääpoliisiasema, Lahti Aqua Oy, Lahden Ateria, Yleisradio Lahti, Lahden kaupungin kunnallistekniikka/ vihertoimi, Lahden kaupungin liikuntapalvelut, Lahden kaupungin maankäyttö, Lahden kaupungin terveystalot, Lahden seudun rakennusvalvonta, Lahden seudun ympäristöpalvelut, Lahden Tilakeskus, Päijät-Hämeen pelastuslaitos, Lahden Talot, Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy, Lahden kaupungin sivistystoimiala, Lahden kaupunki/ konsernihallinto, Ramboll Analytics tutkimuslaboratorio sekä Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä/ ympäristöterveyskeskus. Tutkimuksen perusjoukko luotiin arvioimalla läheisimmin ja useimmin terveydensuojelun kanssa yhteistyötä tekevät tai oletettavasti tekevät organisaatiot.

Kyselytutkimuksessa ei käytetty erityistä otantamenetelmää vaan kysely toteutettiin kokonaistutkimuksena, johon otettiin koko perusjoukko mukaan. Kyselyyn vastaamiseen annettiin aikaa noin kahden kuukauden ajan, elokuun 2014 loppuun saakka. Elokuun alkupuolella havaittiin, että vain noin neljännes kyselyn vastaanottajista oli vastannut kyselyyn. Henkilöille, jotka eivät olleet vielä vastanneet, lähetettiin muistutus kyselyyn vastaamisesta. Seuraavaksi esitellään kyselylomakkeen 15 kysymystä sekä kysymysten asettelun tavoitteet:

1. Mihin organisaatioon kuulut?
2. Asema omassa organisaatiossa
Jatkokysymys: Kuuluuko tehtäviisi myös kenttätyöskentelyä?
3. Kuinka kauan olet toiminut nykyisessä tehtävässä?
4. Oletko työskennellyt yhteistyössä Lahden kaupungin terveydensuojelun kanssa?
5. Miten hyvin tunnet Lahden kaupungin terveydensuojelun organisaation, toimijat ja lait joiden puitteissa toimimme?
Jatkokysymys: Miten hyvin tunnet terveydensuojelun toimintatavat ja ympäristöterveydenhuollon lakien vaatimukset valvonnalle?
6. Onko yhteistyön toistuvuus Lahden kaupungin terveydensuojelun suuntaan kuinka usein tapahtuvaa?
7. Onko organisaatiollanne ja Lahden kaupungin terveydensuojelulla vakiintuneita yhteistyömenettelyjä?
8. Yhteistyöhalukkuus. Miten itse olet toiminut yhteistyön lisäämiseksi?
9. Yhteistyömuodot. Missä muodoissa yhteistyötä on tehty?
10. Missä muodoissa yhteistyötä halutaan tehdä?

11.
  - a) Yhteistyöpalaverin organisointi. Kuka kutsuu palaverin kokoon?
  - b) Jos kokouksesta laaditaan pöytäkirja kuka pöytäkirjan laatii?
  - c) Miten palaverissa käsiteltyjä tietoja hyödynnetään?
12. Tilapäistapahtumien viranomaistapaamiset (esim. festivaalit) ja erityistilanteet (esim. vesiepidemia), kenen haluat kutsuvan yhteistyöryhmän kokoon?
Jatkokysymys: Riippuvatko viranomaistapaamisen osanottajat tapahtuman luonteesta?
13. Miten itse koet yhteistyön laadun?
Jatkokysymys: Miten koet yhteistyön riittävyyden?
14. Onko yhteistyö ollut hyödyllistä oman työsi kannalta?
15. Ehdotukset yhteistyön parantamiseksi.

Kysymystenasettelun tavoitteet

Ensimmäisen kysymyksen avulla voitiin kohdistaa mistä organisaatiosta vastaukset olivat tulleet. ”Muu, mikä?”-vaihtoehto annettiin loppuun, sillä kyselylomaketta voitiin välittää vastaanottajien kautta myös muille tahoille. Kyselylomakkeen julkaisemisen jälkeen havaittiin kahden tärkeän organisaation (Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymä/ympäristöterveyskeskus ja Ramboll Analytics tutkimuslaboratorio) puuttuvan vastaanottajalistasta, jolloin heidän oli mahdollisuus kirjata organisaationsa ”Muu, mikä?” -kohtaan.

Eri tasoilla organisaatiossa työskentelevillä henkilöillä näkemykset eri asioihin liittyen saattoivat olla erilaisia. Tämän vuoksi kysyttiin vastaajan asemaa omassa organisaatiossa. Kentällä työskentelevät henkilöt toimivat todennäköisesti käytännön yhteistyössä tiiviimmin mukana kuin johtotehtävissä työskentelevät henkilöt. Jatkokysymyksen avulla haluttiin selvittää lisää henkilön työnkuvasta. Vastaajan työvuosien samassa työtehtävässä arvioitiin vaikuttavan oleellisesti vastaajan tietämykseen oman organisaation toimintatavoista ja yhteistyömenettelyistä ja näin ollen vaikuttavan vastauksen laatuun.

Tietoa vastaajien tietämyksestä terveydensuojelun toimijoista ja tehtäväkentästä sekä lainsäädännöstä jonka puitteissa ympäristöterveydenhuollon valvontaa suoritetaan, tarvittiin sillä tämä kertoi kuinka suuri osa vastaajista tiedosti toimineensa yhteistyössä terveydensuojelun kanssa. Jossain tapauksissa yhteistyötä on voinut olla, mutta sitä ei ole osattu osoittaa terveydensuojelun kanssa tehdyksi, sillä monet organisaatiot sekoittavat terveydensuojelun tehtävät esimerkiksi ympäristönsuojelun tehtäviin.

Yhteistyön toistuvuutta ja vakiintuneita menettelyjä käsittelevillä kysymyksillä kerättiin tietoa siitä, kuinka usein vastaaja oli tekemisissä terveydensuojelun kanssa. Mitä enemmän yhteistyötä oli, sitä enemmän oli molemminpuolista tietämystä toistensa toimintatavoista ja kehitystarpeista. Yhteistyöhalukkuutta käsittelevän kysymyksen avulla kartoitettiin vastaajien näkemyksiä siitä miten yhteistoiminnan määrää oli kehitetty tähän mennessä. Tähän koettiin vaikuttavan myös oikeat yhteistyötavat ja -muodot. Kyselyyn sisällytettiin myös kysymys missä muodoissa yhteistyötä on tehty ja missä muodoissa sitä haluttiin toteuttaa.

Terveydensuojelun ja vastaajaorganisaatioiden välisiä palaverimenettelyjä käsittelevillä kysymyksillä kerättiin tietoa kuinka monella organisaatiolla oli yhteistyötä terveydensuojelun kanssa palaverien muodossa, kuka oli vastaajan mielestä palaverin kokoonkutsuja sekä miten palaverissa käsitellyt asioita hyödynnettiin käytännössä vai hyödynnettiinkö lainkaan. Samaan kokonaisuuteen kuului myös erilaisten tapahtumien viranomaistapaamiset (kuten festivaalit) ja erityistilanteet (kuten vesiepidemia) ja tällaisten yhteistyöryhmien tapaamiset ja osanottajat. Kysymyksellä kerättiin tietoa, mitkä organisaatiot tiedostavat yhteistyön merkityksen ja kartoitettiin, mille organisaatio-tasolle yhteydenottoja edellä mainituissa tilanteissa haluttiin otettavan.

Yhteistyön laatua, riittävyttä ja merkityksellisyyttä käsittelevillä kysymyksillä saatiin vastauksia tulevaisuudelle toiminnan laadun ja määrän kehittämiseksi. Vastausten perusteella kartoitettiin myös minkä organisaatioiden kanssa yhteistyötä tulisi tehdä enemmän. Viimeisessä kysymyksessä annettiin vastaajalle mahdollisuus kirjoittaa avoimeen tekstikenttään oma näkemys yhteistyön parantamishdotuksista.

6.2 Aivoriihi

Aivoriihi on osallistava ongelmanratkaisun menetelmä (Innokylä 2014; Luovan ongelmanratkaisun työtavat 2014), jonka tavoitteena on kehittää luovia ideoita ryhmässä. Menetelmän vahvuutena on, että tarkasteltavan asian suhteen opitaan uusia lähestymistapoja ja toisten tekemien ideointien pohjalta voi syntyä myös uusia toteuttamiskelpoisia ideoita. Selvitykseen oli saatavilla tärkeää tietoa myös valvontayksikön sisältä. Aivoriihen suunnittelu, toteuttaminen ja analysointi oli opinnäytetyön tekijälle uusi tilanne. Ennen toteutusta kartoitettiin kanssatyöntekijöiden aiempaa tietämystä

menetelmästä ja havaittiin, että muutamat henkilöt olivat toimineet aiemmin aivoriihi-ideoijina.

Menetelmään tutustumista varten valmisteltiin Power Point -esitys. Aiheena oli yhteistoiminnan kehittäminen Lahden seudun rakennusvalvonnan, Lahti Aqua Oy:n, Ramboll Analyticsin ja Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen sekä poliisin kanssa. Tarkastelunäkökulmana oli erityistilanteessa toimiminen ja yhteistyötahojen välinen tiedonkulku. Tilaisuus pidettiin 3.10.2014 teknisen ja ympäristötoimialan kokoustilassa ja sen kesto oli noin yksi tunti. Ideointiin osallistui terveydensuojeluyksikön työntekijöistä lähes kaikki (11 kpl, 10 ideoijaa). Tarkoituksena oli saada ideoita yhteistyön kehittämiseen oman työyhteisön toimijoilta, joten opinnäytetyön tekijä keskittyi toimimaan puheenjohtajana sekä ideoinnin ohjaajana. Aivoriihen tutkimusongelma oli ”Millaista yhteistyötä meillä tällä hetkellä on ja millaista yhteistyötä tarvitaan lisää? Millaisin toimenpitein?”

Power Point -esitys käytiin aluksi läpi ja kerrottiin toimintatavat. Kokoustilan seinälle pystytettiin ”ideaseinä”, jossa oli oma osio kullekin organisaatiolle. Osallistujille jaettiin kynä ja tarralappuja vastauksia varten. Ideointiin käytettiin aikaa 10 minuuttia organisaatiota kohden. Lopuksi yhdisteltiin kehitysehdotuksia ja käytiin vastausten pääkohtia läpi. Saatujen vastausten perusteella saatiin käsitys terveydensuojeluyksikön ajatuksista yhteistyön kehittämistarpeista. Osallistujat pitivät aivoriihtä innostavana ongelmanratkaisumenetelmänä.

6.3 Teemahaastattelut

Haastatteluissa käydään läpi tutkimusongelman keskeiset aiheet, joiden tavoitteena on saada vastaajalta oma kuvaus teemasta. Ennen toteuttamista varmistetaan haastateltavan motivoituneisuus käsitystensä ja kokemustensa jakamiseen (Vilka 2005, 100 - 112).

Lähimmille yhteistyötahoille suunnatun kyselyn vastauksista haluttiin saada syvällisempää tietoa tutkittavan käsityksistä ja kokemuksista yhteistoiminnan kehittämiseen liittyen. Haastatteluiden avulla saatiin lisätietoa yhteistyöorganisaatioista, toimintatavoista, henkilöistä sekä oikeista käytännöistä asioiden selvittelyn kannalta. Edellä mainittujen aiheiden koettiin parantavan yhteistyön sujuvuutta. Haastattelijana toimi

opinnäytetyön tekijä. Opinnäytetyön tekijällä ei ollut aiempaa kokemusta varsinaisen tutkimushaastattelun teosta. Haastattelurunko esitellään taulukossa 1.

Taulukko 1. Teemahaastatteluiden haastattelurunko

A	Taustakysymykset
B	Organisaatiota koskevat kysymykset/ sisältökysymykset (5-8 kysymystä)
C	Lopettelukysymykset (1-2 kysymystä)

Haastatteluihin valittiin osanottajiksi lähimmät yhteistyötahot esimerkiksi erityistilanteessa toimimisen näkökulmasta ja yhteistyötahojen välisen tiedonkulun merkittävyyden kannalta. Lisätietoa tarvittiin muiden organisaatioiden toiminnasta, yhteyshenkilöistä ja kehitystarpeista yhteistoiminnan osalta. Lahden seudun rakennusvalvonta valittiin, sillä toimimme samassa organisaatiossa ja välillämme on monia yhteistyömenettelyjä. Teemme yhteistyötä esimerkiksi huoneistojen hyväksymisprosesseissa, asuinhuoneistojen radonin osalta ja kuluttajaturvallisuusvalvontaan kuuluvien rakennusten (kuten ratsastusmaneesit) osalta.

Tutkimuslaboratorio Ramboll Analyticsin edustaja kutsuttiin haastatteluun yhdessä kaupungin alueella toimivan vesilaitoksen Lahti Aqua Oy:n edustajan kanssa. Vesivälikkeisten epidemioiden sattuessa talousvettä toimittava laitos ja tutkimuslaboratorio yhteistyössä terveydensuojeluyksikön kanssa ovat tärkeässä asemassa epidemian selvityksessä ja jälkihoidossa. Tärkeiksi yhteistyötahoiksi koettiin poliisi ja pelastuslaitos, jotka kutsuttiin myös yhteishaastatteluun. Poliisista ei tilaisuuteen päässyt edustaja, joten poliisin edustaja haastateltiin myöhemmin. Pelastuslaitoksen näkemyksiä haluttiin kuulla ympäristöterveydenhuollon erityistilanteiden kuin myös suurten yleisötilaisuuksien valvonnan osalta. Poliisin näkemyksiä tarvittiin edellä mainittujen lisäksi myös eläinsuojelun sekä tupakkalain valvonnan kannalta.

6.3.1 Haastatteluiden toteutus

Haastattelukutsut lähetettiin osanottajille sähköpostitse. Sopivia osallistujia eri yhteistyötahojen osalta kartoitettiin työelämäohjaajan kanssa. Lahden seudun rakennusvalvonnasta haastatteluun osallistui kolme henkilöä, Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta yksi henkilö. Lahti Aqua Oy:stä ja Ramboll Analytics:stä osallistui yksi henkilö. Hä-

meen poliisilaitos/Lahden pääpoliisiasemalta haastatteluun osallistui yksi henkilö. Haastattelut toteutettiin käyttämällä aiemmin esitettyä haastattelurunkoa. Sama runko oli käytössä kaikissa haastatteluissa, mutta kysymykset oli laadittu vastaajatahoille sopiviksi.

Teemat rakentuivat aiheista, joista tarvittiin lisää tietoa. Vastaukset syvensivät tietoa muiden organisaatioiden toimintatavoista ja auttoivat toimimaan yhteistyötahojen toiveiden mukaisesti. Rakennusvalvonnan osalta teemana oli ”Lupaprosessin vaiheiden sekä rakennusvalvonnan toimijoiden tehtäväkentän tietämys kehityskohteenä”. Lahti Aqua Oy:n ja Ramboll Analyticsin osalta ”Säännöllisen valvonnan ja erityistilanteessa toimimisen kehittäminen”, Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen osalta ”Yhteistyötoiminnan kehittäminen ja tiedon hankkiminen pelastustoimen tehtäväkentästä”. Poliisin osalta aihealueet olivat ”Tupakan myynti alaikäisille, tupakointi yleisötilaisuuksissa, eläinsuojelu ja ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet”.

Jokaisen haastattelun alussa käytiin osallistujan osalta läpi lähimmille yhteistyötahoille lähetetystä Webropol -kyselystä saadut vastaukset sekä omalle työyksikölle järjestetyn aivoriihen tulokset. Haastatteluita ei nauhoitettu vaan tarvittavat muistiinpanot tehtiin tilaisuuksien aikana. Yhteen haastatteluun käytettiin aikaa yksi tunti. Haastatteluista laadittiin ja lähetettiin muistiot sähköpostitse jokaiselle osallistujalle. Liitteessä 5 esitellään teemahaastatteluiden haastattelukysymykset organisaatioittain.

Kysymystenasettelun tavoitteet

Lahden seudun rakennusvalvonnan osalta kysymykset olivat osittain laadittu terveydensuojeluyksikön aivoriihestä saatujen vastausten perusteella. Tietämystä lupaprosessin vaiheista ja toimijoiden tehtäväkentistä tuli lisätä. Kysymyksillä kerättiin tietoa haastateltavien tietämyksestä terveydensuojelun tehtäväkentästä sekä haluttiin tuoda haastateltavalle tarpeellista uutta tietoa terveydensuojelusta. Tietoa tarvittiin myös haastateltavien työkuvista ja -menetelmistä. Tietoa kerättiin omaan yksikköön eteenpäin vietäväksi ajantasaisista yhteyshenkilöistä ja siitä oliko erilaisilla lupaprosesseilla vaikutusta myös terveydensuojelulta vaadittaviin toimenpiteisiin. Kysymyksiin sisällytettiin myös radon tarvittavien yhteistyömenettelyiden selvittämiseksi.

Pelastuslaitoksen kysymykset muodostuivat osaltaan aivoriihestä saaduista vastauksista. Kysymyksillä kerättiin tietoa haastateltavan organisaatiosta ja työtehtävistä sekä näkökulmia yhteistyön laadusta ja terveydensuojelun tehtäväkentän tuntemuksesta. Edellä mainitut seikat olivat tärkeitä kokonaiskuvan muodostamiseksi haastateltavan organisaatiosta ja näkemyksistä. Tietoa kerättiin pelastuslaitoksen työtehtävistä ja käytännöistä erilaisiin kohteisiin liittyen. Tärkeänä tavoitteena oli selvittää henkilötasolla, keneen erilaisissa asioissa tulee ottaa yhteyttä. Yhteistyötoimintaan liittyy oleellisesti viranomaispalaverit, joiden merkityksellisyyttä pelastuslaitoksen näkökulmasta haluttiin myös selvittää. Palaverit nähtiin terveydensuojeluyksikön osalta merkityksellisinä yleisötilaisuuksiin ja ympäristöterveydenhuollon erityistilanteisiin liittyen.

Lahti Aqua Oy:n ja Ramboll Analyticsin haastateltavien tehtäväkentän tietämystä pidettiin melko vähäisenä. Kysymyksillä kerättiin tietoa yhteystiedoista, työtehtävistä ja vastuualueista sekä siitä, millaista tietoa terveydensuojelun tehtäväkentästä tarvittiin haastateltavien näkökulmasta. Yhteishaastattelun ajatuksena oli, että osallistujat saisivat lisätietoa toimintatavoista hyödynnettäväksi omassa toiminnassaan. Kysymyskokonaisuus rakentui keskeisistä talousveden laatuun, säännölliseen valvontaan ja erityistilanteisiin varautumiseen liittyvistä kysymyksistä.

Poliisi koettiin yhteistyötahona, jonka tehtäväkentästä tietämys oli vähäisintä. Poliisin edustajalle esitettyjen kysymysten laadinnassa hyödynnettiin paljon aivoriihestä saatuja vastauksia. Taustakysymyksillä kartoitettiin poliisin tietämystä ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentästä sekä lisättiin omaa tietämystä poliisin tehtäväkentästä. Sisältökysymykset oli jaettu neljään aihealueeseen: tupakan myynti alaikäisille, tarkastukset erilaisissa tapahtumissa, eläinsuojelu ja ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet. Kaikkien aihealueiden osalta oli tärkeää selvittää yhteystiedot. Kysymyksillä haluttiin myös syventää tietämystä poliisin toimintatavoista eri aihealueisiin sisältyvissä tilanteissa sekä toiveista yhteistyön lisäämiseksi. Lopuksi tiedusteltiin, miten molemminpuolista tiedonkulkua voitaisiin parantaa.

6.4 Vertailuanalyysi

Vertailuanalyysillä (benchmarking) kartoitettiin, mitä voitaisiin oppia muilta. Tarkoituksena oli selvittää saatavilla olevat keinot suorituskyvyn parantamiseen vertailun

avulla ja ottaa hyvät keinot käyttöön myös omassa toiminnassa. Tehokkuuden saavuttamiseksi tulee käytäntöjä jatkuvasti parantaa (Riley 2012).

Yhteistyökäytäntöjä tutkittiin myös toisen suomalaisen kaupungin osalta sekä EU-maan osalta. Vertailukohteiksi valittiin Kuopion kaupunki ja Saksa, jossa Keski-Saksassa sijaitseva Thüringenin osavaltio ja osavaltiokaupunki Suhl. Tarkoituksena oli kartoittaa, miten yhteistyö toimii vertailukohteissa ja millaisia hyviä käytäntöjä niiden toiminnasta olisi sovellettavissa omaan toimintaan.

Vertailuanalyysi toteutettiin kyselytutkimuksena. Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuoltoon laadittiin 23 kysymystä ja Thüringeniin sekä Suhliin 28. Kysely käännettiin saksan kielelle, joka toi oman haasteensa. Kääntämistyössä ja yleensäkin saksalaisista käytännöistä kertomisessa suuren avun antoi Lahden seudun ympäristöpalveluiden ympäristöjohtaja Kari Porra. Hän on asunut Saksassa useita vuosia ja tuntee saksan kielen ja tšekäläiset käytännöt hyvin.

6.4.1 Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto

Kuopion kaupunki sijaitsee Itä-Suomen läänissä, Pohjois-Savon maakunnassa. Kuopiossa asuu noin 106 000 asukasta ja kaupungin vaikutusalueella 600 000 ihmistä. Kuopion asukasluku on hyvin lähellä Lahden asukaslukua (Kuopion kaupunki 2014). Taustatietoa vertailukohteena olevasta ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköstä kerättiin aluksi verkkosivujen www.kuopio.fi kautta.

Kysely ”Vertailuanalyysi: Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto” (liite 6) lähetettiin Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuoltoon kahdelle vastaajalle (ympäristöterveyspäällikkö ja ympäristöterveysuunnittelija) syyskuussa 2014. Vastausaikaa annettiin noin kuukauden verran. Kyselyyn valmisteltiin kysymyksiä, joiden avulla omiin toimintatapoihin saataisiin kehitysideoita toiselta valvontayksiköltä. Kysymykset laadittiin tiedostaen, että kysymyksiin vastaa samanlaisia työtehtäviä eri kunnassa hoitava valvontayksikkö. Lisäksi Lahden kaupungin terveydensuojelusta oltiin yhteydessä Kuopioon puhelimitse ennen kyselyn lähettämistä ja kerrottiin esitietoja kyselyn tavoitteista.

Kysymysten asettelun tavoitteet

Kysymyksillä ”1 Mikä kunnan monijäseninen toimielin toimii Kuopiossa ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisena” ja 2 ”Miten työtehtävät on delegoitu?” selvitettiin minkä lautakunnan alaisena valvontayksikkö toimii. Lahden kaupungin terveydensuojelu toimii Lahden seudun rakennuslautakunta/ ympäristöterveyden jaoston alaisena. Työtehtävät on delegoitu valvontayksikön viranhaltijoille. Kolmannella kysymyksellä ”3 Millainen on Kuopion kaupungin organisaatiorakenne, johon ympäristöterveydenhuoltoyksikkö sijoittuu?” selvitettiin organisaatiorakenne. Lahden kaupungin terveydensuojelu kuuluu Lahden seudun rakennusvalvonnan tulosityksikköön, joka kuuluu kaupungin palvelujen tuottajana Tekniseen ja ympäristötoimialaan.

Kysymyksen 4 ”Millainen on Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön henkilöstövahvuus ja toimijat (erittele esim. virkanimikkeittäin)?” lisättiin kyselyyn, sillä valvontayksikön henkilöstövahvuus vaikutti oleellisesti suoritemääriin ja henkilökunnan erikoistumismahdollisuuksiin. Kysymys 5 ”Miten työtehtävät ovat jakaantuneet (voi eritellä lainsäädännöittäin kuka tekee mitäkin)?” oli käytännössä jatkokysymys kysymykseen 4. Vastausten perusteella saatiin tietoa miten työntekijät olivat erikoistuneet ja kuinka paljon voimavaroja oli käytettävissä kunkin ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaiseen valvontaan.

Kysymys 6 ”Kuuluuko toimintaanne työtehtäviä, jotka eivät kuulu varsinaiselle ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentälle, esimerkiksi kuluttajaneuvonnan aikaisia tehtäviä?” sisällytettiin kyselyyn, sillä aiemmin kuluttajaneuvonnan pääpaikka sijaitsi Kuopiossa ja sen aikaisia työtehtäviä on voinut kuulua myös ympäristöterveydenhuollon tuoteturvallisuuspuolen tehtäväksi.

Kysymyksellä 7 ”Koetaanko Työterveyslaitoksen aluetoimipisteen ja Itä-Suomen yliopiston ympäristötieteen laitoksen vaikuttaneen Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön kehittymiseen jollakin tapaa?” toivottiin saavan vastauksia, oliko konkreettisesti havaittavissa seikkoja ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentässä, johon paikkakunnalla sijaitsevat laitokset olisi vaikuttanut. Kuopion kaupungin verkkosivuilla kerrottiin Kuopiossa asuvan keskimääräistä koulutetumpaa väkeä, johtuen kaupungissa toimivasta yliopistosta.

Kysymyksellä 8 ”Ketkä valvontayksiköstä osallistuvat valtakunnallisiin ja alueellisiin koulutuksiin?” jatkokysymyksineen kerättiin tietoa siitä, kuinka aktiivisesti valvontayksikössä koulutettiin henkilökuntaa ja millaisiin koulutuksiin osallistuminen oli nähty merkityksellisenä. Kysymyksessä 9 kysyttiin ”Kenen vastuulla internetsivujen päivittäminen on ja kuinka usein sivuja päivitetään?”. Päivitysten tiheys kertoi verkkosivujen ajantasaisuudesta. Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollolla havaittiin olevan selkeät ja informatiiviset verkkosivut. Vertailuanalyysin kannalta oleellinen tieto oli kysymys 10 ”Paljonko on valvottavia kohteita laeittain?”. Kysymyksen avulla saatiin tärkeää tietoa yksikön valvottavien kohteiden määrästä.

Kysymys 11 ”Miten eläinsuojelu ja eläinlääkintähuolto on järjestetty Kuopion kaupungissa?” oli oleellinen, sillä eläinsuojelulliset ja -lääkinnälliset tehtävät kuuluvat tiiviisti ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön valvontatehtävien lisäksi kuntien suorittamiin työtehtäviin. Kysymyksessä 12 kysyttiin ”Miten tapahtuneet kuntaliitokset (Kuopion mlk, Riistavesi, Vehmersalmi, Karttula, Nilsiä) ja tulevat kuntaliitokset (Maaninka, Juankoski) olivat vaikuttaneet ja tulivat vaikuttamaan Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttään?”. Kuntaliitokset olivat varmasti vaikuttaneet tehtäväkenttään ja kysymyksellä haluttiin saada tietoa, miten Kuopiossa on toimittu uusissa tilanteissa. Oli mahdollista, että myös Lahden kaupunki on tulevaisuudessa kuntaliitosasioiden äärellä.

Valmiussuunnittelu ja -harjoittelu kuuluvat ympäristöterveydenhuollon normaaliajan tehtäväkenttään. Valmiussuunnittelulla ja -harjoittelulla varaudutaan ja harjoitellaan ympäristöterveydenhuollon erityistilanteissa (esimerkiksi vesivälitteinen epidemia) toimimista. Kysymyksellä 13 ”Miten ylläpidetään valmiussuunnittelua ja -harjoittelua?” kerättiin vastauksia Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon toimintatapoihin valmiussuunnitteluun ja -harjoitteluun liittyen. Yhteistyön toimivuuden kannalta erilaisten yhteistyöryhmien säännölliset tapaamiset ovat tärkeitä. Kysymyksessä 14 kysyttiin ”Millaisia säännöllisesti kokoontuvia erityistilanteisiin liittyviä tai muita työryhmiä on toiminnassa ja kuinka usein ne kokoontuvat (esim. ruokamyrkytystyöryhmä)?” ja jatkokysymyksessä ”Kuinka usein työryhmät kokoontuvat (esim. ruokamyrkytystyöryhmä)?”.

Vertailuvalvontayksikön toimimisesta erityistilanteessa haluttiin saada lisätietoa kysymyksen 15 ”Onko lähimmän viiden vuoden sisällä tapahtunut ympäristöterveyden-

huollon erityistilanteita?” avulla. Erityistilanteita tapahtuu vähän, mutta niiden sattuessa oman valvontayksikön alueelle, ovat toimintatavat ja johtovastuut oltava kaikkien asianselvittelyyn osallistuvien tiedossa.

Hallinnollisten pakkokeinojen käyttö kuuluu myös niin sanottuna äärikeinona ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttään. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttö on usein monimutkaista ja vaatii niiden käyttäjältä osaamista ja tarkkaavaisuutta, jotta asiassa edetään oikeaoppisesti lakipykälien mukaan. Lahden kaupungin terveydensuojelussa hallinnollisia pakkokeinoja on jouduttu käyttämään jonkin verran ja siksi kysymykset 16 jatkokysymyksineen ”Onko hallinnollisten pakkokeinojen käytössä ilmennyt ongelmia?” ja ”Onko tehtävien hoidossa jouduttu käyttämään hallinnollisia pakkokeinoja lähimmän viiden vuoden sisällä?” sekä 17 ”Sujuuko hallinnollisten pakkokeinojen käyttö ongelmitta?” olivat vertailun kannalta oleellisia.

Kysymyksillä 18 ”Mitkä ovat lähimmät toimintaanne liittyvät yhteistyötahot (viranomais- ja muut tahot)?”, 19 ”Onko lähimpien yhteistyötahojen kanssa vakiintuneita yhteistyömenettelyjä? Onko esimerkiksi säännöllisiä tapaamisia?” ja jatkokysymys ”Onko uusien kuntaliitosten mukana tullut uusia yhteistyömenettelyjä?”, 20 ”Millaiset yhteistyömuodot on koettu työtehtävien hoidon kannalta parhaimmiksi?” ja 21 ”Onko ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössänne nimetty kuka hoitaa tiedonkulkua eri viranomaisyhteistyötahojen suuntaan?” kerättiin tietoa vertailuvalvontayksikön vakiintuneista yhteistyömenettelyistä ja -tahoista sekä parhaimmaksi koetuista yhteistoimintamuodoista. Vastausten avulla voitiin saada ideoita myös oman valvontayksikön yhteistyömenettelyjen kehittämiseksi.

Tiedottaminen ja avoimuus ovat myös tärkeitä työkaluja ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentällä. Kysymyksellä 22 ”Miten tiedottamisen hoitaminen on vastuutettu ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä? Vaihtelee tilanteesta riippuen? Onko säännöllistä yhteydenpitoa tiedotusvälineisiin?” kerättiin tietoa menettelyistä tiedottamisen suhteen. Kysymys koski kaikkea tiedottamista. Kysymyksen 23 ”Miten/mitä kautta saatte kehitysideoita omaan toimintaan? Millaisia ideoita? Miten saatuja ideoita sovelletaan omaan toimintaan?” tarkoituksena oli saada lopuksi yleisiä vinkkejä siitä, miten Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollossa suhtauduttiin toiminnan jatkuvaan kehittämiseen ja millaisia tapoja kehittämiseen oli käytetty ja tultiin käyttämään.

6.4.2 Thüringen ja Suhl

Vertailuaineistoa kerättiin myös ulkomaisista käytännöistä. Seuraavissa kappaleissa esitellään saksalaista osavaltio- ja kuntarakennetta, lainsäädäntöä, sekä viranomais-toimintaa ympäristöterveydenhuollon osalta, jotta vertailua pystyttiin suorittamaan.

Saksa on liittotasavalta ja se muodostuu kuudestatoista osavaltiosta (liite 7) Osavaltiot koostuvat maakunnista (Landkreis). Saksan osavaltiot ovat Schleswig-Holstein, Hamburg (Hampuri), Mecklenburg-Vorpommern (Mecklenburg-Etu-Pommeri), Bremen, Niedersachsen (Ala-Saksi), Berlin (Berliini), Brandenburg, Sachsen-Anhalt (Saksi-Anhalt), Sachsen (Saksi), Thüringen, Hessen, Nordrhein-Westfalen, Rheinland-Pfalz, Saarland, Baden-Württemberg ja Bayern (Baijeri) (Euroopan unioni 2007).

Osavaltioilla on laaja, itsenäinen valtiollinen vastuu ja oma parlamentti (Saksan Helsingin suurlähetystö 2014). Saksa on väkiluvultaan Euroopan suurin maa, 82 miljoonaa asukasta, ja sen pääkaupunki on Berliini (Euroopan unioni 2007). Selvityksessä perehdyttiin Thüringenin vapaavaltioon ja Thüringenin osavaltiokaupungeista (liite 8) Suhl -nimiseen kaupunkiin, joka on ollut vuodesta 1988 lähtien Lahden ystävyyskaupunki (Porra 2014).

Saksassa elintarvike- ja kuluttajaturvallisuusvalvonta sekä eläinlääkintähuolto kulkevat käsitteen ”Verbraucherschutz” eli kuluttajansuojelu alla. Saksassa jokaisella osavaltioilla on oma osavaltion viranomainen, joka suorittaa ympäristöterveydenhuollollisia työtehtäviä osavaltionsa alueella sekä lisäksi kuntatasolla toimiva viranomainen (Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz 2014). Jokaisessa osavaltion kaupungissa toimii eläinlääkintä- ja elintarvikevalvontayksikkö (liite 8).

Thüringenin vapaavaltio on yksi Saksan kuudestatoista osavaltiosta. Thüringen sijaitsee Keski-Saksassa ja sen osavaltiopääkaupunki on Erfurt. Thüringenin osavaltion väkiluku on noin 2,5 miljoonaa asukasta. Thüringenissä ympäristöterveydenhuollolliset asiat kuuluvat Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz (myöh. TLV) -nimiselle viranomaiselle, jonka pääyksikkö sijaitsee Bad Langensalzan kaupungissa Unstrut-Hainichin maakunnassa. Muut TLV:n yksiköt sijaitsevat Erfurtissa, Suhlissa, Nordhausenissa, Gerassa, Ilmenaussa ja Neustadtissa (Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz 2014). Thüringen koostuu 23 maakunnasta. Kaikissa maakunnissa

toimii oma TLV:n alaisuudessa toimiva eläinlääkintä- ja elintarvikevalvontayksikkö ”Veterinär- und Lebensmittelüberwachungsamt” (Veterinär und Lebensmittelüberwachungsämter 2014).

TLV:n tehtäväkenttä koostui seitsemästä osastosta, jotka olivat ”Osasto 1, pääyksikkö” (Abteilung 1, Zentralabteilung), ”Osasto 2, terveydellinen ja tekninen kuluttajaturvalvonta” (Abteilung 2, Gesundheitlicher und technischer Verbraucherschutz), ”Osasto 3, ihmisten terveyden suojele” (Abteilung 3, Gesundheitsschutz), ”Osasto 4, elintarvike- ja kuluttajatarvikevalvontapalvelut” (Abteilung 4, Lebensmittel- und Bedarfsgegenständeuntersuchung), ”Osasto 5, eläinlääkintäpalvelut” (Abteilung 5, Veterinäruntersuchung), ”Osasto 6, työsuojelu” (Abteilung 6, Arbeitsschutz) ja ”Osasto 7, mittaus ja kalibrointi, ammuslainsäädännön valvontayksikkö” (Abteilung 7, Mess- und Eichwesen, Beschussamt) (Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz 2014). Selvityksessä tarkasteltiin osastoja 4. Elintarvike- ja kuluttajatarvikevalvontapalvelut ja 5. eläinlääkintäpalvelut, jotka kuuluvat myös Suomessa kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentälle.

Kysely ”Eine Umfrage über Praktiken im Bereich der Verbraucherschutz” (liite 9) lähetettiin Thüringenin kuluttajapalveluiden pääyksikköön kahdelle vastaajalle sekä Suhlin kunnalliseen valvontayksikköön kahdelle elintarviketarkastajalle lokakuussa 2014. Vastausaikaa kyselyyn annettiin noin kuukauden verran.

Kysymysten asettelu tavoitteet

Kysymysten laadinnassa mietittiin, millaisilla kysymyksillä saataisiin käsitys saksalaisesta ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentästä ja yhteistyön merkityksestä sekä millaisia tahoja valvontaan liittyi. Thüringenin osavaltion ja Suhlin kaupungin verkkosivuilta saatiin jo melko hyvä kuva kokonaisuudesta, johon ympäristöterveydenhuolto sijoittui. Kuopion ympäristöterveydenhuoltoon lähetetyssä kyselyssä käytettyjä kysymyksiä pystyttiin osittain hyödyntämään, mutta pääosin kysymykset olivat erilaisia.

Kysymys 1 ”Millaisia ympäristöterveydenhuollon valvontaorganisaatioita Saksassa on (keskusviranomaiset, osavaltion viranomaiset, kunnanviranomaiset?)” kerättiin vertailutietoa siitä, toimiko Saksassa valvontayksiköitä ohjaavia tahoja, kuten Suomessa. Kysymyksellä 2 ”Onko valvontatoimintaa yli organisaatorajojen?” haluttiin saada

tietoa, ulottuiko valvonta vain oman osavaltion alueelle sekä kaupungin osalta vain oman kaupungin alueelle.

Kysymys 3 a ”Millaisia lakeja sovelletaan ympäristöterveydenhuollossa?” toi vertailutietoa millaista lainsäädäntöä Saksassa sovelletaan EU-lainsäädännön lisäksi. Kysymyksellä 3 b ”Ovatko sovellettavat lait kansallisia vai osavaltiokohtaisia?” haluttiin tarkennusta lainsäädännön sovellettavuudesta. Saksa on liittotasavalta, jolloin myös ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentällä saatettiin soveltaa ainakin osittain osavaltiokohtaista lainsäädäntöä.

Kysymyksessä 4 kysyttiin ”Millaisia valvontakohteita valvontaanne kuuluu lainsäädännöittäin?”. Kysymyksellä kerättiin vertailutietoa, oliko Saksassa ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttä yhtä monipuolinen kuin Suomessa vai vielä monipuolisempi. Kysymyksen 5 a ”Onko käytössänne sähköinen valvontakohdetietokanta? Millainen valvontakohdetietokanta” avulla saatiin tietoa saksalaisista käytännöistä valvontatietojen tallentamisessa. Kysymyksessä 5 b ”Kuinka monella työntekijällä on käyttöoikeus valvontatietokantaan?” kysyttiin oliko myös Saksassa valvontakohdetietokannan käyttöä rajattu ja jos oli niin miten. Suomessa ympäristöterveydenhuollon valvontakohdetietokannoista siirtyy valvontatietoja keskusviranomaisille, siksi kysymyksellä 5 c ”Siirtyykö tietokannasta valvontatietoja keskusviranomaisille?” haluttiin selvittää, oliko näin myös Saksassa. Kysymyksessä 5 d kysyttiin ”Onko valvontayksiköillä raportointivelvoitetta ohjaaville viranomaisille? Millaisia raportointivelvoitteita?”. Suomessa valvontayksiköt ovat raportointivelvollisia ohjaaville viranomaisille esimerkiksi toteutuneista näytteenotoista, projekteista ja valvonnasta.

Kysymyksessä 6 a kysyttiin ”Onko Saksassa käytössä valvontatietojen julkaisujärjestelmiä (asiakkaille)?” Suomessa otettiin käyttöön toukokuussa 2013 Oiva elintarvikevalvontatietojen julkaisujärjestelmä. Toistaiseksi Suomessa ei ole muita valvontatietojen julkaisujärjestelmiä käytössä. Kysymyksellä 6 b kerättiin yksityiskohtaisempaa tietoa mahdollisista valvontatietojen julkaisujärjestelmistä. Kysymyksellä 6 c ”Miten valvontatiedot käytännössä julkaistaan?” kerättiin tietoa miten Saksassa käytännössä valvontatiedot julkaistaan. Suomessa valvontatiedot julkaistaan Oivahymy.fi – verkkosivuilla sekä lisäksi elintarvikelain 21 § mukaisesti elintarvikeyrityksen tulee asettaa Oiva-raportti asiakkaiden nähtäville. Kysymys 7 ”Millaisia työtehtäviä valvon-

tayksikölle kuuluu?” oli mielenkiintoinen, sillä sen avulla toivottiin saavan vertailutietoa Saksan ja Suomen valvontakohteista.

Kysymyksessä 8 kysyttiin ”Kuuluuko kaikkien työntekijöiden tehtäviin myös kenttätöskentelyä?” Suomessa ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisten työ koostuu suurelta osin kenttätöskentelystä. Kysymys 9 käsitteli suunnitelmaa, jonka mukaan valvontaa toteutettiin. a-kohdassa kysyttiin ”Tehdäänkö käytännön työtä valvontasuunnitelmien mukaisesti, millaisten valvontasuunnitelmien mukaisesti?” ja kysymyksen b-kohdassa ”Kuinka usein ja kuka suunnitelmia päivittää?”. Suomessa kunnissa on käytössä ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmat, joiden mukaisesti valvontaa toteutetaan. Lahden kaupungin terveydensuojelussa valvontasuunnitelmat päivitetään esimiesten toimesta tarkastajien avustuksella.

Kysymys 10 käsitteli valvontayksikön verkkosivuja. Verkkosivujen sisältö ja päivitykset ovat nykyään avainasemassa tiedon välittämisen kannalta. a-kohdassa kysyttiin ”Miten on päätetty valvontayksikön internetsivujen sisältötiedot?” ja b-kohdassa ”Kuka päivittää internetsivuja ja kuinka usein?” Lahden osalta verkkosivujen sisältötiedot ovat määräytyneet osittain lakisääteisten vaatimusten perusteella. Verkkosivuille on lisätty tietoa myös valvonnasta ja sen kohteista sekä ajankohtaisista asioista. Terveydensuojelun verkkosivut päivittää johtava terveystarkastaja aina tarvittaessa.

Kysymys 11 ”Millainen on ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön henkilöstö vahvuus ja toimijat (erittele esim. virkanimikkeittäin)?” oli tärkeä kysymys, sillä vastausten perusteella saatiin vertailutietoa valvontayksiköiden henkilöstömäärästä ja virkanimikkeistä myös Saksan osalta. Kysymys 12 ”Miten työtehtävät ovat jakaantuneet (esimerkiksi kuinka moni tekee elintarvikevalvontaa)?” oli jatkoa kysymykselle 11, sillä vastausten perusteella saatiin tietoa saksalaisen valvontayksikön henkilöstön erikoistumisesta ja siitä, kuinka monta henkilöä eri lainsäädäntöjen mukaisia tehtäviä suoritti. Suomessa ympäristöterveydenhuollossa otetaan valvontaan liittyviä näytteitä säännöllisesti, esimerkiksi uimavesinäytteitä. Siksi kysymys 13 a ”Kuuluuko työtehtäviin näytteenottoa? Millaista näytteenottoa?” ja 13 b ”Kuinka usein näytteitä otetaan?” oli merkittävä vertailutiedon saamiseksi.

Kysymyksessä 14 kysyttiin a-kohdassa ”Sisältyykö työtehtäviinne projekteja? Millaisia projekteja ja kuinka usein projekteja toteutetaan?” ja b-kohdassa ”Miltä tahoilta

projektiehdotukset tulevat?” Suomessa ympäristöterveydenhuollossa valvontaan sisältyy yleensä vuosittain valvontaprojekteja. Kysymyksessä 15 käsiteltiin eläinsuojelua ja eläinlääkintähuoltoa. a-kohdassa kysyttiin ”Miten eläinsuojelu ja eläinlääkintähuolto on järjestetty valvontayksikössänne?” ja b-kohdassa ”Mitkä tahot eläinsuojelua ja eläinlääkintähuoltoa tekevät?” Suomessa eläinlääkintähuolto kuuluu ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentälle, myös eläinsuojelutehtäviä hoidetaan terveydensuojeluyksiköiden toimesta. Kysymyksen avulla haluttiin tietoa, ovatko Saksassa eläinlääkintäpalvelut ja eläinsuojelu järjestetty samantyyppisesti.

Kolmekohtaisessa kysymyksessä 16 kysyttiin a-kohdassa ”Osallistutteko työhön liittyviin koulutuksiin? Millaiseen koulutukseen?”, b-kohdassa ”Kuinka usein koulutuksia järjestetään?” ja c-kohdassa ”Mikä/ mitkä tahot koulutusta järjestää?”. Suomessa ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentälle kuuluu paljon erilaisia ja eri tahojen (esimerkiksi keskusviranomaiset, aluehallintovirastot) järjestämiä koulutuksia ympäri vuoden. Lahden kaupungin valvontayksiköistä osallistuu henkilökuntaa erilaisiin koulutuksiin säännöllisesti.

Myös Saksan osalta kerättiin tietoa, mitkä ovat ympäristöterveydenhuollon lähimmät yhteistyötahot sekä millaisia yhteistyömenettelyjä Saksassa käytetään ja onko yhteistyön sujuvuudella ollut merkitystä työhön. Kysymyksessä 17 kysyttiin ”Mitkä ovat lähimpiä/ tärkeimpiä valvontayksikön yhteistyötahoja?”, kysymyksessä 18 ”Miten yhteistyön sujuvuutta kehitetään, onko esimerkiksi säännöllisiä yhteistyökokouksia?”, kysymyksessä 19 ”Millaisia yhteistyömuotoja käytetään eniten, toisin sanoen millaiset yhteistoimintamuodot on koettu parhaimmiksi?” ja 20 ”Koetaanko yhteistyöllä olevan merkitystä työtehtävien suorittamiseen?” Suomessa tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat paikalliset toimijat kuten vesilaitos, pelastusviranomaiset, poliisi, sivistyspalvelut, terveyspalvelut ja keskusviranomaiset ja aluehallintovirastot. Yhteistyön sujuvuudella koetaan olevan suuri positiivinen merkitys työtehtävien suorittamiseen.

Kysymyksellä 21 a ”Onko valvontayksiköllä säännöllistä yhteydenpitoa tiedotusvälineisiin?” ja b ”Ovatko tiedotusvälineet kiinnostuneita ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentästä?” kerättiin tietoa siitä, kuinka läheisesti tiedotusvälineet liittyvät Saksassa ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentälle. Suomessa asian suhteen on varmasti kuntakohtaisia eroja. Esimerkiksi Lahdessa tiedotusvälineet ovat olleet yhteydessä lähinnä kesäisin uimarantojen sinileviin liittyen sekä homekouluihin liittyvissä asiois-

sa. Terveystoimintayksiköllä ei ole vakiintunutta yhteistyömenettelyä tiedotusvälineiden suuntaan. Kolme kohtaa sisältävä kysymys 22 käsitteli oman työskentelyn kannalta tehtäviä kehitystoimenpiteitä ja mistä hyviä kehitysideoita yleensä saadaan. Kohdassa a kysyttiin ”Miten/ mitä kautta saatte kehitysideoita omaan toimintaanne?” kohdassa b ”Millaisia ideoita olette saaneet?” ja kohdassa c ”Miten hyviä ideoita sovelletaan käytännön työhön?”

Kysymys 23 (kohdat a – c) käsitteli valvontayksikön valmiussuunnittelua ja –harjoittelua. Valmiussuunnittelu ja –harjoittelu ovat Suomessa tärkeässä asemassa ympäristöterveydenhuollon erityistilanteisiin varautumisessa. Kohdassa a kysyttiin ”Kuuluuko valvontayksikön käytäntöihin valmiussuunnittelua ja –harjoittelua?” Kohdassa b ”Miten/ mikä taho valmiussuunnittelua ja -harjoittelua järjestää ja kuinka usein?” ja c-kohdassa ”Missä valmiusharjoituksia järjestetään ja ketkä osallistuvat harjoituksiin?”. Lahden kaupungin terveystoimintayksikön osalta valmiussuunnittelua on tehty erilaisten valmiussuunnitelmien laatimisen muodossa sekä kouluttamalla henkilökuntaa ympäristöterveyden erityistilanteisiin varautumisessa.

Kysymyksellä 24 selvitettiin, millaisia erityistilanteita saksalaiseen ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu ja onko kyseiset tilanteet yleisiä. Kysymys kuului ”Onko valvontayksikön alueella tapahtunut normaalioloista poikkeavia tilanteita esimerkiksi vesiepidemia viimeisen viiden vuoden aikana? Millaisia erityistilanteita?” Hallinnollisten pakkokeinojen käyttö kuuluu Suomessa myös niin sanotun normaaliajan valvontaan. Pakkokeinoja voidaan joutua käyttämään hyvin erilaisissa tilanteissa, mutta niiden käyttämisen perusteena on aina lainsäädäntö. Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään, mikäli muilla keinoin ei saada poistettua havaittua terveyshaittaa. Kysymyksessä 25 kysyttiin ”Onko valvontayksikössä jouduttu käyttämään hallinnollisia pakkokeinoja tehtävien suorittamisessa? Millaisissa tapauksissa pakkokeinoja on jouduttu käyttämään?” Kysymys 26. on jatkoa kysymykseen 25. Kysymys kuului ”Kuka/ ketkä pakkokeinoja käyttää?”.

Kysymys 27 ”Onko valvontayksikön tulevaisuudessa tulossa muutoksia valvontayksikön toimintaan? Millaisia muutoksia? Miten muutokset tulevat vaikuttamaan toimintaanne?” lisättiin kyselyyn, sillä Suomessa useissa kunnissa on tapahtunut kuntaliitoksia ja niiden myötä myös ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ovat yhdistyneet ja työntekijöitä siirtynyt valvontayksiköiden välillä. Muutokset vaikuttavat yleensä

aina toimintaan jollakin tapaa, joko positiivisesti tai negatiivisesti. Siksi kysymyksen 27 koettiin olevan tärkeä. Loppuun lisättiin kysymys tai pikemminkin kohta 28 ”Tähän voit kirjoittaa vielä haluamaasi lisätietoa valvontayksiköstä ja muusta valvontaan liittyvästä.” johon vastaaja pystyi kirjoittamaan haluamiansa lisätietoja omasta valvontayksiköstä.

6.5 Aineiston käsittely ja analysointi

Tutkimusmenetelmillä saatujen vastausten ohessa puhelinkeskustelut, sähköpostiviestit sekä yleinen keskustelu ja havainnointi esimerkiksi viikkopalaverissa toivat uusia näkökulmia kysymysten asetteluun ja uuden tiedon keräämiseen. Kvalitatiivisen aineiston analyysiin ei sovellettu tieteellisiä analyysimenetelmiä.

Aineiston käsittely aloitettiin aineiston keruulla, jonka jälkeen kerätty aineisto purettiin tekstimuotoon, samanaikaisesti tehtiin tarvittavia muistiinpanoja omista havainnoista. Huolellisen aineiston läpi käymisen tarkoituksena oli löytää aineistosta olennaisia asioita tutkimustehtävän ja tutkimuksen tarkoituksen kannalta. Kerättyyn aineistoon liitettiin myös muu aineisto, kuten puhelinkeskusteluista ja viikkopalaverista saatu uusi tieto sekä muut havainnot.

Analyysi eteni prosessimaisesti jäsentämällä ja tulkitsemalla kerättyä aineistoa merkitsemällä oleelliset asiat ylös ja samanaikaisesti aineisto pelkistyi kohti lopullista muotoaan (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2014). Selvityksen tulokset analysoitiin laadullisesti. Tutkimusmenetelmien tulokset käsitellään menetelmittain opinnäytetyön tulokset ja tulosten tarkastelu -osiossa. Aineiston analysointiin käytettiin kirjoitetun tekstin lisäksi kuvia ja taulukoita havainnollistamaan tutkimustuloksia.

6.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Koko selvitysprosessia on tärkeää arvioida luotettavuuden ja eettisyyden kannalta. Validiteetin eli luotettavuuden takaamiseksi opinnäytetyössä käytettiin montaa erilaisista tutkimusmenetelmää, jolloin saatiin paljon erilaisia, uutta tietoa tuovia vastauksia ja vältettiin mahdolliset vähäisistä vastauksista johtuvat vääristymät vastauksissa. Monien tutkimusmenetelmien käyttö mahdollisti tulosten vertailukelpoisuuden ja näin ollen luotettavuuden tarkastelun. Koska eri menetelmin saadut vastaukset olivat hyvin

samansuuntaisia, voitiin selvitystä pitää luotettavana. Kaikissa opinnäytetyön työvaiheissa noudatettiin huolellisuutta, tarkkuutta, rehellisyyttä ja avoimuutta.

7 TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU

Aineistoa yhteistyön kehittämistä varten kerättiin kyselyllä, joka oli avoinna kesä-elokuun 2014 välisen ajan. Syyskuussa lähetettiin kysely Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuoltoon viranomaisyhteistyön laadusta ja kehitystarpeista vertailuanalyysiä varten. Lokakuussa 2014 pidettiin omalle valvontayksikölle aivoriihi aiheeseen liittyen, järjestettiin teemahaastattelut sekä lähetettiin toinen kysely vertailuanalyysiä varten Saksaan.

7.1 Kysely lähimmille yhteistyötahoille

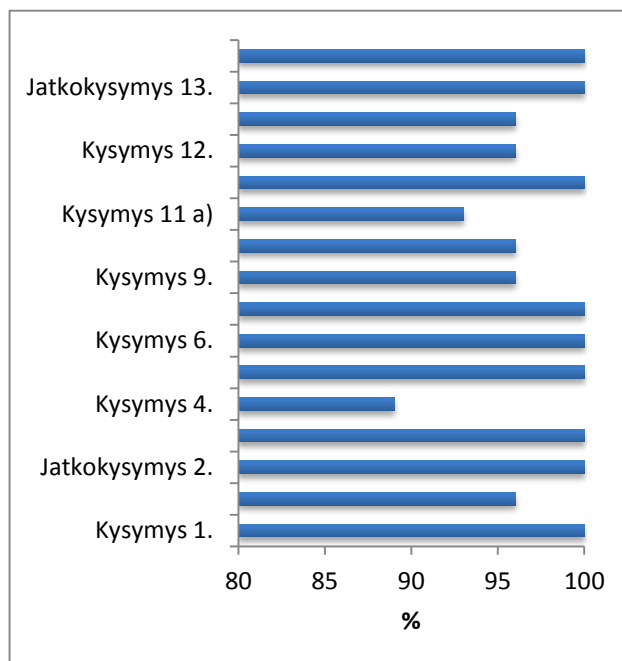
Kyselyyn saatiin määräaikaan mennessä 27 vastausta. Elokuun puolivälissä lähetetty muistutusviesti ei lisännyt vastaajien määrää. Organisaatioista Etelä-Suomen Sanomat, Lahden kaupunki/konsernihallinto, Lahden kaupungin maankäyttö, Lahden Talot, Lahden kaupungin sivistystoimiala ja Yle Lahti ei kyselyyn saatu vastauksia. Organisaatiot, jotka jättivät kyselyyn vastaamatta, eivät mahdollisesti näe yhteistyötä terveydensuojelun kanssa merkityksellisenä. Vastaukset analysoitiin organisaatiotasolla.

Kysymysten 1. – 3. vastauksista laadittiin taulukko ja kuvia havainnollistamaan kyselyyn vastaamisaktiivisuutta organisaatioittain ja kysymyksittäin, vastaajien asemaa organisaatiossa sekä työssäolovuosia. Vastaukset kertoivat kyselyyn vastaamisen mielekkyydestä ja siitä oliko vastaajan asemalla ja työvuosien määrällä vaikutusta. Taulukossa 2 esitellään 19 organisaatiota, joihin kysely lähetettiin sekä vastausten lukumäärä organisaatioittain.

Taulukko 2. Organisaatiot, joihin kysely lähetettiin sekä vastausten lukumäärä organisaatioittain

Organisaatiot, joihin kysely lähetettiin	Vastausten lukumäärä organisaatioittain
Etelä-Suomen Sanomat	0
Hämeen poliisilaitos/Lahden pääpoliisiasema	1
Lahti Aqua Oy	1
Lahden Ateria	1
Lahden kaupunki/ konsernihallinto	0
Kunnallistekniikka/ vihertoimi	2
Lahden kaupungin liikuntapalvelut	1
Lahden kaupungin maankäyttö	0
Lahden kaupungin sivistystoimiala	0
Lahden kaupungin terveystoimiala	1
Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy	1
Lahden seudun rakennusvalvonta	9
Lahden seudun ympäristöpalvelut	1
Lahden Talot	0
Lahden Tilakeskus	1
Päijät-Hämeen pelastuslaitos	2
Yle Lahti	0
Muu, mikä?	5

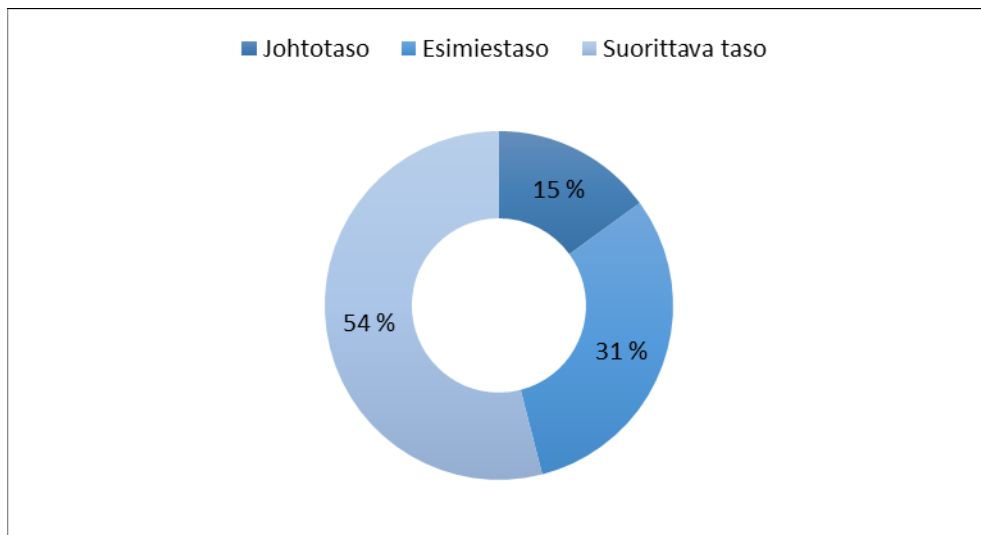
Pääosin samasta organisaatiosta oli vastannut yksi tai kaksi henkilöä. Lahden seudun rakennusvalvonnasta ja ”Muu, mikä?” -vastausvaihtoehdosta vastattiin useampien vastaajien toimesta. Vastausten analysoinnissa oli otettava huomioon, että vastaus edusti useimpien kysymysten kohdalla vain organisaation yksittäisen toimijan mieltä. Kuvassa 6 esitellään vastausaktiivisuus kysymyksiin 1. – 15. (%). Avoimet kysymykset jätettiin tarkastelusta pois, jotta saatiin jakaumasta vertailukelpoinen.

Kuva 6. Vastausaktiivisuus kysymyksittäin monivalintakysymyksiin (%)

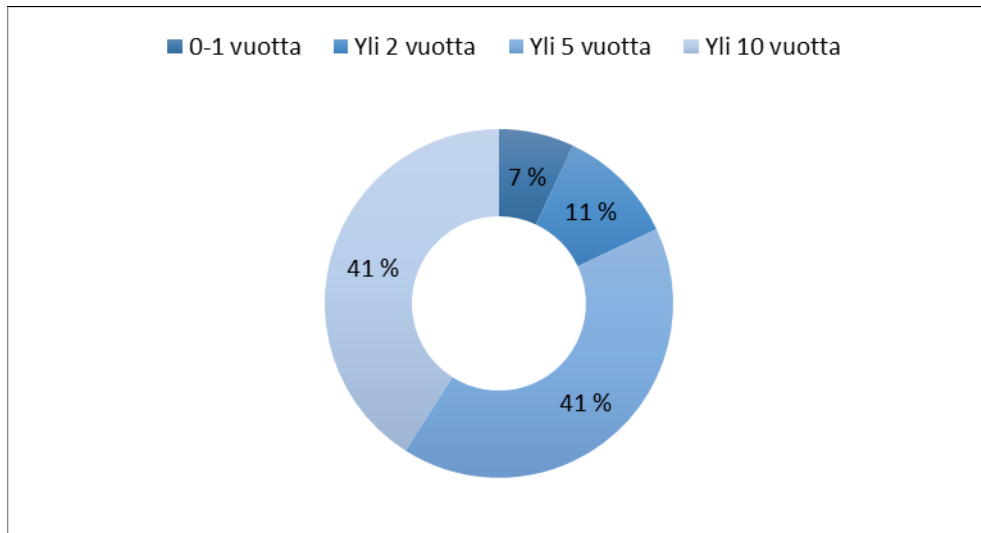
Kysymysten 8. (63 %), 11 c (78 %) ja 15. (59 %) vastausprosentti oli muita kysymyksiä alhaisempi. Todennäköisesti edellä mainittujen kysymysten vastausten alhaisempaan määrään vaikutti se, että kyseiset kolme kysymystä olivat avoimia kysymyksiä ja näin ollen monimutkaisempia vastata. Vastauspakkoa ei ollut yhdessäkään kysymyksessä.

Kyselyyn vastanneiden asemaa omassa organisaatiossa selvitettiin jaotteleamalla henkilöt vastauksissa annetun työnimikkeen perusteella johtotasoon, esimiestasoon ja suorittavaan tasoon. Johtotasoon kuuluviksi jaoteltiin johtajat, esimiestasoon päälliköt tms. ja suorittavaan tasoon esimerkiksi insinöörit ja tarkastajat. Kysymykseen saatiin 26 vastausta. Kuvassa 7 esitellään vastaajien asema (%) omassa työorganisaatiossa.

Kuva 7. Vastaajan asema omassa työorganisaatiossa (n=26)

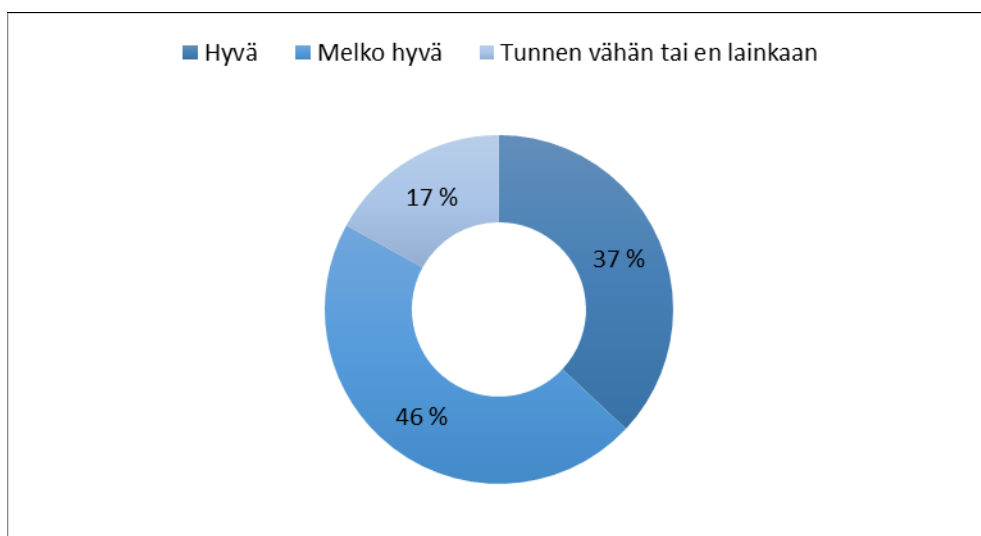
Kyselyyn vastasi aktiivisimmin suorittavaan tasoon kuuluvat työntekijät ja esimiestason työntekijät. Vähiten vastauksia saatiin johtotason työntekijöiltä. Vastaajista 67 % työtehtäviin kuuluu kenttätyöskentelyä. Kysely oli suunnattu niin hallinnollista kuin kenttätyöskentelyäkin tekeville yhteistyötahoille. Suorittavaan tasoon luokitellut tarkastajat kokivat todennäköisesti työskennelleensä esimerkiksi tarkastusten yhteydessä eniten terveydensuojelun kanssa ja kokivat luontevaksi vastata kyselyyn. Kysymykseen 3 saatiin yhteensä 27 vastausta, jotka esitellään kuvassa 8.

Kuva 8. Vastaajien työssäolovuodet samassa työtehtävässä (n=27)

Työssäolovuosien perusteella arvioitiin, että yli 5 vuoden työkokemus toi hyvät tiedot yhteistyötahoista ja tehtäväkentästä sekä organisaatiosta jossa toimii. 82 %:lla vastanneista oli työssäolovuosien perusteella olemassa hyvät tiedot omasta tehtäväkentästä ja organisaatiosta.

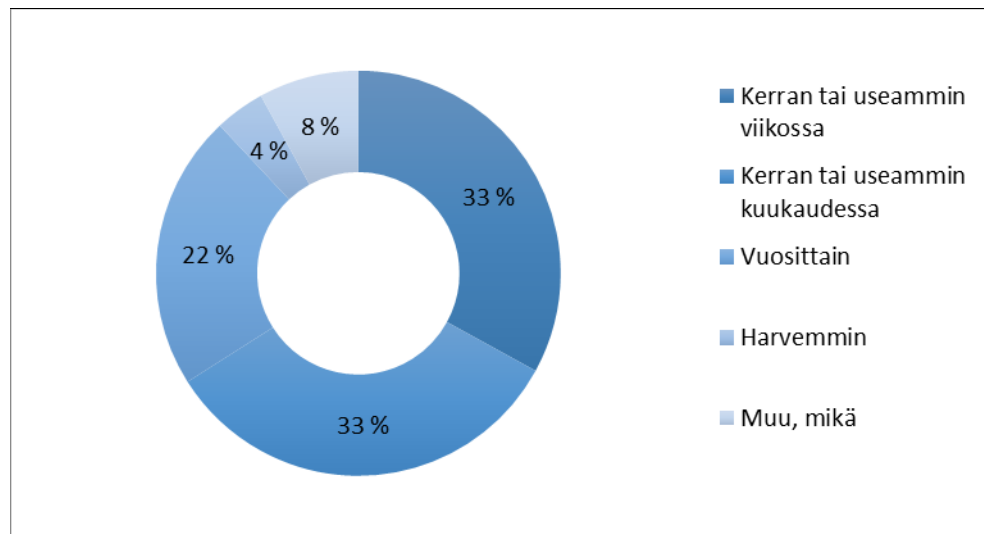
Kysymykseen 4 saatiin 24 vastausta, joista 23 vastasi ”Kyllä”. Vastausten perusteella kyselyyn vastanneet olivat työskennelleet yhdessä Lahden kaupungin terveydensuojelun kanssa ja tiesivät ainakin jonkin verran toimintatavoistamme. Kysymykseen 5. saatiin 27 vastausta. Kuvassa 9 on esitelty kysymyksen 5 vastaukset rengaskaaviona.

Kuva 9. Vastaajien tietämys Lahden kaupungin terveydensuojelun toimijoista, toimintatavoista ja valvontaa määrittävästä lainsäädännöstä (n=27)

Vastaajista 83 % mielestä tietämys Lahden kaupungin terveydensuojelun toimijoista ja tehtäväkentästä oli vähintään melko hyvä. Valvontaamme määrittävistä lainsäädännöstä oli kerrottu yhteistyötahoille kyselylomakkeen alkuselitteosassa sekä myös teemahaastatteluiden yhteydessä ja tällä tavoin pyrittiin viemään tietoa alamme lainsäädännöstä myös muille organisaatioille.

Yhteistyön toistuvuutta käsittelevään kysymykseen vastasi 27 vastaajaa. Kuvassa 10 on esitelty kysymyksen 6 vastaukset rengaskaaviona.

Kuva 10. Yhteistyön toistuvuus yhteistyötahojen ja Lahden kaupungin terveydensuojelun välillä (n=27)

Useimpien vastaajien mielestä terveydensuojelun valvontayksikköön oli oltu yhteydessä säännöllisesti. Vakiintuneita yhteistyömenettelyjä oman organisaation ja Lahden kaupungin terveydensuojelun kanssa koki olevan 81 % vastaajista. Vakiintuneita yhteistyömenettelyitä olivat muun muassa yhteistarkastukset, yhteispalaverit, erilaiset työryhmät ja kokoukset. Vastaajista noin viidesosa koki, ettei vakiintuneita yhteistyömenettelyjä ollut. Yhteistyöhalukkuutta ja yhteistyön lisäämistä käsittelevään kysymykseen saatiin 17 vastausta. Yhteistoiminnan parantamiseksi oli terveydensuojeluun tarvittaessa otettu yhteyttä, yhteydenpitoa lisätty ja tuotu oman organisaation toimintatapoja paremmin terveydensuojelun tietoon. Kysymyksiin 9 ja 10 saatiin kumpaankin 26 vastausta ja ne esitellään taulukossa 3.

Taulukko 3. Yhteistyömenetelmät ja mitä yhteistyömenetelmää pidettiin parhaana (N=26)

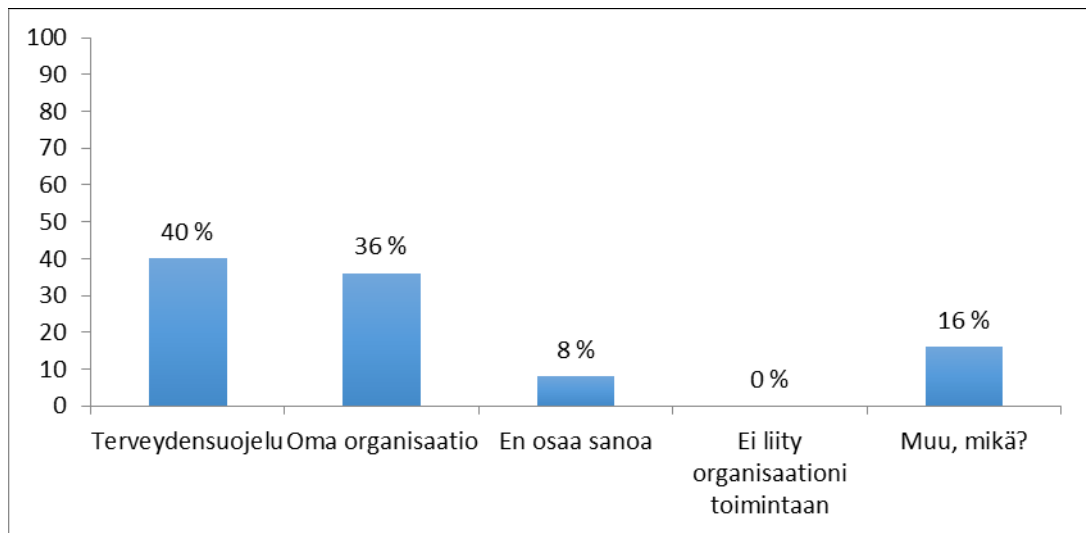
Yhteistyömuodot	Yhteistyötä on tehty ko. menetelmällä (%)	Yhteistyötä halutaan tehdä ko. menetelmällä (%)
Puhelimitse	73	65
Sähköpostitse/ kirjeitse	88	92
Tapaaminen/ palaveri	96	100
Videoneuvottelu	0	8
Muu, mikä?	15	4

Kaikki vastaajat pitivät yhteistyötä tapaamisen tai palaverin muodossa parhaana ja suurimman osan mielestä käytännön yhteistyö oli hoidettu tapaamisten tai palaverin muodossa. Sähköpostitse ja kirjeitse sekä puhelimitse tapahtuvaa yhteydenpitoa pidettiin myös hyvänä toimintatapana. Pieni osa vastaajista koki videoneuvottelun hyvänä muotona yhteistyön toteuttamiseksi, mutta toistaiseksi yhteistyötä ei ollut toteutettu videoneuvotteluin.

Videoneuvotteluiden järjestämiseen oli olemassa työkalu (Lync) ja sen hyödyntämistä tulevaisuuden yhteistyömuotona tultiin kehittämään. ”Muu, mikä?” – kohdan vastausten perusteella yhteistyötä oli toteutettu myös tarkastuskäyntien ja muiden yhteisten tilaisuuksien avulla. Käytännön työjärjestelyissä, kuten eläinlääkäripäivystyksen järjestämisessä tulisi tiivistää yhteistoimintaa. Vastauksista saatuja tietoja yhteistyömenetelmistä tultiin hyödyntämään jatkossa käytännön työssä.

Kolmekohtaisessa (a – c) kysymyksessä 11 käsiteltiin yhteistyöpalaverin organisointia. Kohtaan a saatiin 25 vastausta, b 27 vastausta ja kohtaan c 21 vastausta. Kuvassa 11 esitellään a) – kohdan vastaukset pylväsdiagrammina.

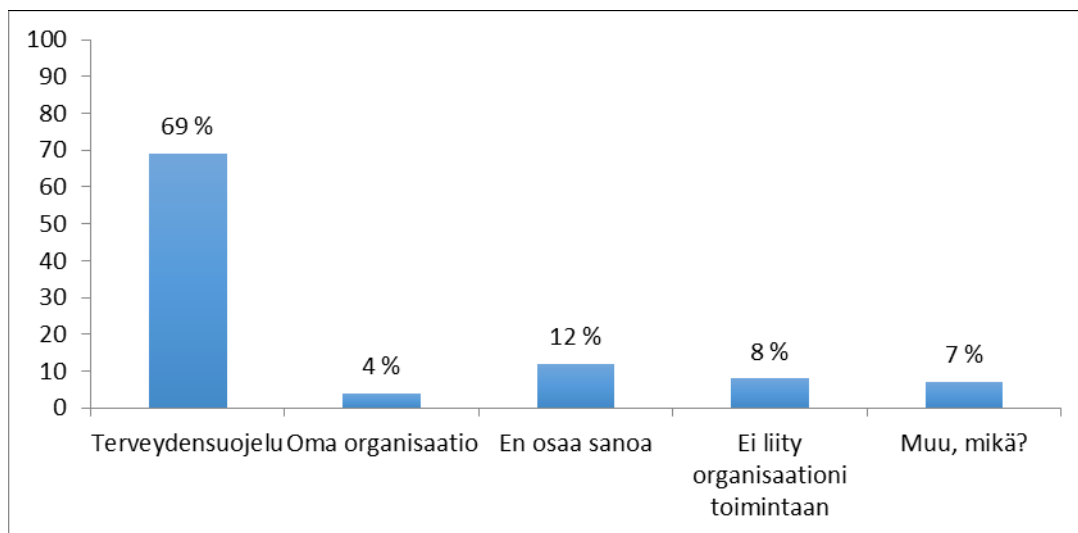

Kuva 11. Yhteistyöpalaverin kokoonkutsujana toimiva organisaatio (N=25)

Vastaajista suurimman osan mielestä Lahden kaupungin terveydensuojelun tulee toimia kokouksen kokoonkutsujana. Muu, mikä? -kohdan vastauksina oli, että kutsu voi tulla kummalta puolelta vain tai kutsujana toimia se osapuoli kuka tarvitsi apua. Vastausten perusteella pääsääntöisesti jompikumpi yhteistyöpalaverin osallistujatahoista voi toimia palaverin kokoonkutsujana.

Kysymyksen 11 b-kohdan vastausten mukaisesti kokouspöytäkirjan laatijana toimii suurimman osan mielestä kokouksen kokoonkutsuja. c-kohdan vastausten mukaan yhteistyöpalaverissa läpikäytyjä asioita hyödynnettiin esimerkiksi oman toiminnan kehittämiseen, hyvien käytäntöjen etsimiseen, ongelmatilanteiden ratkaisuun ja tiedonvälityksen tehostamiseen. Vastaajien mielestä yhteistyöpalaverit ovat tärkeitä esimerkiksi yleisötilaisuuksissa ja erityistilanteissa toimimisen näkökulmasta.

Tilapäistapahtumien ja erityistilanteiden tapaamisten organisoinnin osalta vastauksia kerättiin kaksiosaisen kysymyksen 12 avulla. Vastauksia saatiin molempiin kysymyksiin 26 kappaletta. Kuvassa 12 esitellään vastaukset siitä, minkä tahon halutaan kutsuvan yhteistyöryhmän kokoon.

Kuva 12. Tilapäistapahtumien viranomaistapaamisten organisointi (N=26)

Terveydensuojeluyksikköä pidetään tilapäistapahtumien viranomaistapaamisten kokoonkutsujana ja tätä toivetta tulee jatkossa noudattaa. Kohdan ”Muu, mikä?” vastauksina oli, että poliisi toimi kokoonkutsujana tai se osapuoli kutsuu palaverin kokoon, joka haluaa selkeyttää tilannekuvaa. Käytännön työssä on havaittu, että yhteistyöpalaverin osanottajat riippuvat useimmiten tapahtuman luonteesta ja samaa mieltä oli myös enemmistö kyselyyn vastaajista. Yhteistyön riittävyttä ja laatua käsitteleviin kysymyksiin saatiin molempiin 27 vastausta. Taulukossa 4 esitellään kysymyksen 13 vastaukset.

Taulukko 4. Yhteistyön laatu ja riittävyys vastaajien mielestä (N=27)

	Yhteistyön laatu (%)	Yhteistyön riittävyys (%)
Hyvä	48	48
Melko Hyvä	44	41
Tyydyttävä	0	4
Melko huono	0	0
Huono	0	0
En osaa sanoa	7	7

Yhteistyön laatua ja riittävyttä terveydensuojelun suuntaan pidettiin pääosin hyvänä tai melko hyvänä. Yhteistoimintaa voi ja tulee aina parantaa tilanteen säilymiseksi samanlaisena. Vastaajista 93 % koki yhteistyön olevan hyödyllistä oman työn kannalta. Vastausten perusteella havaittiin, että yhteistyön ylläpitämistä ja kehittämistoimenpiteiden kartoittamista oli hyvä suorittaa myös jatkossa.

Viimeisessä kysymyksessä kysyttiin ehdotuksia yhteistyön parantamiseksi. Vastauksia saatiin 16 kappaletta. Yhteistyötä haluttiin tiivistää esimerkiksi neuvojen ja vaatimusten yhtenäistämällä. Avoimen vuoropuhelun, tiedottamisen, riittävän keskustelun ja vuorovaikutuksen lisääminen nähtiin kehitystoimenpiteenä. Lähimmät yhteistyöorganisaatiot halusivat ennen kaikkea tuntea paremmin Lahden kaupungin terveydensuojelun toimintatavat. Vastaajien antamat yhteistyön parantamisehdotukset olivat melko helposti ja kannattavia toteuttaa. Keskustelun ja vuoropuhelun lisääminen yhteistyötahojen suuntaan lisää samanaikaisesti tiedottamista, asioiden jakamista ja vuorovaikutusta.

7.2 Aivoriihi

Aivoriihi järjestettiin 3.10.2014 terveydensuojeluyksikölle. Vastauksista laadittu yhteenveto esiteltiin osallistujille. Tuloksia ja niiden toteuttamista pohdittiin myös tulevaisissa palaverissa. Vastauksia on yhdistelty ja muotoiltu yhtenäisen kokonaisuuden muodostamiseksi.

7.2.1 Lahden seudun rakennusvalvonta

Kymmenen minuutin ideoinnin aikana syntyi 23 vastausta. Toimijoiden tehtäväkentästä haluttiin selkeämpi kuva ja tämän johdosta yhteistyön koettiin tehostuvan. Terveydensuojelun toimijoiden tehtäväkentästä haluttiin välittää myös selkeämpi kuva rakennusvalvontaan. Vastausten perusteella havaittiin, että vaikka olemme käytännössä samaa työyksikköä, oli toistemme tehtäväkenttien tuntemuksessa parannettavaa. Tietämys rakennusvalvonnan käytännöistä vaihteli henkilöittäin.

Tiedonkulun lisääminen molemmin puolin koettiin merkitykselliseksi ja näin ollen esimerkiksi uusien valvontakohteiden osalta oli tärkeää yhtenäistää käytäntöjä toiminnanharjoittajalle annettavien ohjeistusten osalta. Yhteistyöpalavereita tuli järjestää säännöllisesti. Kehitysideana oli myös yhteisten asioiden ilmoitustaulu, jonka avulla pystyisi tiedottamaan ajankohtaisista asioista. Asunnontarkastusten osalta haluttiin tiivistää yhteistyötä kosteuskorjausrakentamiskohteissa.

Vastausten mukaiset kehitystoimenpiteet, kuten yhteispalaverien järjestäminen (joissa toimija saisi samanaikaisesti tietoonsa sekä rakennusvalvonnan että terveydensuojelun

vaatimukset) ja tehtäväkenttien esittely olivat melko helposti toteutettavissa. Ideoiden pohjalta tultiin käymään jatkossa keskustelua, ideoiden toteuttamiseksi käytännössä. Lisätiedon hankkiminen rakennusvalvonnan tehtäväkentästä aloitettiin teemahaastattelulla.

7.2.2 Lahti Aqua Oy ja Ramboll Analytics

Kymmenen minuutin ideoinnin aikana syntyi 24 vastausta.

Vesilaitos

Vesilaitos koettiin tuntemattomammaksi yhteistyötahoksi ja sen toiminnasta, toimintaan liittyvistä tiloista ja henkilöistä haluttiin enemmän tietoa. Toiminnan vastuuhenkilöiden yhteystiedot oli hyvä saada hyödynnettäviksi. Vastavuoroisesti myös omasta tehtäväkentästä ja toimijoista haluttiin välittää tietoa vesilaitokselle. Eräänä kehitystoimenpiteenä ehdotettiin vierailua vesilaitoksen tiloihin. Valvontaohjelmaan ja valmiussuunnitelmaan haluttiin myös tutustua.

Yhteistyötahojen välisen tiedonkulun parantaminen oli myös monessa vastauksessa esillä. Esimerkiksi talousveteen liittyvissä häiriötilanteissa tietoa tarvittiin tarkastajatasolle terveydensuojeluun, ei ainoastaan johtotasolle. Molemminpuolisen raportoinnin säännöllistä läpikäymistä toivottiin esimerkiksi terveydensuojelun viikkopalavereiden yhteyteen. Tiedonkulun parantamiseksi tarvittiin ajantasaista tietoa vesilaitoksen hankkeista, joilla saattoi olla vaikutusta talousveden laatuun kuin myös tietoa Lahden alueen yleisestä vedenlaadusta (esimerkiksi veden kalkkipitoisuudesta).

Vastausten perusteella havaittiin, että toistemme tehtäväkenttien ja toimintaan liittyvien henkilöiden selvittäminen nähtiin tärkeänä yhteistyön laadukkuutta ja sujuvuutta lisäävänä tekijänä. Myöskään vesilaitoksen osalta kehitystoimenpiteiden toteuttaminen käytännössä ei ollut vaikeaa, mikäli asioiden organisointiin löytyisi asiaa eteenpäin vieviä henkilöitä.

Tutkimuslaboratorio

Laboratorion henkilöstöön, tiloihin ja valmiuksiin haluttiin tutustua paremmin ja välittää terveydensuojelun tarpeet selkeämmin laboratorion tietoon mukaan lukien tervey-

densuojelun tehtäväkenttä, toimijat ja työtilat. Selkeä tieto tarvittiin siitä, keneen otetaan yhteyttä erilaisissa lisäselvittelyä vaativissa asioissa. Yritysten omavalvontanäytteenottoon liittyvää yhteistyötä haluttiin tiivistää, esimerkiksi kertomalla näytteenoton tavoitteista selkeämpi tieto laboratoriolle. Samalla haluttiin varmistua, että laboratoriossa oltiin tietoisia mikrobikriteeriasetuksesta ja sen vaatimuksista omavalvontanäytteenotossa.

Omavalvonta näytteenoton osalta laboratorion suorittamien näytteenottojen tuloksia toivottiin kokonaisvaltaisemmin terveydensuojelun tietoon ja näytteenottosuunnitelmien päivityksistä tiedon välittyvän automaattisesti myös terveydensuojeluun. Ajantasainen tieto maksutaksojen muutoksista ja laboratorion analyysihinnoista haluttiin myös terveydensuojeluun. Laboratorion extranetiä haluttiin hyödyntää enemmän yhteistyöhön ja ajankohtaisen tiedon välittämiseen. Ajankohtaisista asioista, yhteistyöstä ja yhteistyön tulevaisuudesta keskustelemiseen ehdotettiin vakiintunutta yhteistyömenettelyä, esimerkiksi vuosittaisen palaverin muodossa.

Kehittämistoimenpiteiden osalta toistui samanlaiset asiat: toimintaan liittyvästä henkilöstöstä ja heidän vastuualueista tarvittiin lisätietoa. Laboratorion valmiuteen tutustuminen käsitti kokonaisvaltaisesti, millaisia erilaisia tutkimusmenetelmiä heillä oli käytössään ja toisaalta myös millaisia valmiuksia heillä oli varautumiseen erityistilanteiden osalta. Käytännössä kaikki listalla esiintyvät asiat ovat melko helposti toteutettavissa kun asian eteenpäin viemiseen on asiasta innostunut henkilö.

7.2.3 Päijät-Hämeen pelastuslaitos ja Lahden pääpoliisiasema

Kymmenen minuutin ideoinnin aikana syntyi 23 erilaista kehitys ideaa.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos

Yhteistyön koettiin olevan tärkeää, mutta henkilöstön työtehtävät pelastuslaitoksella olivat epäselviä. Lisätietoa tarvittiin siitä, kenen otetaan yhteyttä esimerkiksi tarkastuksilla havaituista epäkohdista. Oma tehtäväkenttä ja toimijat haluttiin tuoda pelastuslaitoksen tietoon paremmin. Yhteistyöpalavereita toivottiin järjestettävän enemmän molemminpuolisen tietämyksen ja tiedonkulun lisäämiseksi. Yhteistarkastukset esimerkiksi suurissa yleisötilaisuuksissa oli koettu merkityksellisinä ja niiden osalta tar-

vittiin lisätietoa siitä, mitä seikkoja pelastuslaitos huomioi kyseisissä tilaisuuksissa ja vastavuoroisesti myös tuoda heidän tietoonsa terveydensuojelun vaatimukset.

Kehitysideana tiedon lisäämiseksi oli ennakkopalaverikäytäntö yleisötilaisuuksiin liittyen. Yleisötilaisuuksien osalta pelastussuunnitelmat haluttiin saada ennakkoon myös terveydensuojelun tietoon, varsinkin jos tilaisuudessa tarjottiin myös kuluttajapalveluita. Erityistilanteiden osalta yhteistyön lisääminen ja säännöllistäminen poikkeustilanteisiin varautumisessa nähtiin kehityskohteena. Siitä, kuinka ja missä muodossa valmiussuunnittelun yhteistyötä voitiin lisätä, tarvittiin myös tietoa.

Pelastuslaitoksen työtehtävät ja toimijat kiinnostivat terveydensuojelun henkilöstöä. Rakennusvalvonta ja terveydensuojelu vierailivat syksyllä uudella pelastuslaitoksella, jossa saatiin paljon tietoa pelastuslaitoksen työtehtävistä ja käytettävistä resursseista. Aivoriihessä tulleiden vastausten perusteella kysymyksiin ryhdyttiin hankkimaan vastauksia jo teemahaastattelun avulla, jossa esiteltiin myös omaa tehtäväkenttää.

Lahden pääpoliisiasema

Vastaukset olivat jakaantuneet kahteen osa-alueeseen käsitellen poliisin toimintaa yleisesti ja eläinsuojelua. Poliisin koettiin olevan vieraampi yhteistyötaho, jonka kanssa yhteistoimintaa haluttiin hyödyntää tehokkaammin asioiden selvittelyssä. Tehokkuuden lisäämiseksi tarvittiin tietoa oikeista henkilöistä ja heidän yhteystiedoistaan. Tiedonkulun koettiin yleisesti olevan niukkaa. Mahdollisuus virka-avun saantiin ja oikea tapa sen pyytämiseksi haluttiin selvittää. Toivottiin myös saavutettavan vakiintunut käytäntö, jonka avulla voitiin välittää tietoa kentällä havaituista asioista.

Yhteistyön parantamiseksi haluttiin järjestää yhteistyöpalavereita poliisin kanssa esimerkiksi yleisötilaisuuksiin ja eläinsuojeluun liittyen. Yleisötilaisuuksien osalta toimenpiteenä nähtiin yhteinen lupamenettely, jossa myös terveydensuojelun vaatimukset (esimerkiksi WC-tilat, tupakkapaikat, ohjelmapalvelut) olisi huomioitu ja todennettu ennen luvan myöntämistä. Tapaamisten järjestäminen useammin ja ennakkoyhteistyön tiivistäminen (palaverin muodossa) nähtiin tärkeänä kehityskohteena.

Molemminpuolista tietämystä tuli lisätä eläinsuojelutapausten osalta. Selvyyttä tarvittiin siihen, että mikä oli poliisin rooli eläinsuojelutapauksissa. Poliisin ja terveyden-

suojelun välille haluttiin ”suora linja”, jonka avulla saatiin suora yhteys eläinsuojeluasioita hoitavalle henkilölle, mikä mahdollistaisi virka-avun saannin mahdollisimman nopeasti. Poliisin selvittämistä eläinsuojelutapauksista haluttiin saada automaattisesti tieto (esimerkiksi sähköpostitse). Eläinsuojelutapausten osalta koettiin tarpeelliseksi järjestää yhteistä koulutusta. Ideat ovat helposti toteutettavissa, kun toteuttamisaikatauluista sovitaan. Poliisin tehtäväkentästä hankittiin lisätietoa myös teemahaastattelun avulla.

7.3 Teemahaastattelut

Teemahaastattelut järjestettiin lokakuussa 2014. Teemat vaihtelivat haastateltavien mukaan. Kaikkien tilaisuuksien aluksi esiteltiin haastattelun tarkoitus ja sisältö. Aiheiden alustukseksi esiteltiin kyselyn ”Yhteistyön kehittäminen terveydensuojelussa” sekä aivoriihen tulosten yhteenveto. Jokaisesta teemahaastattelusta laadittiin haastattelumuistio, joka lähetettiin myös osanottajille kommentoitavaksi. Haastateltaville esiteltiin ja annettiin teemahaastattelun yhteydessä tutustuttavaksi terveydensuojelun tehtäväjako, jonka yhteydessä on myös tietoa ympäristöterveydenhuollossa sovellettavasta lainsäädännöstä.

7.3.1 Lahden seudun rakennusvalvonta

Tilaisuuteen osallistui rakennusvalvonnasta rakennuslupapäällikkö, LVI-insinööri sekä valvontainsinööri. Sekä lupa- että valvontapuoli oli edustettuna haastattelussa, jolla saavutettiin mahdollisimman monipuolisen tiedon saaminen rakennusvalvonnan tehtäväkentästä. Haastattelun teemana oli ”Lupaprosessin vaiheiden sekä rakennusvalvonnan toimijoiden tehtäväkentän tietämys kehityskohteenä” ja siihen sisältyi 11 kysymystä.

Yhteistyön oli koettu pääosin toimivan hyvin, mutta parannustakin kaivattiin. Rakennusvalvonta koki tarvitsevansa lisätietoa yhteistyömahdollisuudesta kosteuskorjausrakentamiseen liittyen. Rakennusvalvonnalla oli käytettävissä yksityiskohtaisempaa lainsäädäntöä huoneistojen hyväksymismenettelyissä, joten tätä kannatti hyödyntää myös terveydensuojelun osalta. Työn tehostamiseksi haluttiin molempien yksiköiden vaatimuksia erityyppisten kohteiden osalta yhtenäistää. Kentällä havaituista asioista,

jotka kuuluivat myös rakennusvalvonnan tehtäväkentälle, toivottiin tiedotettavan myös rakennusvalvontaa.

Rakennuslupapäällikön ja rakennuslupa-arkkitehtien päätyönä on rakennuslupien käsittely johon sisältyy harvoin kenttätyöskentelyä. LVI-insinöörien päätyönä on LVI-suunnitelmien käsittely ja niihin liittyvät katselmukset. Valvontainsinööreillä rakennussuunnitelmien käsittely, vastaavien työnjohtajien hyväksyminen, aloituskokousten pitäminen sekä katselmukset rakennuspaikoille ovat ydintyötä.

Terveydensuojelussa työtehtävät keskittyvät tarkastustoiminnan suorittamiseen valvontasuunnitelmien mukaisesti. Rakennetun ympäristön säännöllinen tarkastustoiminta ei kuulu rakennusvalvonnan tehtäviin. Valvontaa ei suoriteta suunnitelmaperustaisesti, sillä tarvittavan valvonnan määrä on rakennushankekohtaista. Myös lupaprosessi on rakennushankekohtainen. Rakennushankkeen laajuus ja kesto määrittävät tarvittavat katselmukset. Rakennusvalvonnan ja terveydensuojelun valvonnassa oli havaittavissa käsitteellinen ero: ”tarkastus” on rakennusvalvonnassa ”katselmus”.

Rakennusvalvonnalla on käytössään aluejako kaupunginosittain. Uusien vireille tulleiden kohteiden osalta oikea yhteyshenkilö on aluejaon mukainen lupakäsittelijä. Rakennusvalvonnasta lupavaiheeseen kuuluvia toimijoita ovat etenemisjärjestyksessä lupasihteeri, lupakäsittelijä, LVI-insinööri ja valvontainsinööri. Rakennusvalvonnasta saatiin selkeä vastaus, että rakennusvalvonnan tulee suorittaa loppukatselmus kohteeseen ennen kuin terveydensuojelu tekee hyväksymispäätöksen. Trimble Locus -palvelusta on saatavilla esimerkiksi loppukatselmusasiakirjoja. Terveydensuojelussa kaikilla toimijoilla ei ole kuitenkaan pääsyä kyseiseen palveluun.

Lopuksi keskusteltiin radonista, joka oli varsinkin syksyllä 2014 esillä ”Radontalkoot”-kampanjan myötä. Rakennusvalvonnan osalta radon on huomioitu rakennusluvista (uudet kohteet, radonin torjunta). Radon otetaan huomioon myös korjausrakentamisessa. Lopuksi haluttiin korostaa myös toimijoiden osuutta yhteistyömme toimivuutta tarkastellessa: on vaikea tehdä asioita, mikäli toiminnanharjoittajat eivät toimi yhteistyössä viranomaisten kanssa.

7.3.2 Päijät-Hämeen pelastuslaitos

Haastateltavana toimi paloinsinööri. Haastattelu käsitti 11 kysymystä, joiden avulla hankittiin tietoa pelastuslaitoksen tehtäväkentästä. Teemana oli ”Yhteistyötoiminnan kehittäminen ja tiedon hankkiminen pelastustoimen tehtäväkentästä”. Aluksi kartoitettiin, miten haastateltava koki yhteistyön laadun terveydensuojelun suuntaan sekä mitä tietoa haastateltava tarvitsi terveydensuojelun tehtäväkentästä. Olemassa olevien yhteistyömenettelyiden oli todettu toimivan hyvin, mutta tietojenvaihtoa organisaatioiden välillä tulisi olla enemmän.

Haastateltavan pääasiallisena työtehtävänä oli valvonnan suunnittelu, palotarkastajien esimiehenä toimiminen sekä turvallisuusviestintä. Työtehtäviin sisältyi myös kenttätöskentelyä. Valvonta perustuu pelastuslaitoksen itse laatimaan valvontasuunnitelmaan, jota pelastuslaki edellyttää. Valvontasuunnitelma on luettavissa Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen verkkosivuilla. Valvonta on riskiperusteista. Kohteiden riskiluokitus on laadittu aiempaan kohdetietämykseen perustuen. Pelastuslaitoksen suunnitelmallisesta valvonnasta peritään maksu. Lahdessa työtehtävät on jaettu alueittain, jotka ovat nähtävillä pelastuslaitoksen verkkosivuilla.

Yleisötapahtumien tarkastuksiin liittyen, pelastuslaitoksella ei nykyään ollut enää olemassa erityistä järjestystä tarkastusten etenemiselle, mutta tarkastuksiin sisältyy kategorioittain tietyt tarkastettavat kokonaisuudet. Tarkastuksiin osallistuvia yhteistyötahoja on yleensä poliisin lisäksi ollut ympäristöpalvelut, aluehallintoviraston alkoholitarkastaja ja tarvittaessa rakennustarkastaja (esimerkiksi tilapäiset rakennelmat). Pelastuslaitoksella ja rakennusvalvonnalla on yhteistyötä myös uusien kohteiden palotarkastuksen osalta. Pelastuslaitoksen edustaja osallistuu myös rakennusvalvonnan luparyhmään.

Pelastuslaitoksen yhteystiedoista keskusteltiin, sillä terveydensuojelussa oli ollut epäselvyyksiä yhteyshenkilöiden osalta. Myös yleisötilaisuuksiin ja erityistilanteisiin liittyen tarvittiin lisätietoa. Yleisötilaisuuksien osalta vastuuhenkilönä toimi tehtävään vastuutettu palotarkastaja. Erityistilanteiden osalta tehtävät menivät pelastustoimen osastolle, mutta pelisääntöjä kyseisten tilanteiden osalta nähtiin aiheelliseksi vielä selvittää.

Sekä suurten yleisötilaisuuksien että erityistilanteisiin varautumisen kannalta ennakkotapaamisten järjestäminen koettiin tarpeelliseksi. Yleisötilaisuuksien osalta tulisi järjestää viranomaistapaaminen. Terveysturvallisuudesta ennakkotapaamisiin osallistuu suurten yleisötilaisuuksien osalta alueen elintarvike- ja tupakkavalvontaviranomainen sekä kuluttajaturvallisuusvalvontaviranomainen, erityistilanteisiin varautumisen osalta tehtävään nimetyt vastuuhenkilöt.

7.3.3 Lahti Aqua Oy ja Ramboll Analytics

Lahti Aqua Oy:stä haastatteluun osallistui toimitusjohtaja (Aqua Palvelu Oy) ja Ramboll Analyticsistä kemisti. Koska molemmat tahot oli edustettuna tilaisuudessa, saavutettiin monipuolisen tiedon saaminen haastateltavien tehtäväkentästä sekä tietojenvaihtoa kaikkien osallistujatahojen kesken. Haastattelu käsitti 15 kysymystä ja teeman oli ”Yhteistyön kehittäminen säännöllisen valvonnan ja talousveteen liittyvien erityistilanteiden toimimisen kannalta”. Haastattelu aloitettiin kartoittamalla, miten haastateltava koki yhteistyön laadun terveysturvallisuuden suuntaan sekä mitä tietoa haastateltava tarvitsi terveysturvallisuuden tehtäväkentästä.

Olemassa olevien menettelyiden oli todettu toimivan hyvin, mutta tiedonvaihto oli keskittynyt pääasiallisesti vain muutamien henkilöiden välille. Yhteydessä oli voitu olla myös ”matalan kynnyksen periaatteella” molemmin puolin. Vesilaitos kaipasi terveysturvallisuudelta viranomaisnäkömyksen huomioon ottamista säännösten ja valvontaohjelmien tulkinnassa sekä tietoa mahdollisista yhteyshenkilömuutoksista ja valvontaa määrittävän lainsäädännön muutoksista.

Aqua Palvelu Oy:n toimitusjohtajan pääasiallinen tehtävä oli vesihuolto- operaatioyhtiön johtaminen. Kemistin työtehtäviin kuului kemistin työtehtävät laboratorion epäorgaanisen kemian ryhmässä. Haastateltava toimi laboratorion puolelta projektipäällikkönä Lahti Aqua Oy:n asiakkuuteen liittyen ja vastasi esimerkiksi näytteenoton koordinoinnista sekä tulosten tarkastelusta ja raportoinnista. Haastateltavien tehtäväkenttään ei kuulunut tarkastustoimintaa.

Oikeat yhteyshenkilöt olivat Aqua Palvelu Oy:ssä ja Lahti Aqua Oy:ssä toimitusjohtaja ja virka-ajan ulkopuolella päivystysryhmä. Laboratoriossa oikea yhteyshenkilö riippui asiakokonaisuudesta. Terveysturvallisuuden osalta seuraaviin asiakokonaisuuksiin oli

selvitetty yhteyshenkilö: elintarvike-, uimavesi- sekä projekтинäytteet ja verkostovesinäytteet. Vesilaitoksen ja tutkimuslaboratorion tiiviin yhteistyön suurin kokonaisuus oli näytteenotto.

Toteutettavan valvonnan osalta merkittävässä asemassa oli valvonnan dokumentointi ja siksi kysyttiin myös käytössä olevista valvontatietokannoista. Jatkuvatoimisten mitareiden saaminen prosessiin kehittäisi ja helpottaisi vesilaitoksella säännöllistä valvontaa. Säännöllisen valvonnan verkostovesinäytteiden seurantaan esimerkiksi bakteeriylytysten osalta olisi mahdollista saada automaatti-ilmoitus mutta kyseinen sovellus vaatisi vielä lisäkehittelyä. Vesilaitos toteuttaa säännöllisesti käyttötarkkailua, johon sisältyy näytteenottoa. Näytteet tutkitaan omassa käyttötarkkailulaboratoriossa. Tarkkailua suoritetaan pohjavedestä, pohjaveden muodostumisalueilla, vedenottamoilla sekä verkostovedestä. Käytännössä vesilaitos ottaa näytteitä prosessista ja terveys- ja suojeluviranomainen asiakkaan hanasta.

Talousveden toimittamiseen ja käsittelyyn liittyvät häiriöt koskettavat ennen kaikkea myös terveys- ja suojeluviranomaista. Yleisimmin pienempiä veden laadun häiriöitä ovat aiheuttaneet veden virtaussuuntien muutokset, joita tapahtui harvoin. Pienet häiriötilanteet liittyivät useimmiten rakentamiseen. Kyseisissä tapauksissa tiedotusvastuu oli toimitusjohtajalla. Päivystysaikana päivystysryhmän vetäjä oli päävastuussa tiedottamisen osalta. Vesilaitoksen näkökulmasta pienemmissä häiriötilanteissa oli tiedotusmenetelmänä terveys- ja suojelun suuntaan ollut pääsääntöisesti sähköposti.

Vesilaitos oli laatinut talousveteen liittyvien häiriötilanteiden varalle Lahti Aqua konsernin valmiussuunnitelman, joka sisälsi kokonaisvaltaisen riskikartoituksen. Käytössä oli myös erityistilanteiden kriisitiedottamisohje ja erityistilanteiden varalle oli varallaolojärjestelmä (päivystys). Vakavissa tilanteissa kokoontui viranomaisen vetämä epidemiatyöryhmä. Laboratorion puolelta oli valmius toimia normaalien työaikojen ulkopuolella. Epidemioiden vähyden vuoksi, oli etukäteen tehtyihin pyyntöihin pystytty vastaamaan hyvin. Laboratoriolla oli valmius tehdä analyysejä pikatoimituksena normaalia lyhyemmässä analyysiajassa. Yhteistyön ja erityistilanteisiin varautumisen koettiin kokonaisuudessaan olevan melko hyvällä mallilla.

7.3.4 Hämeen poliisilaitos/Lahden pääpoliisiasema

Haastatteluun osallistui Hämeen poliisilaitoksen Lahden pääpoliisiasemalta komisario. Haastattelun teemat olivat ”Tupakan myynti alaikäisille, tupakointi yleisötilaisuuksissa, eläinsuojelu sekä ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet ”, haastattelu käsitti 24 kysymystä. Kysymykset jaoteltiin teemojen mukaisesti neljään eri osioon.

Aluksi kartoitettiin, miten haastateltava koki yhteistyön laadun terveydensuojelun suuntaan sekä mitä tietoa haastateltava tarvitsi terveydensuojelun tehtäväkentästä. Yhteydenpidon terveydensuojelun suuntaan koettiin olevan hyvällä mallilla. Sähköposti oli koettu hyvänä yhteydenpitomenetelmänä ja yhteydessä oli pääasiallisesti oltu sähköpostitse. Eläinsuojeluasioihin tarvittiin lisää yhteistyötä.

Kaikkia teemojen mukaisia työtehtäviä kuului haastateltavan tehtäväkentälle. Haastateltava toimii muun muassa yleisjohtajana. Toiminta-alueena on koko Hämeen poliisilaitoksen alue, sisältäen Lahden lisäksi myös muita kuntia. Päällystö työskentelee harvoin kentällä koska tarkastustoimintaa kentällä suorittavat poliisit. Poliisilla ei ollut käytössään valvontasuunnitelmaa vaan valvontatehtävät määräytyvät esimerkiksi tapahtumien laajuuden mukaisesti. Esitietojen perusteella varaudutaan tulevaan sekä resursoidaan työvuorot.

Puuttuminen tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntiin alaikäisille oli terveydensuojelun näkökulmasta hankalaa. Siksi tupakan myynnin kieltämiseksi tarvittiin usein toimenpiteitä poliisilta. Oikea yhteyshenkilö tapauksiin liittyen oli esimerkiksi haastateltava itse. Yhteydenpito tuli suorittaa mieluiten sähköpostitse. Tupakan myyminen alaikäisille ei ollut Lahdessa yleistä. Poliisi toivoi jatkuvaa yhteydenpitoa ja tiedottamista kyseisiä tapauksia havaittaessa.

Poliisin kanssa oli ollut yhteistyötä myös suuriin yleisötilaisuuksiin liittyen. Yleisötilaisuudet eivät yleensä vaatineet akuuttia virka-apua vaan tehtävästä yhteistyöstä voitiin sopia ennakkoon. Yhteydenotot toivottiin tehtävän sähköpostitse. Toteutettava valvonta riippui tapahtuman luonteesta, eikä yleistä etenemistapaa tarkastusten kululle ollut olemassa. Muun muassa tupakointikieltojen toteutuminen, katsomoiden turvallisuus, anniskelun valvonta ja järjestyksenvalvojen riittävyys kuuluivat poliisin toteutamaan valvontaan. Pelisäännöistä oli hyvä sopia ennakkoon, esimerkiksi ennakkota-

paamisten muodossa. Haastateltavan näkökulmasta poliisi toimi kyseisten palaverien kokoonkutsujana. Tiedonkulun varmistaminen molemmin puolin koettiin tärkeäksi.

Eläinsuojelun osalta eläinsuojeluviranomaisia Lahden kaupungissa ovat poliisin lisäksi terveystarkastajat ja kaupungineläinlääkäri. Tehtäviä suoritettiin pääsääntöisesti asiakasilmoitusten perusteella, mutta vain osa ilmoituksista johti jatkotoimenpiteisiin. Valtaosa ilmoituksista koski lemmikkieläimiä. Eläinsuojelun osalta poliisilta haluttiin vastauksia yhteystietojen, virka-avun suhteen, paljonko poliisi suoritti eläinsuojelutehtäviä sekä miten poliisi koki eläinsuojeluviranomaisena toimimisen.

Yhteydenotot eläinsuojeluasioissa tuli tehdä poliisin tilannekeskukseen tai eläinsuojelutehtävistä vastaavalle komisariolle. Virka-aputehtävissä tuli mielellään olla tehtynä kirjallinen virka-apupyynnö, joka voitiin tehdä myös puhelimitse, mutta siihen tarvittiin kirjallinen vahvistus. Poliisin tietoon tuli vuosittain noin 100 eläinsuojelutapausta, jotka liittyivät usein samoihin henkilöihin. Tapaukset tulivat poliisin tietoon yleensä muiden tapausten suorittamisen yhteydessä tai eläinlääkärien kautta. Poliisi toivoi koulutusta eläinsuojelutapauksiin liittyen. Eläinsuojelupäätöksiä oli tehty poliisin toimesta vähäisiä määriä. Poliisin näkökulmasta haluttiin luottaa viranomaisyhteistyöhön ja eläinsuojelupäätökset tuli tehdä eläinlääkärin toimesta. Eläinlääkärin poliisille tekemät tutkintapyynnöt johtivat tutkintaan, jonka etenemisestä oli tietoa saatavilla.

Onnettomuustilanteen jälkeisessä erityistilanteessa johtovastuu oli yleensä pelastusviranomaisella ja tapauksissa joihin liittyi rikos, poliisilla. Mikäli erityistilanne vaati toimenpiteitä myös poliisilta, perustettiin tilanneorganisaatio. Erityistilanteissa yhteys tulee ottaa poliisin tilannekeskukseen. Tiedottamista harjoiteltiin säännöllisesti. Yleisjohtaja vastasi tiedottamisesta erityistilanteessa. Erityistilanteen sattuessa, poliisin tilannekeskuksessa oli varattuna tilaa eri asianhoitoon liittyvien tahojen edustajille, joka mahdollisti tiedon siirtymisen ajantasaisesti. Yhteystietojen vaihto nähtiin tärkeänä kehitystoimenpiteenä erityistilanteiden osalta.

7.4 Vertailuanalyysi

Vertailuanalyysissä omaan toimintaan verrattavia tuloksia saatiin Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollosta sekä Saksasta Thüringenin osavaltiosta ja Suhlin kaupungista.

7.4.1 Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto

Vastausten pohjalta tehty käytäntöjen vertailu Lahden kaupungin terveydensuojelun ja Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon välillä lähetettiin tiedoksi myös Kuopioon.

Ympäristöterveydenhuolto sijoittuu sekä Kuopiossa että Lahdessa samanlaiselle palvelualueelle (ympäristö- ja rakennusvalvonta). Ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisena toimii Kuopiossa ympäristö- ja rakennuslautakunta ja Lahdessa Lahden seudun rakennuslautakunta/ ympäristöterveyden jaosto. Kuopion valvontayksikössä toimijoita on lähes saman verran. Työtehtäviä oli delegoitu laajasti viranhaltijoille myös Kuopiossa. Tarkastajat allekirjoittavat terveydensuojelun mukaisista ilmoituksista sekä tupakan vähittäismyyntiluvista tehtävät päätökset yhdessä ympäristöterveyspäällikön kanssa. Lahdessa em. päätökset allekirjoittaa ympäristöterveyspäällikkö. Kuopiossa vesihuoltolain mukaisista vapautusanomuksista tehtävien päätösten valmistelu kuuluu ympäristöterveydenhuollolle, Lahdessa kyseistä käytäntöä ei ole käytössä.

Koulutusmäärärahoja varataan siten, että koulutuksiin pystytään osallistumaan. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset ja alueelliset koulutuspäivät, valtakunnalliset ympäristöterveyspäivät ja aluehallintoviraston työnohjauspäivät ovat tärkeitä koulutustapahtumia myös Lahdessa.

Kuopiossa ympäristöterveydenhuollon verkkosivuja päivitetään tarvittaessa. Päivityksen tekee ympäristö- ja rakennusvalvontapalveluiden organisaatioon kuuluva henkilö. Lahdessa terveydensuojelun verkkosivujen päivitys on vastuutettu johtavalle terveystarkastajalle ja sivut päivitetään aina tarvittaessa.

Valvontakohteiden yhteismäärä eri lainsäädännöittäin on Kuopiossa noin 3200 ja Lahdessa noin 2700. Suurimmat eroavaisuudet valvontakohteiden määrässä olivat elintarvikevalvonnassa ja kuluttajaturvallisuusvalvonnassa. Kuopiossa elintarvikevalvontakohteita on enemmän, Lahdessa kuluttajaturvallisuusvalvontakohteita.

Eläinsuojelu ja eläinlääkintähuolto toteutetaan ostopalveluina naapurikunnilta ja yksityiseltä pieneläinlääkintäkeskeltä. Lahdessa eläinlääkintähuolto järjestetään praktikkoeläin-

lääkäriin toimesta. Eläinlääkäripäivystys hankitaan osittain ostopalveluna Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyhtymältä, joka hallinnoi eläinlääkäripäivystyspalvelua. Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyhtymä ostaa osalle vuorokautta pieneläinpäivystyksen yksityisiltä.

Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti ja valmiusharjoituksiin on osallistuttu (esimerkiksi Aluehallintoviraston järjestämä koulutus), mutta valmiusharjoittelua ei ole kuitenkaan järjestetty vuosittain. Lahdessa ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmaosa on liitteenä Lahden kaupungin valmiussuunnitelmassa. Molemmat suunnitelmat ovat päivityksen tarpeessa. Valmiusharjoittelua on järjestetty yhteistyössä Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen, Lahti Aqua Oy:n (kaupungin vesilaitos) ja poliisin kanssa sekä myös Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimesta. Valmiusharjoituksia on järjestetty noin viiden vuoden välein. Valmiusharjoittelun säännöllisempi järjestäminen ja yhteistyön kehittäminen sen suhteen on nähty kehityskohteenä. Kuopiossa säännöllisesti kokoontuva työryhmä erityistilanteisiin liittyen on epidemiatyöryhmä joka kokoontuu kolme kertaa vuodessa ja lisäksi tarvittaessa. Lahdessa ruokamyrkytys selvitystyöryhmä kokoontuu kerran vuodessa ja tarvittaessa. Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteita on tapahtunut kaiken kaikkiaan vähän sekä Kuopiossa että Lahdessa. Pienempiä ruokamyrkytys epidemioita on tapahtunut muutamia vuodessa ja laajempia muutaman vuoden välein. Hallinnollisia pakkokeinoja on jouduttu käyttämään jonkin verran ja niiden käyttövarmuuden on todettu parantuneen kokemuksen myötä.

Lähimpiä yhteistyötahoja kaupungin omassa organisaatiossa ovat rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu, tilakeskus ja koulupalvelut. Keskusviranomaisien (Evira, Tukes ja Valvira), Itä-Suomen aluehallintoviraston, Sosiaali- ja terveysministeriön sekä naapurikuntien ympäristöterveydenhuoltoyksiköiden kanssa on yhteydenpitoa. Lahdessa rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu, tilakeskus ja sivistyspalvelut, vesilaitos (Lahti Aqua Oy), liikuntapalvelut ja vihertoimi toimivat läheisessä yhteistyössä kuin myös kaupungin vuokratalot. Lisäksi pelastuslaitos, poliisi ja paikallinen tutkimuslaboratorio (Ramboll Analytics Oy) ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita. Naapurikuntien ympäristöterveydenhuollon (Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyhtymä/ ympäristöterveyskeskus) kanssa on yhteistoimintaa jonkin verran, esimerkiksi valvontaprojekteja. Ohjausta ja neuvontaa pyydetään tarvittaessa keskusviranomaisilta ja Etelä-Suomen aluehallintovirastosta.

Kuopiossa vakiintuneita yhteistyömenettelyitä on esimerkiksi rakennusvalvonnan kanssa, Lahdessa rakennusvalvonnan viikoittainen luparyhmä ja työpaikkakokoukset. Kuntaliitoskuntien kanssa yhteistyötä tehdään muun muassa eläinlääkintähuollossa. Puhelinneuvottelut, sähköpostiviestit ja tapaamiset koetaan parhaimpina kontaktimuotoina.

Kukin tarkastaja huolehtii omaan tehtäväkenttään liittyvästä tiedottamisesta. Elintarvikevalvonnan tiedottamisesta päävastuu on elintarviketarkastajalla. Päävastuu terveysuojelujohtajalla. Tiedotusvälineisiin on säännöllistä yhteydenpitoa valvontaprojektien osalta. Lahdessa terveystarkastajat tiedottavat oman kentän tapahtumista, mikäli tiedotusvälineistä otetaan yhteyttä. Erityistilanteissa tiedotusvastuu on terveysuojelun osalta terveystarkastajan johtajalla ja elintarvikelainsäädännön osalta kaupungineläinlääkärillä. Säännöllistä yhteydenpitoa tiedotusvälineisiin ei ole, mutta seikka on hyvä kehityskohde.

Kehitysideoita saadaan työkokouksista, koulutuspäiviltä, muista valvontayksiköistä, keskusviranomaisilta, lehtikirjoituksista, ympärillä tapahtuvista asioista ja myös asiakkailta. Uusista ideoista tulisi keskustella avoimesti ja hyödyntää niitä omaan toimintaan mahdollisuuksien mukaan.

7.4.2 Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz

Vastaukset ja saksaksi käännetty käytäntöjen vertailu Lahden kaupungin terveysuojelun ja TLV -valvontayksikön välillä lähetettiin tiedoksi myös Thüringeniin.

Saksassa toimivia ympäristöterveydenhuollon valvontaorganisaatioita ovat Sosiaali- ja terveysministeriö (Ministerium für Soziales und Gesundheit), Thüringenin osavaltion kuluttajapalveluvalvontayksikkö (Thüringer Landesamt für Verbraucherschutz) ja osavaltion kaupunkien valvontayksiköt (Landratsämter). Valvontatoimintaa on yli organisaatorajojen. Sovellettavaa lainsäädäntöä on paljon kuten esimerkiksi elintarvikkeisiin ja rehuihin sovellettava ”Lebensmittel- und Futtermittelgesetzbuch (LFGB)” ja elintarvikehygieniaan liittyen EU-lainsäädäntöä ”EU VO (Verordnung) 178/2002, 852/2004, 853/2004”. Lainsäädäntö oli sekä kansallista että osavaltiokoh- taista.

Valvontakohteet olivat kuluttajansuojalain mukaisia sekä elintarvikelainsäädännön mukaisia. Valvontayksikössä on käytössä valvontakohdetietokanta, josta valvontatietoja siirtyy myös keskusviranomaisille. Työtä ohjaaville viranomaisille on raportointivelvotteita, mutta niitä ei ollut täsmennetty tarkemmin.

Valvontayksikölle kuuluu yritysten ja laitosten valvonta elintarvikkeiden, kuluttajatarvikkeiden ja kosmetiikan osalta sekä näytteenotto. Kenttätyöskentelyä kuuluu tehtäväkenttään paljon. Valvonnan toteutumisen seurantaan käytössä on julkishallinnon käyttämä Balvi iP (Das integrierte Programm für den Verbraucherschutz) -niminen käyttöjärjestelmä, joka toimii myös mobiilisovelluksena (BALVI GmbH 2014). Valvontaa toteutetaan valvontasuunnitelman mukaisesti, jota kehitetään säännöllisesti. Verkkosivuille päivitetään tietoa esimerkiksi elintarvikkeiden takaisinvedoista ja verkkosivujen päivityksen suoritti TMSFG eli Thüringer Ministerium für Soziales, Familie und Gesundheit (Thüringenin sosiaali-, perhe- ja terveysministeriö). Thüringenin valvontayksikön henkilövahvuus on yhteensä viisi viranomaista. Heistä neljä on elintarviketarastajia (Lebensmittelkontrolleur) ja yksi eläinlääkäri (Tierarzt) joka hyväksyi elintarvikehuoneistot.

Viikkotasolla otetaan yhteensä noin 10 – 15 näytettä. Projekteja toteutetaan painopistealueisiin kuuluviin kohteisiin. Projektien aiheet tulivat oman valvontayksikön sisältä. Oman alan koulutuksiin osallistutaan vuosittain. Koulutukset ovat luento -tyyppisiä ja niitä järjesti ”Verband der LMK” eli Verband der Lebensmittelkontrolleure, joka on elintarvikevalvontatyötä tekevien viranomaisten yhdistys. Ministeriö ja TLV järjestävät myös koulutusta. Jokaisessa Saksan osavaltiossa toimii oma valvontaa tukeva yhdistys, joka Thüringenissä on ”Landesverbandes des Lebensmittelkontrolleure Thüringen e.V.” (LMK-Thüringen 2014).

Tärkeimpiä yhteistyötahoja ympäristöterveydenhuollon yksikön kanssa ovat muut TLV:n yksiköt. Yhteistyötä toteutetaan vuosittain järjestettävien kokousten myötä ja tarvittaessa yhteyttä otetaan puhelimitse. Yhteistyön toimivuutta ei pidetty kovin merkityksellisenä. Säännöllistä yhteydenpitoa tiedotusvälineisiin ei ollut, mutta tiedotusvälineiden koettiin olevan kiinnostuneita valvontayksikön toteuttamasta valvonnasta.

Kehitysideoita omaan toimintaan saatiin ministeriön ja osavaltion valvontayksikön antamista ohjeistuksista. Valvontayksikön käytäntöihin kuuluu valmiussuunnittelua ja

-harjoittelua eläintautilain osalta (TLV:n ja ministeriön yhteistyönä). Vastauksessa ei ollut kerrottu, kuinka usein ja missä valmiusharjoittelua järjestettiin. Valvontayksikön alueella ei ollut tapahtunut normaalioloista poikkeavia tilanteita viimeisen viiden vuoden aikana. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttö oli vastuutettu eläinlääkäreille ja hallinnollisia pakkokeinoja oli käytetty esimerkiksi tilapäiseen tehtaan sulkemiseen.

7.4.3 Gesundheitsamt in Suhl

Vastausten pohjalta tehty, saksaksi käännetty käytäntöjen vertailu Lahden kaupungin terveydensuojelun ja Suhlilin valvontayksikön välillä lähetettiin tiedoksi myös Suhlilin kaupunkiin.

Saksassa on esimerkiksi seuraavia ympäristöterveydenhuollon valvontaorganisaatioita: Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, BMEL (liittovaltion elintarvike- ja maatalousministeriö), Friedrich-Löffler-Institut FLI (instituutti keskittyy ihmisten suojeluun zoonooseilta sekä karjaeläinten terveyteen), Bundesinstitut für Risikobewertung, BfR (elintarviketurvallisuusvirasto), osavaltiomministeriö TMSFG (Thüringenin sosiaali-, perhe- ja terveysministeriö), TLV (Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz) ja osavaltioiden eläinlääkintä- ja elintarvikevalvontayksiköt (Veterinär- und Lebensmittelüberwachungsämtern VLÜA). Valvontaa on yli organisaatorajojen.

Valvontaan sovelletaan EU-lainsäädäntöä, kansallista ja osavaltiokohtaista lainsäädäntöä. Valvontatoimia suoritetaan kuluttajansuojalain sekä ihmisten ja eläinten terveydensuojelun mukaisissa tehtävissä. Suhlissa on käytössä Balvi iP (Das integrierte Programm für den Verbraucherschutz) –käyttöjärjestelmä, johon jokaisella valvontayksikön työntekijällä on käyttöoikeus. Valvontatiedot siirtyvät tietokannasta keskusviranomaisille. Valvontayksiköllä on raportointivelvoitteita ohjaaville viranomaisille, mutta vastauksessa ei ollut täsmennetty, millaisia raportointivelvoitteita. Valvontatietoja ei ollut julkaistu internetissä, mutta esimerkiksi elintarvikkeisiin liittyvä ”Lebensmittel Klarheit” (www.lebensmittelklarheit.de) on kaikille avoin sivusto, josta saa ajantasaista tietoa muun muassa elintarvikkeissa havaituista virheistä ja muusta elintarvikkeisiin liittyvästä ajankohtaisesta tiedosta.

Valvontayksikölle kuuluu valvonta elintarvikkeiden, eläinsuojelun ja eläintautien osalta sekä eläinlääkintähuolto. Kaikkien valvontayksikön työntekijöiden tehtäviin kuuluu kenttätyöskentelyä. Valvontayksikön henkilöstövahvuus on seitsemän henkilöä: yksi virkaeläinlääkäri, kaksi elintarviketarkastajaa, yksi eläinten terveyden tarkastaja, yksi hallinnosta vastaava henkilö sekä kaksi eläinlääkäriä, jotka suorittivat lihantarkastusta. Virkaeläinlääkäri tekee johtavassa asemassa elintarvikevalvontaa, eläinsuojeluvalvontaa sekä eläintauteihin ja eläinlääkkeisiin liittyvää valvontaa. Elintarviketarkastajat tekevät elintarvikevalvontaa ja eläinten terveyden tarkastaja eläinsuojeluvalvontaa sekä eläintauteihin ja eläinlääkkeisiin liittyvää valvontaa. Hallinnosta vastaavan viranhaltijan tehtäviin kuului talousarvio ja muut yleiset hallinnolliset tehtävät. Kysymyksiin ”Tehdäänkö käytännön työtä valvontasuunnitelmien mukaisesti?” ja ”Kuinka usein ja kuka suunnitelmia päivittää?” ei saatu vastauksia. Myöskään valvontayksikön internetsivujen sisältöä ja päivittämistä koskevaan kysymykseen ei saatu vastausta.

Valvontahenkilöstön työtehtäviin kuuluu näytteenottoa. Näytteitä otettiin suunnitelman mukaisesti, epäilyjen ja valitusten perusteella sekä valvonnan painopistealueilta. Kysymyksiin ”Sisältyykö työtehtäviinne projekteja?” ja ”Miltä tahoilta projektiehdotukset tulevat?” ei saatu vastauksia. Eläinsuojelu ja eläinlääkintähuolto on järjestetty kolmen eläinlääkärin toimesta (yksi virkaeläinlääkäri ja kaksi eläinlääkäriä lihantarkastukseen).

Työhön liittyviin koulutuksiin osallistutaan, mutta vastauksessa ei kerrottu kuinka usein. Koulutusta järjestävät erilaiset viranomaistahot, kuten keskusviranomaiset (Mittel- und Oberbehörden). Kysymyksiin ”Mitkä ovat lähimpiä/ tärkeimpiä valvontayksikön yhteistyötahoja?” ja ”Miten yhteistyön sujuvuutta kehitetään, onko esimerkiksi säännöllisiä yhteistyökokouksia?” ei saatu vastauksia. Käytetyimmiksi yhteistyömuodoiksi nimettiin lausuntokierrokset, puhelinneuvottelut, puhelimitse tehdyt sopimukset ja keskustelut sekä yhteistarkastukset. Kysymykseen ”Koetaanko yhteistyöllä olevan merkitystä työtehtävien suorittamiseen?” ei saatu vastausta.

Valvontayksiköllä oli säännöllistä yhteydenpitoa tiedotusvälineisiin, kuten paikallislehteen, viralliseen lehteen ja kaupungin verkkosivustoon. Tiedotusvälineet olivat kiinnostuneita valvontayksikön tehtäväkentästä. Omaan toimintaan saatiin kehitysideoita asiakkaiden kautta, keskusviranomaisten ehdotusten ja vaatimusten sekä valvontatoimien perusteella. Kehitysideat olivat moninaisia ja niitä hyödynnettiin omassa

työssä sekä omiin lehtiartikkeleihin ja esitteisiin. Valvontayksikön käytäntöihin kuului valmiussuunnittelua ja -harjoittelua. Osavaltionviranomaisen (TLV) järjestää vähintään joka toinen vuosi harjoittelua eläintauteja vastaan.

Valvontayksikön alueella oli tapahtunut normaalioloista poikkeavia tilanteita viimeisen viiden vuoden aikana, mutta vastauksessa ei ollut kerrottu millaisia tilanteita. Valvontayksikössä oli jouduttu käyttämään hallinnollisia pakkokeinoja tehtävien suorittamisessa, mutta vastauksessa ei kerrottu tarkemmin millaisia käytetyt pakkotoimet olivat olleet. Eläinlääkintäviranomaiset voivat käyttää hallinnollisia pakkokeinoja, kuten sakkorangaistukset.

7.4.4 Käytäntöjen vertailu Lahden ja Saksan välillä

Vastausten perusteella havaittiin, että Saksassa ei ollut käsitettä ”ympäristöterveydenhuolto” johon taas Suomessa valvontayksiköiden tehtävät kuuluivat. Saksassa työtehtäviin kuului myös kosmeettisten aineiden valvontaa, mutta ei tupakkatuotteiden ja nikotiinikorvaustuotteiden valvontaa. Suomessa kosmeettisten aineiden valvonta kuuluu Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle. Valvontatoimintaa on myös Lahdessa yli organisaatorajojen, sillä tarvittaessa välitetään esimerkiksi valvontakäynneillä havaittuja, muiden viranomaisten tehtäväkentälle kuuluvia asioita oikeille tahoille. Saksassa toimivat valvontaorganisaatiot olivat samansuuntaisia kuin Suomessa (ministeriöt, valvontavirastot, osavaltion valvontayksiköt, kunnan valvontayksiköt).

Toisin kuin Suomi, Saksa koostuu osavaltioista. Jokaisella osavaltioilla Saksassa oli vastausten perusteella omaa sovellettavaa lainsäädäntöä. Suomessa ei ole alueittain vaihtelevaa lainsäädäntöä. Elintarvikevalvonnassa sovelletaan sekä kansallista että EU-lainsäädäntöä. Valvontakohteet olivat Saksassa jakautuneet osakuluttajansuojalain mukaisiin kohteisiin (sisältäen elintarvikevalvonnan) sekä eläinsuojeluun ja eläinlääkintähuoltoon. Myös Saksassa valvontatiedot siirtyvät keskusviranomaisille valvontayksiköiden valvontakohdetietokannoista, kuten Suomessakin. Sekä Thüringenissä että Suhlissa oli käytössä BALVI iP -käyttöjärjestelmä, jota voitiin käyttää myös mobiilisovelluksena. Lahdessa käytössä oleva Tarkastaja-ohjelma ei toistaiseksi ole vielä käytettävissä mobiilissa.

Saksassa ei vastausten perusteella ollut käytettävissä Suomen Oiva-valvontatietojen julkaisuun verrattavaa järjestelmää. Julkaistavat tiedot koskivat elintarvikkeissa esiintyneitä epäkohtia, joista tiedottamiseen oli olemassa erilaisia online-palveluita. Suomessa valvontatietoja elintarvikevalvonnan osalta julkaistaan Oivahymy -sivustolla ja ympäristöterveydenhuollon tehtäviin sisältyvistä ajankohtaisista asioista tiedotetaan lisäksi kuntien terveydensuojeluyksiköiden, keskusviranomaisten sekä ministeriöiden verkkosivuilla.

Saksassa valvonta toteutetaan säännöllisesti päivitettävän valvontasuunnitelman mukaisesti. Valvontaa toteuttavan henkilöstön määrä on molemmissa saksalaisissa vertailukohteissa pienempi kuin Lahdessa. Näytteenottoa toteutetaan Lahdessa valvontasuunnitelman mukaisesti, projektiluontoisesti, valitusten perusteella sekä omavalvonnan valvontanäytteinä, kuten Saksassa. Elintarvikevalvontanäytteitä ei oteta Lahdessa yhtä paljon kuin Saksassa. Valvontaprojekteja toteutetaan myös Lahdessa valvontasuunnitelmaan perustuen.

Lahdessa yhteistyötapaamisia muiden yhteistyötahojen ja viranomaistahojen kanssa on pyritty järjestämään aina tarpeen vaatiessa ja yhteistyötä pyritty kehittämään. Yhteistyön toimivuutta pidettiin merkityksellisenä tehtävien suorittamisen kannalta. Yhteistyömuotoina käytetään pääsääntöisesti sähköpostia, puhelinneuvotteluita ja tapauksia. Säännöllistä yhteydenpitoa ei tiedotusvälineisiin toistaiseksi pidetä, mutta tiedotusvälineet ovat olleet yhteydessä terveydensuojeluun esimerkiksi kesäisin uimarentojen sinilevättilanteiden tiimoilta.

7.5 Tulosten yhteenveto

Lähimmille yhteistyötahoille suunnatun kyselyn tulosten perusteella muiden organisaatioiden tietämys terveydensuojelun toimijoista ja tehtäväkentästä oli vähintään melko hyvä ja yhteydenpito oli ollut säännöllistä. Yhteistoiminnan laadun ja riittävyyden koettiin olevan hyvää ja merkityksellistä oman työn kannalta. Yhteydenpitoon haluttiin hyödyntää palavereita, sähköpostia ja puhelinta sekä videoneuvottelujärjestelmää. Yhteistyötä tulee myös jatkossa toteuttaa hyväksi havaittujen yhteistarkastusten, palaverien, erilaisten työryhmien ja kokousten avulla. Terveydensuojelun toivottiin toimivan viranomaistapaamisten mutta myös yhteistyöpalaverien kokoonkutsujana.

Aivoriihen keskeisimpiä tuloksia olivat tiedon hankkiminen yhteistyöorganisaatioiden tehtäväkentistä sekä toimijoista ja vastavuoroisesti terveydensuojelun toimijoiden ja tehtäväkentän esittely, tiedonkulun parantaminen ja palaverimenettelyiden lisääminen. Rakennusvalvonnan osalta yhteistyötä voitiin tiivistää yhtenäisten tietojen antamisella toiminnanharjoittajille sekä järjestämällä yhteispalavereita. Vesilaitoksen ja tutkimuslaboratorion osalta tiedottaminen esimerkiksi ajankohtaisista hankkeista ja laboratorion extranetin hyödyntäminen tiedonvaihtokanavana nähtiin yhteistyötä lisäävinä tekijöinä. Pelastuslaitoksen osalta kehityskohteenä oli yhteistoiminnan tiivistäminen yleisötilaisuuksissa ja erityistilanteisiin varautumisessa. Eläinsuojelutapauksissa toimiminen sekä oikea menettely virka-avun saantiin nousi poliisin osalta selkeäksi kehitystä vaativaksi aihekokonaisuudeksi.

Teemahaastatteluiden tulosten perusteella kehitystarpeet olivat samansuuntaisia kuin aivoriihessä. Yhteisten käytäntöjen ja pelisääntöjen, palaverikäytäntöjen vakiinnuttamisen ja molemminpuolisen tiedonvaihdon sekä ajan tasalla pitämisen avulla koettiin saavan yhteistyömenettelyihin tarvittavaa sujuvuutta.

Vertailuanalyysin yhteenvedona voidaan todeta, että toisessa suomalaisessa valvontayksikössä (Kuopio) toiminta on verrattavissa hyvin paljon Lahden valvontayksikön toimintaan. Eroavaisuuksia oli Kuopiossa tapahtuneet kuntaliitokset ja erilaiset virkanimikkeet. Projekteista tiedottaminen oli myös Kuopiossa tehokkaampaa. Saksassa valvonta toteutetaan kansallisen, osavaltiokohtaisen ja EU-lainsäädännön puitteissa. Toteutettava valvonta oli muutoin samansuuntaista, mutta tupakkatuotteiden valvonta ei kuulunut tehtäväkentälle. Asiakkaiden ohjaus ja neuvonta sekä yhteistyön merkitys eivät olleet Saksassa niin merkittävässä asemassa kuin Suomessa. Lahdessa kehityskohteenä tulee tulevaisuudessa olemaan valvontakohdetietojärjestelmän käytön mahdollisuus myös kentällä työskennellessä, joka Saksassa oli jo käytössä.

7.6 SWOT-analyysi

Tulosten perusteella laadittu SWOT-analyysi yhteistyön kehittämiseen vaikuttavista vahvuuksista ja heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhkista esitetään taulukossa 5. Yhteistyön kehittämiseen vaikuttavia vahvuuksia ja mahdollisuuksia oli paljon, mutta samanaikaisesti ilmeni myös heikkouksia ja uhkatekijöitä. Kehittämisen vahvuuksia ja

mahdollisuuksia olivat ennen kaikkea hyvän yhteistyön toimiminen organisaation sisällä, kehittymismyönteisyys sekä kehittämisprosessin jatkuvuus.

Taulukko 5. SWOT-analyysi yhteistyön kehittämiseen vaikuttavista tekijöistä

VAHVUUDET Positiivisten tekijöiden lista yhteistyön kehittämiseen vaikuttavista tekijöistä	HEIKKOUEDET Negatiivisten tekijöiden lista yhteistyön kehittämiseen vaikuttavista tekijöistä
<ul style="list-style-type: none"> • Motivoituneet työntekijät ja mielenkiinto kehitystyötä kohtaan. • Pätevä, hyvin oman tehtäväkenttensä tunteva henkilökunta. • Aktiivinen yhteydenpito lähimpiin yhteistyötahoihin. • Tietämyksen lisääminen yhteistyötahojen tehtäväkentästä. • Hyvä yhteistyö omassa työorganisaatiossa. • Kehittämissuuntautunut johtohenkilöstö. • Sujuva tiedottaminen. • Käytetään yhteistyömenetelmiä, joita vastapuoli haluaa käyttävän. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puutteellinen tiedottaminen • Kehitystyön lisätyönä kokevat työntekijät, joilta puuttuu halu yhteistyön kehittämiseen • Säännöllisen yhteydenpidon puuttuminen lähimpiin yhteistyötahoihin. • Oman organisaation sisäisen yhteistyön sujumattomuus. • Puutteelliset yhteydenpitomenetelmät vastapuolelle. • Johtohenkilöstö, joka ei ole kiinnostunut yhteistyön kehittämisestä. • Huonot resurssit. • Huono yhteistyötahojen tehtäväkentän tuntemus.
MAHDOLLISUUDET Lista mahdollisuuksista, jotka liittyvät yhteistyön kehittämiseen	UHKAT Lista uhkatekijöistä, jotka liittyvät yhteistyön kehittämiseen
<ul style="list-style-type: none"> • Etsitään uusia yhteistyötahoja ja parannetaan jo olemassa olevien tahojen kanssa yhteistyötä. • Luodaan yhteistyöhön kannustava työilmapiiri. • Käytetään nykyteknologiaa hyväksi (esim. videoneuvottelut) • Otetaan yhteistyötahoja mukaan suunnitteluprosesseihin (esim. palaverit toteutettavasta valvonnasta). • Vaihdetaan tarvittaessa työmenetelmiä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kannustavan työilmapiirin luominen ei onnistu. • Työmenetelmiä ei pystytä muuttamaan, vaikka pitäisi. • Työn suunnittelu mm. yhteistyön lisäämiseksi on puutteellista. • Henkilökunta menettää motivaation yhteistyön kehittämiseen. • Yhteistyön kehittäminen joidenkin tahojen kanssa ei onnistu, vaikka oma organisaatio tekisikin vaaditut toimet asian suhteen.

Analyysitaulukon mukaisia vahvuuksia pyrittiin parantamaan tämän selvityksen avulla esimerkiksi lisäämällä tietämystä yhteistyötahojen tehtäväkentästä sekä tiedottamista ja käyttämällä hyviksi havaittuja yhteydenpitomenetelmiä molemmansuuntaisesti. Yhteistyön kehittämiseen vaikuttavia heikkouksia oli taulukossa monia, mutta tiedostetut heikkoudet pyrittiin muuttamaan vahvuuksiksi. Mahdollisuuksia lisäsi esimerkiksi uusien yhteistyökumppaneiden löytäminen, nykyteknologian tehokas hyödyntäminen ja kannustava työilmapiiri. Edellä mainittujen mahdollisuuksien osalta oli uhkana olemassa kuitenkin niiden epäonnistuminen. Uhkat tuli tiedostaa ja pyrkiä välttämään niitä.

8 YHTEENVETO JA JATKOKEHITYSEHDOTUKSET

Kehittämistyön laatimisprosessi oli mielenkiintoinen, monivaiheinen ja haasteellinen. Aihe oli laaja ja selvitys toi paljon uutta tietoa ja uusia näkökulmia aiheesta. Mielenkiintoisena osa-alueena koettiin erityisesti tutustuminen saksalaisiin ympäristöterveydenhuollon tehtäviin, sovellettavaan lainsäädäntöön ja yleisiin käytäntöihin sekä syventävän tiedon hankkiminen teemahaastatteluin lähimpien yhteistyötahojen tehtäväkentästä ja toimijoista.

Yhteistoiminnan sujuvuuteen vaikuttavia tekijöitä on paljon. Esimerkiksi henkilöke-mia, oma mielenkiinto asiaa kohtaan, motivoituneisuus, oman asiantuntemuksen li-sääntyminen, resurssit, tunnettuus, luottamus, tiedon välittyminen ja arvostus olivat tärkeitä. Laadukkuus yhteistoiminnassa tarkoittaa monia eri asioita eikä se ole irralli-nen asia, vaan osa koko yksikön toimintaa. Laadun määrittely aiheen osalta on vaike-aa, koska sen tuottamiseen liittyy paljon eri osa-alueita. Hyvä laatu saavutetaan yhteis-työllä, avoimuudella ja ennakkosuunnittelulla. Johtaminen on toiminnan laadun kan-nalta hyvin tärkeässä asemassa.

Selvityksessä päästiin haluttuihin tavoitteisiin. Valvontayksikön historiaan, nykytilaan ja toimintatapoihin perehtyminen loi pohjan kehittämistehtävän ratkaisemiselle ja toi tietoa yhteistyön tason lähtötilanteesta. Lähtötilanteessa säännöllistä yhteydenpitoa oli ollut vähemmän. Lahden kaupungin terveydensuojeluyksikön ja muiden organisaatioiden välinen yhteistyö oli pysynyt monia vuosia samanlaisena eikä ollut organisoi-tua vaan sitä oli toteutettu tarvittaessa. Tähän tarvittiin muutosta ja yhteisten tavoittei-den saavuttamiseksi avainhenkilöitä sekä työyhteisön tukea, jotta toiminnasta saatiin sujuvaa, laadukasta, riittävää ja molempien tahojen työskentelyä tukevaa. Yhteistyö-tahojen sekä terveydensuojeluyksikön näkemykset yhteistyön kehittämistarpeista oli-vat samansuuntaisia.

Merkityksellisiä kehitystarpeita ovat yhteydenpidon, tiedonvaihdon ja tietämyksen lisääminen omasta ja yhteistoimintaorganisaatioiden tehtäväkentästä sekä toimintaan liittyvistä henkilöistä. Yhteistyöorganisaatioiden näkemykset tulee ottaa huomioon omassa toiminnassa sekä sopia selkeät pelisäännöt. Yhteistoimintaa tulee toteuttaa tehokkaammin pitämällä muut ajan tasalla sekä järjestämällä enemmän tapaamisia.

Yhteistyön sujuvuuden ja laadukkuuden kannalta oikeat toimintatavat tulee olla kaikkien tiedossa, jotta yhteinen päämäärä on saavutettavissa.

Kehitystyön tulosten osalta toteutettuja toimenpiteitä ovat projekteista tiedottamisen tehostaminen ja videoneuvottelujärjestelmän (Lync) käyttömahdollisuuden soveltuvuus ja osallistuminen järjestelmän käyttökoulutukseen. Lyncin hyödynnettävyys myös viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon tulee selvittää, huomioiden tietoturvan toteutuminen. Valvontayksikön yhteystiedoista ja tehtäväkentästä tiedottamista on lisätty esimerkiksi verkkosivujen avulla. Tiedonkulkua on pyritty lisäämään, myös omassa työyksikössä. Toteutuneet toimenpiteet ovat jo osaltaan lisänneet valvontayksikön näkyvyyttä, avoimuutta ja tiedonvaihtoa.

Tulevaisuuden toimenpiteitä yhteistyön tiivistämiseksi ovat esimerkiksi palaverimennettelyt ja tutustumiskäynnit lähiorganisaatioiden kanssa. Valvontakohtetietokannan käyttöä mobiilisovelluksena sekä toimintaan vaadittavia ohjelmistoja ja laitteistoja selvitetään.

Jatkokehitystoimenpiteenä ehdotetaan yhteistoiminnan sujuvuuden seuraamista uudella, laajemmalla kyselyllä esimerkiksi kolmen vuoden kuluttua. Osa kehitystoimenpiteistä oli pitkäjänteisiä, kuten esimerkiksi palaverikäytäntöjen toimivuus, ja vaativat aikaa toteutuakseen. Kysely on tärkeätä suunnata myös omalle työyksikölle. Laatutyötä olisi jatkossa hyvä ulottaa tavoitteellisemmin myös yhteydenpitomenetelmiin ja -tapoihin, tämä tulisi huomioida myös laatukäsikirjassa.

KIITOKSET

Kiitän kaikkia kanssani yhteistyötä tehneitä arvokkaasta avusta. Erityiskiitos työni ohjaajille Maritta Jokelalle ja Pekka Patrikalle sekä Lahden kaupungin ympäristöjohtaja Kari Porralle ja tietenkin kotijoukoille.

LÄHTEET

Innokylä. Aivoriihi. 2014. WWW-dokumentti.

<https://www.innokyla.fi/web/malli109565>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.

BALVI GmbH. 2014. BALVI iP – ein mächtiges Werkzeug. WWW-dokumentti.

<http://www.balvi.de/de/balvi-ip/module>. Päivitetty 9.11.2014. Luettu 9.11.2014.

Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 - 2019. Dnro

Evira/4162/0410/2014. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. PDF-dokumentti.

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/esittely_toiminta_valvonta_valvonta/vasu_2015-2019_fi.pdf. Luettu 18.11.2014.

Elintarvikelaki 23/2006. WWW-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060023>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.

Elintarvikevalvonnan kohdetietojärjestelmä KUTI. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. 2014. WWW-dokumentti.

<http://www.evira.fi/portal/32881>. Päivitetty 14.9.2014. Luettu 14.9.2014.

Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009. WWW-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090765>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto 2014. Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden välinen yhteistyö Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan näkökulmasta. Laatumispäivämäärä 26.11.2014. Raportti.

EU2007.de. Deutschland 2007 – Präsidentschaft der Europäischen Union. WWW-dokumentti.

<http://eu2007.de/de/Germany/index.html>. Päivitetty 15.11.2011. Luettu 28.9.2014.

Euroopan unioni. Tietoa EU:n toiminnasta: Saksa. WWW-dokumentti.

http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/germany/index_fi.htm. Päivitetty 8.9.2014. Luettu 17.9.2014.

Evira, Tukes & Valvira. 2013. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman päivitys vuodelle 2014. Päivityskirje 31.5.2013. PDF-dokumentti.

<http://www.valvira.fi/files/Ymp%C3%A4rist%C3%B6terveydenhuollon%20yhteisen%20valvontaohjelman%20p%C3%A4ivitys%20vuodelle%202014.pdf>. Luettu 2.7.2014.

Forsius, Arno & Siikaniemi, Päivi 1993. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehitys Hollolassa ja Lahdessa vuosina 1866 – 1985. Lahden kaupunki. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Forss, Pertti & Keinänen Jari. 2009. Kunnallinen ympäristöterveydenhuolto. Ympäristö- ja Terveys –lehti 3/2009.

Green City. 2014. Lahden kaupunki. WWW-dokumentti.

<http://www.greencity.fi/pilotit>. Ei päivitystietoa. Luettu 1.8.2014.

Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus terveydenhoidosta Suomenmaassa. Annettu Helsingissä 22 p:nä Joulukuuta 1879. PDF-dokumentti.
<http://www.kuusamo.fi/dman/Document.phx/~sivut-kuusa-mo/Yhdyskuntatekniikka/Ymp%C3%A4rist%C3%B6/Terveysvalvonta/Lomakkeet/Keisarillinen+asetus+vuodelta+1879?folderId=~sivut-kuusa-mo%2FYhdyskuntatekniikka%2FYmp%25C3%25A4rist%25C3%25B6%2FTerveysvalvonta%2FLomakkeet&cmd=download>. Luettu 14.8.2014.

Kajaanin ammattikorkeakoulu 2014. Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. Kajaanin ammattikorkeakoulun opinnäytetyöpakki. WWW-dokumentti.
<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>. Päivitetty 17.10.2014. Luettu 17.10.2014.

Keinänen, Jari. 2013. Ympäristöterveyshaittojen arviointi ministeriön näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Forum Mikkeli XIX esitysaineisto.

Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110920>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.

Kuluttajaturvallisuusvalvonnan valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2015 – 2019. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2014. PDF-dokumentti.
http://www.tukes.fi/Tiedostot/Kuluttajaturvallisuus/KuTu_valvontaohjelma_2015-2019.pdf. Luettu 25.11.2014.

Kuopion kaupunki 2014. Elinympäristön terveellisyys. WWW-dokumentti.
<http://www.kuopio.fi/web/ymparisto/ympariston-terveellisyys>. Päivitetty 15.9.2014. Luettu 15.9.2014.

Lahden kaupungin organisaatio 2014. Lahden kaupunki. PDF-dokumentti.
[http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/E899B1335F641B41C2257C62002689C9/\\$file/Tekyn%20organisaatiokaavio%20yksiköittäin%201.1.2014.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/E899B1335F641B41C2257C62002689C9/$file/Tekyn%20organisaatiokaavio%20yksiköittäin%201.1.2014.pdf). Päivitetty 1.1.2014. Luettu 4.8.2014.

Lahden kaupungissa voimassa oleva terveydenhoitojärjestys. 1946. Lahti: Lahden kirjapaino- ja sanomalehti-osakeyhtiö.

Lahden kaupunki 2014. Tietoja Lahdesta. WWW-dokumentti.
<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/507863CE639BB6BEC2256FE70020C352>. Päivitetty 4.8.2014. Luettu 4.8.2014.

Lahden kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2015 – 2019, osat 1. – 3. 2014.

Laki elintarvikelain muuttamisesta 352/2011. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110352>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.

- Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta 698/2010. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100698>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.
- Landesamt für Verbraucherschutz 2014. Internetseiten des TLV. WWW-dokumentti.
<http://www.thueringen.de/th7/tlv/>. Päivitetty 16.10.2014. Luettu 16.10.2014.
- Lapin Pelastuslaitos 2014. Pelastustoiminta. WWW-dokumentti.
<http://www.lapinpelastuslaitos.fi/products/pelastustoiminta/viranomaisyhteistyö>. Päivitetty 7.6.2014. Luettu 7.6.2014.
- Lavonen, Petri 2008. Tarinoita Tevistä – Muistikuvia ja havaintoja Lahden kaupungin teknisen toimen vaiheista ja työkuulttuurista (1945 - 2008). Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Lepistö-Mäkivaara, Sirpa 2013. Ympäristöterveydenhuollon ja kunnan muiden toimijoiden yhteistyö yhteistoiminta-alueella. Opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/55874/sirpa_lepisto-makivaara.pdf?sequence=1. Luettu 4.5.2014.
- LMK-Thüringen 2014. Der Internetseite des Landesverbandes der Lebensmittelkontrolleure Thüringen e.V. WWW-dokumentti.
<http://www.lmk-thueringen.de/>. Päivitetty 27.11.2014. Luettu 2.12.2014.
- Luovan ongelmanratkaisun työtavat. 2014. Helsingin kaupungin opetusvirasto. WWW-dokumentti.
<http://www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/lor/main.htm>. Päivitetty 30.7.2013. Luettu 19.8.2014.
- Lääkelaki 395/1987. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870395>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.
- Minkkinen, Jaakko 2009. Laatutyö Tampereen kaupungin uudessa toimintamallissa. Tilaaja palvelujen laadun takaajana. Tampereen kaupungin Tietotuotannon ja laadunarvioinnin julkaisusarja A 8/2009. PDF-dokumentti.
http://www.tampere.fi/tiedostot/5FeO6Rrnj/A8_Minkkinen.pdf. Luettu 19.2.2015.
- Oivahymy 2014. WWW-dokumentti.
<https://www.oivahymy.fi/portal/fi/>. Päivitetty 17.9.2014. Luettu 17.9.2014.
- Lahden kaupungin organisaatio. 2014. Lahden kaupunki. WWW-dokumentti.
<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/3873D58DDC45D16DC2256F97002478E2>. Päivitetty 4.8.2014. Luettu 4.8.2014.
- Patriikka, Pekka 2014. Henkilökohtainen tiedonanto 3.9.2014 ja 24.10.2014. Terveysvalvonnan johtaja. Lahden seudun rakennusvalvonta/ terveydensuojelu.
- Pelastuslaki 379/2011. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>. Päivitetty 13.8.2014. Luettu 13.8.2014.

Porra, Kari 2014. Henkilökohtainen tiedonanto 25.9.2014. Ympäristöjohtaja. Lahden seudun ympäristöpalvelut.

Riley, Jim 2012. Benchmarking. Tutor2u. WWW-dokumentti.
<http://www.tutor2u.net/business/strategy/benchmarking.htm>. Päivitetty 2.1.2014. Luettu 24.8.2014.

Saksan Helsingin suurlähetystö 2014. Deutsche Botschaft Helsinki. WWW-dokumentti.
http://www.helsinki.diplo.de/Vertretung/helsinki/fi/05_20Wirtschaft/Energie__Umwelt/_Energie__Umwelt.html. Päivitetty 17.9.2014. Luettu 17.9.2014.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksen elintarvikkeiden tai talousveden välityksellä leviävien ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämisestä 251/2007. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070251>. Päivitetty 2.12.2014. Luettu 2.12.2014.

Suomen Kuntaliitto 2013. Kunnat.net -tietopankki. WWW-dokumentti.
<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/uutisia/2013/Sivut/2013-08-26-kemikaali-laki.aspx>. Päivitetty 10.2.2015. Luettu 10.2.2015.

Tekyn toimintakäsikirja 2014. Laatimispäivämäärä 15.3.2014. Lahden kaupunki.

Terveystieteiden ministeriön asetus 763/1994. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940763>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.

Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz 2014. WWW-dokumentti.
<http://www.thueringen.de/th7/tlv/lmsicher/lmueberwach/aemter/>. Päivitetty 21.11.2014. Luettu 21.11.2014.

Tietoja Lahdesta. 2014. Lahden kaupunki. WWW-dokumentti.
<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/507863CE639BB6BEC2256FE70020C352>. Päivitetty 1.8.2014. Luettu 1.8.2014.

Tupakkalaki 693/1976. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.

Valmiuslaki 1552/2011. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>. Päivitetty 19.8.2014. Luettu 19.8.2014.

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2015-2019. Valvontaohjelmia 2:2014. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2014. PDF-dokumentti.
http://www.valvira.fi/files/valvontaohjelmat/Terveystieteiden_ministeriön_valvontaohjelma.pdf. Luettu 25.11.2014.

Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2015-2019. Valvontaohjelmia 3:2014. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2014. PDF-dokumentti.
http://www.valvira.fi/files/valvontaohjelmat/Tupakkalain_valvontaohjelma.pdf. Luettu 25.11.2014.

Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta 665/2006. WWW-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060665>. Päivitetty 10.2.2015. Luettu 10.2.2015.

Veterinär und Lebensmittelüberwachungsämter 2014. Internetseiten des TLV. WWW-dokumentti.

<http://www.thueringen.de/th7/tlv/lmsicher/lmueberwach/aemter/>. Päivitetty 25.9.2014. Luettu 25.9.2014.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Viskari, Sinikka 2001. Tieteellisen kirjoittamisen perusteet, Opas kirjoittamiseen ja seminaarityöskentelyyn. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Julkaisusarja B N:o 17. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Webropol-kyselytyökalu. 2014. WWW-dokumentti.

<http://www.webropol.fi/>. Päivitetty 22.8.2014. Luettu 16.10.2014.

Ympäristöterveyden erityistilanteet, Opas ympäristöterveydenhuollon työntekijöille ja yhteistyötahoille. 2010. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:2. Helsinki: Yliopistopaino.

Ympäristöterveydenhuollon kohdetietojärjestelmä YHTI. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. 2014. WWW-dokumentti.

http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/ymparistoterveydenhuolto/ymparistoterveydenhuollon_kohdetietojarjestelma_yhti. Päivitetty 14.9.2014. Luettu 14.9.2014.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma. 2014. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. WWW-dokumentti.

http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/valvontaohjelmat/ymparistoterveydenhuolto Päivitetty 2.7.2014. Luettu 2.7.2014.

Ympäristöterveyden valmiussuunnitelma 2011. Lahden kaupunki. Päivitetty 4.11.2011.

Säännöllisen elintarvikevalvonnan kohteet toimintatyypeittäin, KUTIn mukainen luokitus

Toimintatypit	Tarkastuskohteita mm.
Maitoala <ul style="list-style-type: none"> • Maitonesteiden valmistus • Juuston valmistus • Voin ja ravintorasvojen valmistus • Jäätelön valmistus • Jauheiden valmistus • Muu maitoalan valmistus 	Maitoalan laitokset, kuten meijerit
Liha-ala <ul style="list-style-type: none"> • Pienteurastus • Muu liha-alan valmistus • Teurastus • Leikkaamo • Jauhelihan valmistus • Raakalihavalmisteiden valmistus • Lihavalmisteiden valmistus kypsä • Mekaaninen lihan erottaminen • Pakkaaminen 	Liha-alan laitokset kuten teurastamot, leikkaamot, pakkaamot
Kala-ala <ul style="list-style-type: none"> • Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely • Kalajalosteiden valmistus 	Kala-alan laitokset kuten savustamot, säilykkeiden valmistamot
Muna-ala <ul style="list-style-type: none"> • Munapakkaamo • Munatuotteiden valmistus 	Munapakkaamot, munatuotteiden valmistus
Vilja- ja kasvisala <ul style="list-style-type: none"> • Myllytoiminta • Leipomotuotteiden valmistus (helposti pilaantuvia tuotteita) • Ruoka- ja kahvileipien valmistus • Muiden viljatuotteiden valmistus • Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus • Pakkaamotoiminta, vähäistä kauppakummostusta 	Myllyt, leipomot
Elintarvikkeiden valmistus <ul style="list-style-type: none"> • Yhdistelmätuotteiden valmistus • Makeisten valmistus • Juomien valmistus • Muu elintarvikkeiden valmistus 	Einesten valmistus, salaattien valmistus, panimot, juomatehtaat, mallastamot

Toimintatyytit	Tarkastuskohteita mm.
<p>Elintarvikkeiden myynti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elintarvikkeiden tukkumyynti (teollisesti pakattuja, ei helposti pilaantuvia elintarvikkeita) • Elintarvikkeiden tukkumyynti (teollisesti pakattuja, helposti pilaantuvia elintarvikkeita) • Elintarvikkeiden tukkumyynti (myydään pakkaamattomia elintarvikkeita) • Elintarvikkeiden tukkumyynti (käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita) • Elintarvikkeiden vähittäismyynti (teollisesti pakattuja, ei helposti pilaantuvia elintarvikkeita) • Elintarvikkeiden vähittäismyynti (teollisesti pakattuja, helposti pilaantuvia elintarvikkeita) • Elintarvikkeiden vähittäismyynti (myydään pakkaamattomia elintarvikkeita) • Elintarvikkeiden vähittäismyynti (käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita) • Ulkomyynti 	<p>Myymälät, tukkumyytelä, kioskit, ulkomyyntipisteet esim. toreilla</p>
<p>Vienti ja tuonti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elintarvikkeiden maastavienti • Elintarvikkeiden maahantuonti 	<p>Maahantuonti- ja maastavienttiyritykset</p>
<p>Elintarvikkeiden tarjoilu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ravintolatoiminta • Grilli- tai pikaruokalatoiminta • Kahvilatoiminta • Pubitoiminta (vain juomatarjoilua tai vähäistä elintarviketarjoilua) • Suurtalous laitoskeittiöt (koulut, päiväkodit, sairaalat, henkilöstöravintolat) • Suurtalous keskuskeittiöt ja pitopalvelut (laitos joka toimittaa myös muualle) • Suurtalous tarjoilukeittiöt (ei ruoanvalmistusta, vähäistä välipalojen ja jälkiruokien valmistusta) 	<p>Ravintolat, pikaruokaravintolat, grillit, päiväkotikeittiöt, keskuskeittiöt, kahvilat</p>
<p>Elintarvikkeiden kuljetus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elintarvikkeiden kuljetus • Elintarvikkeiden pakastekuljetus • Elintarvikkeiden kuljetus jäähdytettynä • Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä 	<p>Kuljetusliikkeet ja kuljetuskalusto</p>

Toimintatyytit	Tarkastuskohteita mm.
Vilja- ja kasvisala <ul style="list-style-type: none"> • Myllytoiminta • Leipomotuotteiden valmistus (helposti pilaantuvia tuotteita) • Ruoka- ja kahvileipien valmistus • Muiden viljatuotteiden valmistus • Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus • Pakkaamatoiminta, vähäistä kauppakunnostusta 	Myllyt, leipomot
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen <ul style="list-style-type: none"> • Eläinperäisten elintarvikkeiden varastointi • Ei eläinperäisten elintarvikkeiden varastointi • Elintarvikkeiden pakastaminen • Elintarvikkeiden pakkaaminen 	Varastointipaikat, pakkaamot
Elintarvikkekontaktimateriaalit <ul style="list-style-type: none"> • Aktiiviset ja älykkäät materiaalit ja pakkaukset • Kontaktimateriaalit muovit • Kontaktimateriaalit painovärit • Kontaktimateriaalit regeneroitu selluloosa • Kontaktimateriaalit silikonit • Kontaktimateriaalit tekstiilit • Kontaktimateriaalit lakat ja pinnoitteet • Kontaktimateriaalit vahat • Kontaktimateriaalit puu • Muut elintarvikkekontaktimateriaalit • Kontaktimateriaalit liimat • Kontaktimateriaalit keramiikka • Kontaktimateriaalit korkki • Kontaktimateriaalit kumi • Kontaktimateriaalit lasi • Kontaktimateriaalit ioninvaihtohartsit • Kontaktimateriaalit metallit ja metalliseokset • Kontaktimateriaalit paperi ja kartonki 	Kontaktimateriaalivalmistajat
Vähäriskinen toiminta elintarvikehuoneisto <ul style="list-style-type: none"> • Nestemäiset maitovalmisteet • Juusto • Voi ja ravintorasvat • Jäätelö • Jauheet • Muu vähäriskinen valmistus • Vähäriskinen lihankäsittely 	
Alkutuotanto <ul style="list-style-type: none"> • Itujen tuotanto 	Alkutuotantopaikat

Terveydensuojelulain valvontasuunnitelmaan sisältyvät kohteet, YHTIn mukainen luokitus (Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2015-2019)

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetypit		Riskiluokka	Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:			
Talousveden jakelu ja käyttö	<i>Talousvettä toimittava laitos (asetus 461/2000):</i>	3	2 – 1	8 - 15
	EU-vesilaitokset (vedentoimitus > 1000 m ³ /d tai väh. 5000 käyttäjää)			
	Muut vesilaitokset (vedentoimitus 10 - 1000 m ³ /d tai 50 – 5000 käyttäjää)	3	2 – 1 (0,5*)	4 - 8
	<i>Talousvettä toimittava laitos (asetus 401/2000):</i>	2	1 – 0,5 (0,3*)	2 - 6
	Pienet vesilaitokset (vedentoimitus < 10 m ³ /d tai alle 50 käyttäjää tai			
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	<i>Lasten ja nuorten kohteet:</i> kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	2 - 1	0,3	2 - 4
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus	2 - 1	0,3	5 – 15
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Hotellit, hostellit, maatalomatkailu, asuntolat jne.	2 - 1	0,2	2 – 4
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2 - 1	0,3	2 - 3

* jos vain jakelua

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetypit		Riskiluokka	Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:			
Sosiaalihuollon palvelut	Lasten päiväkodit ja vastaavat	2	0,5 – 0,3	2 - 6
	Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt ja vastaavat			
	Vanhainkodit ja vastaavat			
	Muut sosiaalialan yksiköt			
Liikunta ja virkistystoiminta	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), yli 100 uimaria päivässä Pienet yleiset uimarannat, vähemmän kuin 100 uimaria päivässä	2	1	2 - 4
	Yleiset altaat: <i>uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas</i>	3	2 – 1	4 – 5
	Yleiset saunat	2	1	2 - 3
	Yleinen liikuntatila: <i>urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila</i>	1	0,25	2 - 4

Riskiluokat:

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tarkastustiheys

- 2 kaksi kertaa vuodessa
- 1 kerran vuodessa
- 0,5 joka toinen vuosi
- 0,3 kerran kolmessa vuodessa
- 0,25 kerran neljässä vuodessa
- 0,2 kerran viidessä vuodessa

Tupakkalain valvontasuunnitelmaan sisältyvät kohteet, YHTIn mukainen luokitus (Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2015 - 2019)

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3	2
Tupakkatuotteiden myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,5	2
	Tupakkatuotteiden tukkumyynti	0,5	2

Kuluttajaturvallisuuslain valvontasuunnitelmaan sisältyvät kohteet, YHTIn mukainen luokitus (Kuluttajaturvallisuusvalvonnan valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2015 – 2019)

Valvontakohteet	Tarkastustiheys	Tarkastuksen kesto
Laskettelukeskus tai muu rinnekeskus	1	6
Uimaranta	1	3
Talviuintipaikka	1	3
Sisäleikkipaikat omana palvelunaan	1	5
Huvi-/teemapuisto, tivoli, sirkus, eläintarha tai koti-eläinpuisto	1	6
Skeittauspaikka tai vastaavanlainen pyöräilypaikka	0,5	4
Ohjelmapalvelu	0,5	6
Ratsastustalli tai muu ratsastuspalvelu	0,5	6
Uimahalli / maa-uimala / kylpylä / vastaava	0,5	5
Yleisötilaisuus	0,5 *)	4
Kiipeilykeskus / -seinä, muu kuin ohjelmapalvelu	0,33	5
Kartingrata	0,33	5
Kuntosali	0,25	4
Leikkikenttä tai – puisto, asukaspuisto	0,25	4
Tatuointi, lävistys tai muu kehonmuokkauspalvelu	0,2	3
Turvapuhelinpalvelu tai muu vastaava	0	0

*) laskennallisesti joka toinen merkittäväriskinen yleisötilaisuus tarkastetaan.

Kulutustavaroiden ja niiden valmistajien valvonta on keskitetty Tukesiin. Vaikka YHTI-järjestelmään jää mahdollisuus merkitä tiettyjen paikallisten valmistajien kohde- ja valvontatiedot, ei näitä ole tarkoitus merkitä tietojärjestelmiin kuin erityistapauksissa. Tavaravalvonnan kohteiden tarkastustiheys kunnassa on 0.

Teemahaastatteluiden kysymykset

Lahden seudun rakennusvalvonta

Lahden seudun rakennusvalvonta 7.10.2014 Teema: Lupaprosessin vaiheiden sekä rakennusvalvonnan toimijoiden tehtäväkentän tietämys kehityskohteena	
A-osa	<p>Miten rakennusvalvonta kokee yhteistyön laadun terveydensuojelun suuntaan?</p> <p>Mitä tietoa rakennusvalvonta tarvitsee terveydensuojelun tehtäväkentästä?</p> <p>Mitä työtehtäviä kuuluu rakennuslupapäällikölle, LVI-insinöörille ja valvontainsinöörille? Kuuluuko kenttätyöskentelyä?</p> <p>Kuuluuko rakennusvalvonnalle myös jo hyväksytyjen kohteiden säännöllistä tarkastustoimintaa? Onko erityistä valvontasuunnitelmaa? Tehdäänkö tarkastuksia valitusten perusteella?</p>
B-osa	<p>Kuka on oikea taho rakennusvalvonnassa kehen ottaa yhteyttä erilaisissa tilanteissa?</p> <p>Mikä on rakennusluvan vaihe, missä terveydensuojelun osalta voidaan tehdä hyväksymispäätös (esim. loppukatselmus suoritettuna)?</p> <p>Millaisia erilaisia toimijoita rakennusvalvonnasta kuuluu kuhunkin lupavaiheeseen?</p> <p>Onko lupaprosessin kulku aina samanlainen?</p>
C-osa	<p>Rakennusvalvonnan näkemyksiä radonin osalta?</p> <p>Onko unohtunut jotain olennaista?</p>

Päijät-Hämeen pelastuslaitos

Päijät-Hämeen pelastuslaitos 9.10.2014 Teema: Yhteistyötoiminnan kehittäminen ja tiedon hankkiminen pelastustoimen tehtäväkentästä	
A-osa	<p>Miten haastateltava kokee yhteistyön laadun terveydensuojelun suuntaan?</p> <p>Mitä tietoa haastateltava tarvitsee terveydensuojelun tehtäväkentästä?</p> <p>Millaisia työtehtäviä haastateltavan tehtäväkenttään kuuluu? Kuuluuko tarkastustoimintaa?</p> <p>Onko työtehtävät jaettu pelastuslaitoksella alueittain vai kohderyhmittäin?</p>
B-osa	<p>Erilaisissa tapahtumissa suoritettavat tarkastukset. Onko olemassa tarkastuslistaa, jonka mukaan tarkastukset etenevät? Mitkä tahot pelastuslaitoksen ohella yleisimmin osallistuvat ko. tarkastuksiin?</p> <p>Missä vaiheessa (esim. uutta kohdetta avattaessa) pelastuslaitos suorittaa katselmuksia? Millaisiin kohteisiin?</p> <p>Pelastuslaitoksen edustaja osallistuu rakennusvalvonnan viikkopalaveriin, millaisia tietoja hän saa palaverista ja millaisia tietoja tuo omasta näkökulmastaan?</p> <p>Kuka on oikea taho pelastuslaitoksella, kehen ottaa yhteyttä erilaisissa tilanteissa, joissa kaivataan lisätietoa?</p> <p>Millä tavoin vastaajataho haluaa, että yhteistyötä lisättäisiin ja toteutettaisiin käytännössä?</p> <p>Koetaanko tarpeellisiksi ennakkotapaamiset ennen suurten yleisötilaisuuksien (esim. Salpausselän kisat, Summer Up) viranomaistarkastuksia?</p> <p>Koetaanko tarpeelliseksi järjestää säännöllisiä tapaamisia erityistilanteiden osalta?</p>
C-osa	Onko unohtunut jotain olennaista?

Lahti Aqua Oy ja Ramboll Analytics

Lahti Aqua Oy ja Ramboll Analytics 21.10.2014 Teema: Yhteistyön kehittäminen säännöllisen valvonnan ja talousveteen liittyvien erityistilanteiden toimimisen kannalta	
A-osa	<p>Miten haastateltava kokee yhteistyön laadun terveydensuojelun suuntaan?</p> <p>Mitä tietoa haastateltava tarvitsee terveydensuojelun tehtäväkentästä?</p> <p>Millaisia työtehtäviä haastateltavan tehtäväkenttään kuuluu? Kuuluuko tarkastustoimintaa?</p> <p>Kuka on oikea taho Lahti Aqua Oy:ssä ja Ramboll Analyticsissä, kehen ottaa yhteyttä?</p>
B-osa	<p>Terveydensuojelu tarkkailee talousveden laatua säännöllisen valvontatutkimusohjelman mukaan. Valvontatutkimusohjelman päivitys on tulossa vuonna 2015. Millaista yhteistyötä on vesilaitoksen ja laboratorion välillä?</p> <p>Miten säännöllistä valvontaa voitaisiin kehittää?</p> <p>Onko valvontatietokantaa käytössä?</p> <p>Miten vesilaitos itse toteuttaa säännöllistä valvontaa? Mitä käyttötarkkailu pitää sisällään?</p> <p>Millaisia toimintatapoja ja tiedottamista toivotaan terveydensuojelulta esimerkiksi häiriötilanteissa?</p> <p>Verkostovesinäytteenotto on toteutettu laboratorion näytteenottajan toimesta vuodesta 2010 lähtien. Kenelle vesilaitoksella näytetulokset raportoidaan?</p> <p>Ottaako näytteet aina sama henkilö? Onko varahenkilöjärjestelmää?</p> <p>Pienemmät vedenlaadun häiriötilanteet, millaisia ovat? Miten tieto kulkee vesilaitoksella? Ilmoitetaanko kaikista häiriötilanteista? Miten ilmoitetaan?</p> <p>Vesikriisi, miten on varauduttu? Millaisia toimintaohjeita on ja ovatko ne ajan tasalla? Onko Yhteistyötahojen yhteystietojen yhteenveto ajantasainen? Kuka päivittää? Millaista säännöllistä yhteistyötä on laboratorion ja vesilaitoksen välillä?</p> <p>Miten laboratorio on varautunut, käytetäänkö näytteiden tutkimiseen pikamenetelmiä, jotta tulokset veden laadusta saadaan mahdollisimman nopeasti?</p>
C-osa	Onko unohtunut jotain olennaista?

Hämeen poliisilaitos/Lahden pääpoliisiasema

Hämeen poliisilaitos/ Lahden toimipiste 29.10.2014 Teema: tupakan myynti alaikäisille, tupakointi yleisötilaisuuksissa, eläinsuojelu sekä ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet	
A-osa	<p>Miten haastateltava kokee yhteistyön laadun terveydensuojelun suuntaan?</p> <p>Mitä tietoa haastateltava tarvitsee terveydensuojelun tehtäväkentästä?</p> <p>Mitä työtehtäviä muun muassa kuuluu haastateltavalle? Kuuluuko tarkastustoimintaa? Kuuluuko teeman mukaisia työtehtäviä haastateltavalle? Miten työtehtävät ovat jakautuneet Lahdessa?</p> <p>Onko työtehtävät jaettu poliisissa alueittain vai kohderyhmittäin? Kuuluuko tehtäviin suunnitelmallista valvontaa vai miten valvontatehtävät määräytyvät?</p>
B-osa	<p><u>Tupakan myynti alaikäisille</u></p> <p>Kuka on oikea taho poliisissa kehen ottaa yhteyttä tupakan myyntiin alaikäisille liittyen?</p> <p>Paljonko vuosittain on ko. tapauksia ja mitä kautta poliisi saa tietoa kohteista, joissa tupakkaa myydään alaikäisille?</p> <p>Miten kyseiset tapaukset yleensä etenee ja millaisiin toimiin on ryhdytty myynnin lopettamiseksi?</p> <p>Millaista yhteistyötä poliisi kokee tarvitsevansa terveydensuojelulta kyseisiin tapauksiin liittyen?</p> <p><u>Tarkastukset erilaisissa tapahtumissa (mukaan lukien tupakointi yleisötilaisuuksissa)</u></p> <p>Kuka on oikea taho poliisissa kehen ottaa yhteyttä yleisötilaisuuksiin liittyen?</p> <p>Onko jotakin yleistä tarkastuslistaa, jonka mukaan tarkastukset etenevät. Mitkä tahot poliisin ohella yleisimmin osallistuvat ko. tarkastuksiin? Mihin asioihin ko. tarkastuksilla kiinnitetään huomiota?</p> <p>Valvotaanko tupakointikieltojen toteutumista? Miten puututaan jos kiellot eivät toteudu?</p> <p>Nähdäänkö tarpeelliseksi järjestää esim. tapaamisia ennen suuria yleisötilaisuuksia, mihin kunkin tahon olisi syytä kiinnittää huomiota? Miten ko. tapaamisten organisointi järjestettäisiin?</p> <p>Millaista yhteistyötä poliisi kokee tarvitsevansa terveydensuojelulta ko. tapauksiin liittyen?</p>

B-osa	<p><u>Eläinsuojelu</u></p> <p>Kuka on oikea taho poliisissa kehen ottaa yhteyttä eläinsuojelutapauksiin liittyen? Onko olemassa päivystysnumeroa tms. johon tarvittaessa voi ottaa ko. tilanteissa yhteyttä?</p> <p>Paljonko eläinsuojelutapauksia tulee vuositasona? Millä tavalla eläinsuojelutapaukset tulevat poliisiin tietoon?</p> <p>Millaista yhteistyötä eläinsuojelutehtävissä on tehty (minkä tahojen kanssa)?</p> <p>Millaista yhteistyötä poliisi kokee tarvitsevansa terveydensuojelulta ko. tapauksiin liittyen?</p> <p>Mitä tehdä jos eläinsuojelutarkastustilanteessa tulee tarve saada virka-apua paikalle pikaisesti?</p> <p>Onko poliisille tarvetta esim. koulutukseen eläinsuojeluasioissa?</p> <p>Miten paljon poliisi tekee/tekeekö ylipäätään itsenäisesti eläinsuojelupäätöksiä havaitsemisissaan kohteissa?</p> <p><u>Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet</u></p> <p>Kuka on oikea taho poliisissa kehen ottaa yhteyttä erityistilanteisiin liittyen? Onko olemassa päivystysnumeroa?</p> <p>Miten poliisissa on varauduttu ko. tilanteisiin? Onko järjestetty valmiussuunnitelmaa?</p> <p>Millaista yhteistyötä poliisi kokee tarvitsevansa terveydensuojelulta ko. tapauksiin liittyen?</p>
C-osa	<p>Miten voitaisiin parantaa tiedonkulkua terveydensuojelun ja poliisin välillä?</p> <p>Onko unohtunut jotain olennaista?</p>

Vertailuanalyysi: Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto, kysymykset

1. Mikä kunnan monijäseninen toimielin toimii Kuopiossa ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisena.
2. Miten työtehtävät on delegoitu?
3. Millainen on Kuopion kaupungin organisaatorakenne, johon ympäristöterveydenhuoltoyksikkö sijoittuu?
4. Millainen on Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön henkilöstövahvuus ja toimijat (erittele esim. virkanimikkeittäin)?
5. Miten työtehtävät ovat jakaantuneet (voi eritellä lainsäädännöittäin kuka tekee mitään)?
6. Kuuluuko toimintaanne työtehtäviä, jotka eivät kuulu varsinaiselle ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentälle, esimerkiksi kuluttajaneuvonnan aikaisia tehtäviä?
7. Koetaanko Työterveyslaitoksen aluetoimipisteen ja Itä-Suomen yliopiston ympäristötieteen laitoksen vaikuttaneen Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön kehittämiseen jollakin tapaa?
8. Ketkä valvontayksiköstä osallistuvat valtakunnallisiin ja alueellisiin koulutuksiin?

Jatkokysymys: Millaisiin koulutuksiin?
9. Kenen vastuulla internetsivujen päivittäminen on ja kuinka usein sivuja päivitetään?
10. Paljonko on valvottavia kohteita lainsäädännöittäin?
11. Miten eläinsuojelu ja eläinlääkintähuolto on järjestetty Kuopion kaupungissa?
12. Miten tapahtuneet kuntaliitokset (Kuopion mlk, Riistavesi, Vehmersalmi, Karttula, Nilsinä) ja tulevat kuntaliitokset (Maaninka, Juankoski) ovat vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttään?
13. Miten ylläpidetään valmiussuunnittelua ja -harjoittelua?
14. Millaisia säännöllisesti kokoontuvia erityistilanteisiin liittyviä tai muita työryhmiä on toiminnassa ja kuinka usein ne kokoontuvat (esim. ruokamyrkytystyöryhmä)?

Jatkokysymys: Kuinka usein työryhmät kokoontuvat (esim. ruokamyrkytystyöryhmä)?

15. Onko lähimmän viiden vuoden sisällä tapahtunut ympäristöterveydenhuollon erityistilanteita?
16. Onko hallinnollisten pakkokeinojen käytössä ilmennyt ongelmia?

Jatkokysymys: Onko tehtävien hoidossa jouduttu käyttämään hallinnollisia pakkokeinoja lähimmän viiden vuoden sisällä?
17. Sujuuko hallinnollisten pakkokeinojen käyttö ongelmitta?
18. Mitkä ovat lähimmät toimintaanne liittyvät yhteistyötahot (viranomais- ja muut tahot)?
19. Onko lähimpien yhteistyötahojen kanssa vakiintuneita yhteistyömenettelyjä, esimerkiksi säännöllisiä tapaamisia?

Jatkokysymys: Onko uusien kuntaliitosten mukana tullut uusia yhteistyömenettelyjä?
20. Millaiset yhteistyömuodot on koettu työtehtävien hoidon kannalta parhaimmiksi? Voit valita useita vastausvaihtoehtoja.
21. Onko ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä nimetty kuka hoitaa tiedonkulkua eri viranomaisyhteistyötahojen suuntaan?
22. Miten tiedottamisen hoitaminen on vastuutettu ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä? Vaihtelee tilanteesta riippuen? Onko säännöllistä yhteydenpitoa tiedotusvälineisiin?
23. Miten/ mitä kautta saatte kehitysideita omaan toimintaan? Millaisia ideoita? Miten saatuja ideoita sovelletaan omaan toimintaan?

Saksan osavalttiokartta (Saksan Helsingin suurlähetystö 2014)

Thüringenin osavaltion maakunnat ja eläinlääkintä- ja elintarvikevalvontayksiköt (Thüringen Landesamt für Verbraucherschutz 2014)

Vertailuanalyysi: Thüringen ja Suhl, kysymykset saksaksi

1. Welche Steuerungsorganisationen haben Sie in Deutschland im Bereich der Verbraucherschutz (Zentralbehörde, Regionalverwaltungsbüros, Behörden in der Gemeinde)?
2. Haben Sie Steuerungsaktivitäten über Organisationsgrenzen? Welche Steuerungsaktivitäten?
3. a) Welche Gesetze haben Sie im Bereich der Verbraucherschutz?
b) Sind die Gesetzen national oder landesspezifisch?
4. Welche Steuerungszielen (unter verschiedene Gesetze) Ihre Amt haben?
5. a) Hat das Verbraucherschutzamt einen elektronisch Datenbank für Steuerungszielen? Was für ein Datenbank?
b) Wie viele Arbeiter ein Lizenz für Datenbank haben?
c) Wird Steuerungsinformationen von Verbraucherschutzamtes elektronisch Datenbank auch der Zentralbehörde geleitet?
d) Hat das Verbraucherschutzamt Berichtverbindlichkeiten für Zentralbehörde? Was für welche Berichtverbindlichkeiten?
6. a) Befindet es in Deutschland ein System für Steuerungsformationen (für Kunden zum Beispiel)?
b) Was für ein Systemen?
d) Wo kann man Steuerinformationen finden?
7. Welche Aufgaben Ihr Verbraucherschutzamt hat?
8. Gehört es auch Feldarbeit (Kontrollen außerhalb Büro) für alle Mitarbeiter?
9. a) Arbeiten Sie nach einem Kontrollplan? Was für ein Kontrollplan?
b) Wie oft die Kontrollpläne sind zu aktualisiert und wer macht die Aktualisierung?
10. a) Wie ist internet-Websites Inhalt des Verbraucherschutzamtes entschieden worden?
b) Wer ist verantwortlich die Internet-Websites zu aktualisieren?
11. Wie ist Personalstärke und Anzahl des Mitarbeiters (teilen sie Mitarbeiter z. B. bei Titel) in Ihrem Verbraucherschutzamt?

12. Wie sind Aufgaben geteilt (z. B. wie viele Person macht Lebensmittelkontrolle)?
13. a) Gehört es auch Probenahme zu Ihren Aufgaben? Was für ein Probenahme?
  - b) Wie oft nehmen Sie Proben?
14. a) Gehört es auch Projekten zu Ihren Aufgaben? Was für ein Projekten?
  - b) Woher bekommen Sie Projektvorschlägen aus?
15. a) Wie sind Tierschutz und tierärztliche Versorgung in Ihrem Verbraucherschutzamt organisiert?
  - b) Wer macht die Tierschutz und tierärztliche Versorgungen in Ihrem Verbraucherschutzamt?
16. a) Nehmen Sie Teil an der arbeitsbezogene Bildung? Was für ein Bildungen?
  - b) Wie oft sind diese Bildungen organisiert?
    - Wöchentlich
    - Monatlich
    - Jährlich
    - Weniger, wie oft?
  - c) Welche Organisation diese Bildungen organisiert?
17. Welche sind wichtigste Zusammenarbeit-Partners für Ihre Verbraucherschutzamt?
18. In allgemeine, wie entwickeln Sie Zusammenarbeit? Haben Sie z. B. regelmäßige Kooperationstreffen?
19. Was für ein Former haben Sie an der Zusammenarbeit (z. B. Treffen, eine Telefonkonferenz)?
20. Finden Sie Zusammenarbeit Relevant? Wählen Sie zwischen 1-5 (1= nicht relevant, 5= relevant).

21. a) Hat Ihr Verbraucherschutzamt regelmäßig Kontakten für Medien?
  - b) Ist Medien über Verbraucherschutz und Lebensmittelkontrolle interessiert?
22. a) Wie erhalten Sie Ideen für Entwicklung der Arbeit?
  - b) Was für Ideen?
  - c) Wie anwenden Sie die Ideen an der Arbeit?
23. a) Gehört es Notfallplanung und –ausbildung zu Ihren Aufgaben?
  - b) Welche Organisation diese Notfallplanung und –ausbildung organisiert und wie oft?
  - c) Wo organisiert diese Notfallplanung und –ausbildung?
24. Hat es im Bereich des Verbraucherschutzes Ausnahmesituationen (z. B. Wasser Epidemie) in letzten fünf Jahren passiert? Was für Ausnahmesituationen?
25. Haben Sie administrativ Zwangsmaßnahmen auf dem Gebiet der Verbraucherschutz gemacht? Was für Fälle?
26. Wer benutzt administrativ Zwangsmaßnahmen?
27. Gibt es Änderungen in Verbraucherschutzamtes Zukunft? Was für Änderungen? In welcher Weise will Änderungen zu Ihren Aufgaben beeinflussen?
28. Hier können Sie mehr Information um Ihr Verbraucherschutzamt und Kontrollen erzählen.